

ilke

AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ

- * Anti-Faşist Mücadele Stratejisi
- * TSİP Belgrad Konferansına Muhtıra Gönderdi
- * İLERİ DEMOKRASİ NEDİR ?
- * 5 HAZİRAN SEÇİMLERİ VE HÜKUMET MESELESİ

TÜSTAV

CİLT / 7 HAZİRAN 1977 SAYI / 42

İÇİNDEKİLER

* S U N U	3
* 27 Nisan 1977'den, 26 Mayıs 1977'e	5
* 1 Mayıs 1977	7
* Anti-Faşist Strateji ve Komintern'in 7. Kongresi	17
* TSİP MYK'nun MC Hükümetine Muhtırası	35
* İleri Demokrasi Nedir?	67

TÜSTAV

Sahibi: Öner Ciravoğlu / Yazışleri Müdürü: İlker Demir / Yazışma adresi: PK. 71
İstanbul / Yönetim ve Havale adresi: Öner Ciravoğlu, Cağaloğlu Başmusahip sok.
Tan Apt. No: 10/11 İstanbul / Abone şartları yıllık 150, altı aylık 75 lira. Dış
ölkeler için iki katıdır / Baskı: Ören Basımevi / Dizgi: Evren Matbaası İlan :
Tam sayfa 500 lira, Diğer ilânlar santimi 25 lira / Basıldığı tarih: 15 Haziran 1977

SUNU

Elinizdeki sayı ile 42 ayı aşkın bir süreyi geride bırakıyor İLKE Dergisi. Bu, aylık bir yayın organı için, hele işçi sınıfı bilimine bağlı bir yayın organı için küçümsenmeyecek bir başarı olsa gerektir. İLKE Dergisi, bugüne değin çeşitli zorlukları aşarak yayın hayatını sürdürdü. Kimi dönemler, iki ayda bir çıkabilmek zorunda kaldı. Ama, elinden geldiğince bilimin ilkelerini yaygınlaştırmaya çabalayarak, bu zorlukların üstesinden gelmenin biricik koşulunu, yine de bilime bağlı olmakta, bu konuda ısrarlı bir tutum içinde olmakta buldu.

Sözü şuraya getireceğiz. Bugün Babiâli'de hüküm sürmekte olan ve genel olarak halkımızın öteden beri sırtında hissettiği hayat pahalılığı bizi teknik açıdan müşkül bir duruma itmektedir. Gerek kağıt fiyatlarının hızla artışı, hatta karaborsa kağıt aramak durumunda kalınması, gerekse baskı, dizgi ücretlerinin hızla yükselmesi İLKE'nin maliyetini büyük ölçüde etkilemektedir. Şimdiye değin 80 sayfanın altına düşmeyen Dergimizin hacmini aynı düzeyde tutabilmek bizim için olağanüstü çabaları gerektirmekte, kısacası zarar etme sınırına itmektedir.

Matbaa giderlerinin artması karşısında her yayın organının yapabileceği iki şey vardır. Ya derginin sayfa sayısını azaltır-sınız, ya da fiyatını arttırırsınız. Biz sayfa sayısını azaltmayı İLKE'nin üstlendiği görevlerin bir ölçüde aksaması olarak değerlendirdik ve Dergimizin fiyatının bundan böyle 15 TL. olmasına karar verdik.

Ortaya çıkan bu durumu okurlarımızın hoşgörüsüyle karşılayacağını umuyoruz. Kaldı ki, Türkiye'yi yakında önemli ölçüde bir enflasyon beklemektedir. Satın aldığımız hemen herşeyin fiyatı artacaktır. Gelecek enflasyonunun doğuracağı zorunlu fiyat dalgalanmalarından böylece İLKE Dergisi etkilenmemiş olacaktır.

İLKE'nin bu sayısında biraz da geç kalmış bir yazı bulacaksınız. Anti-Faşist Mücadele Stratejisi adını taşıyan yazı serisinin yeni bir bölümünü, önceden birkaç kez duyurduğumuz halde teknik nedenlerle yayımlayamamıştık. Bu yazı serisi gelecek sayımızda tamamlanacak ve bir broşür halinde derlenip yeniden yayınlanacak.

Bu sayımızda yer alması gereken «Ulusal Sorun» dizisini gelecek sayımızda sürdüreceğiz.

Yine bu sayıda, bugünlerde toplanan Belgrad Konferansı hazırlık toplantılarına sunulmak üzere Türkiye Sosyalist İşçi Partisi tarafından hazırlanmış olan bir muhtırayı yayımlıyoruz. Türkiye Cumhuriyeti Hükümetine ve Konferansın iştirakçilerine gönderilen bu muhtıra, bugüne değin yapılmış en kapsamlı bir belge niteliğindedir.

Ülkemizde son yıllarda en çok sözü edilen sorunlardan birisi de İleri Demokrasi sorunudur. İleri Demokrasi'nin bilimsel sosyalist ideolojide ne anlama geldiği, hangi ülkelerde geçerli olduğu ya da ülkemiz açısından ne kadar öneme sahip olduğu bu sayımızda yer alan uzun bir incelemede ele alınmaktadır.

Konu ile ilgili tartışmalara aydınlık getireceğini inandığımız bu ve benzeri incelemeleri yayımlamakta sayısız yarar görüyor ve ivedi bir görev sayıyoruz.

Okurlarımızla yazışmalarımızdan İLKE Dergisinin artık, evrensel tezleri işleyen ve açan çeviri yazılara yer verilmediği şeklinde yakınmalar alıyoruz. Bu son aylar için bir ölçüde doğru. Bu eksikliğimiz ayrı bir çeviri dergisini zorunlu kılıyor. Biz şimdilik mümkün olduğu ölçüde kısa çevirilere de yer vererek, yeni bir çeviri dergisinin çıkarılması için çabaların sonuçlanmasını bekleyeceğiz.

Fiyatı 15 TL. olan İLKE'yi okuyucularımızın aynı fedakârlıkla izleyeceklerine inancımız tamdır.

İ L K E

27 NİSAN 1977'den 26 MAYIS 1977'ye

— 27 Nisan 1977 —

- Ecevit, Gümüşhane'nin Şiran ilçesinde komandoların silahlı saldırısına uğradı.
- Ecevit'e saldırılar, Avrupa Konseyi'nde Türkiye aleyhine tepki yarattı.
- Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Genel Sekreteri İbrahimoğlu, «SSK gibi sigorta kuruluşlarının fonlarının sanayi yatırımları için kullanılmasını» istedi.
- TİS-İŞ Sendikası DİSK'e katılma kararı aldı.
- Kamu ithalatının tümünü durduran cephe hükümeti, döviz rezervlerini özel kesimin ithalat gereklerini karşılamak amacıyla kullanmaya başladı.
- Güney Kore'deki 17 bin ABD erinin çekilmesini öngören bir öneriyi Temsilciler Meclisi reddetti.

28 Nisan 1977

- İzmir'de 1 Mayıs afişi asan DİSK üyesi işçilere maocular saldırdı. Üç işçi yaralandı, Maocu bir öğrenci öldü.
- Pakistan'da ordu komutanları, Başbakan Butto'yu desteklediklerini açıkladılar.
- 50'den fazla ülkenin komünist parti yöneticileri Belgrad Konferansında ele alınacak konuları görüşmek üzere Prag'da toplandılar.
- Türk-İş'ten ayrılmaya karar veren OLEYİS, seçimlerde CHP'yi destekleyeceğini açıkladı.

29 Nisan 1977

- İspanya'da sendikalar, 1 Mayıs törenlerinin, hükümet tarafından yasaklanmasına rağmen yapılacağını açıkladılar.
- Pakistan Başbakanı Butto, ABD'yi açıkça Pakistan'ın işlerine karışmak ve Pakistan'daki rejimi düşürmek üzere komplo girişimlerinde bulunmakla suçladı.

30 Nisan 1977

- Ecevit, «Yüzelli kişi bu hükümetin sorumluluğu altında öldürüldü.» dedi.
- Antalya'nın Gazipaşa ilçesinde iki öğretmen, kaldıkları eve bomba atılması sonucunda ağır yaralandılar.
- ODTÜ Rektörü Tan hakkında «kamu görevini kötüye kullanmaktan» savcılık soruşturması açıldı.

1 Mayıs 1977

- 500 bin kişinin katıldığı 1 Mayıs İşçi Bayramı, sona ermek üzereyken CIA ve MC güdümlü faşist ve maocu komandoların silahlı saldırısına uğradı. 39 kişi öldü, yüzlerce yaralı var.
- 66 ilde önseçimler yapıldı.
- DİSK'e bağlı Maden-İş Sendikası, toplu sözleşme görüşmelerinde MESS'in uzlaşmaz tutumu nedeniyle, 7 bin 576 işçiyi kapsayan 17 işyerinde grev kararı aldı.
- TASS Ajansı, Mozambik Devlet Başkanı Machel, Angola Devlet Başkanı Neto ve Allende'nin eşine, «Uluslararası barışı güçlendirme» çalışmalarından dolayı, 1977 Lenin Barış Ödülü'nün verildiğini bildirdi.
- Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti Başbakanı Pham Van Dong, Sovyetler Birliği'ne gitti.
- Beyrut'ta 1 Mayıs törenlerinde bir kişi öldü, 4 kişi yaralandı.

1 MAYIS 1977

Milliyetçi Cephe'nin kurulmasından bu yana gericiğin demokrasi güçlerine genel saldırısı ve bunun içinde faşist terör eylemleri 1 Mayıs 1977' de doruk noktasına vardı. Sınıf mücadelesinin keskinleşmekte ve genel seçimlerin yaklaşmakta olduğu bir sırada, geniş işçi kitleleri üzerinde terör estiren ve 34 ölü ve birçok yaralı ile sonuçlanan katliam, MC'nin seçimleri etkileme provokasyonu olarak tezgahlandı. 1 Mayıs'ın geçen yıldan da daha görkemli olacağı, sarı yöneticilerin tasallutunda bulunan birçok sendikaya bağlı işçilerin de katılacağı, yığınsal bir hareket karşısında egemen güçler telaşlarını gizleyemediler. Gerici yayın organlarında provokasyona yönelik isterik çılgınlıklar atıldılar.

İşçi sınıfımızı 1 Mayıs 1977'ye ulaştıran güç, sınıf mücadelesinin iniş çıkışlarla dolu mecrasında, kanlı baskı dönemlerinden geçen, hâkim sınıfların sürekli ve genel saldırısı altında yılmadan savaşan, işçi hareketi içindeki devrimci yönelimleri derleyip, toparlayan, ekonomik mücadeleyi boyutlandıran sabırlı bir çalışmadır. İşçi sınıfımıza 1 Mayıs 1977'de kanlı bir katliam düzenleyen güç ise, yine hayatın her alanında sömürü ve çıkarın sahipleri olan egemen güçler ve onların yarıdakısı işçi sınıfı düşmanı maoculuktur.

1 Mayıs katliamından kalıcı dersler çıkarmak, sınıf mücadelesi içinde işçi sınıfının giderek ağırlık koymasını ve bunun taktiklerini iyi hesaplayıp, ilkeli bir tutum almak işçi sınıfı sosyalistlerinin görevidir.

İşçi hareketinin ekonomik mücadelesinin yükselip etkin siyasi mücadeleye dönüşmeye hazırlandığı bir dönemde, bir geçiş deneyi sayılabilecek bu 1 Mayıs kutlamaları, onun yeni sıçrayışlar eşiğinde olduğunu bir kez daha göstermekte ve ispatlamaktadır. Bu konuda işçi sınıfının sendikal örgütlerine büyük sorumluluklar düşmektedir. Bu sorumluluk, işçi sınıfını siyasi yönlendirmeden uzak tutmaya yönelik çabaların derinleşmemesidir.

İçinde bulunduğumuz aşamada, yani genel seçimler arefesinde toplumun tüm kesimleri gibi ve hatta bunların da ötesinde en politize güç işçi kitleleridir. 1 Mayıs'ta Taksim Alanını dolduran toplulukların en önemli istemi, gerici güçlerin siyasi temsilcisi MC'nin biran önce iktidardan edilmesi, üzerindeki ağır baskıların kalkması idi.

Gelecek 1 Mayıs'ların daha bir coşkununla, daha görkemli kutlanacağına şüphe yoktur. Ama, eğer işçi sınıfı siyasi perspektiften yoksun ola-

rak, işçi kitlelerinin politize olması dizginlenmiş, kısaca ekonomik mücadelenin dar alanına sıkıştırılmış olarak, siyasi hedeflerden yoksun bir konumda kalırsa gelecek 1 Mayıs'ları göğüsleme gücünü kendisinde bulamaz. Özetle, siyasi çalışma ilkesini zorlamaktadır işçi hareketinin eriştiği bugünkü seviye...

İşçi sınıfı sosyalistlerinin bir diğer görevi ise, demokrasi güçlerini yığmsal gösterilerde provoke etmeye çalışan uluslararası gericiliğin hizmetine girmiş bulunan maoculuğun tecrit edilmesidir. Bu konuda Türkiye Sosyalist İşçi Partisinin öteden beri sürdürdüğü ısrarlı çalışma ve açıklamalar, bugünkü koşullarda maoculuğun daha fazla bela olmasını engelleyen önemli bir katkıdır. Maoculuğun tecriti konusunda yapılacak çalışmalar bitmemiştir. Daha hâlâ DİSK Genel Başkanı dahi, maocuların miting baltalamak için neler yapabileceklerini anlayabilmiş değildir. 1 Mayıs konuşmasında ise, maocuları, demokratik harekete, disipline uydukları takdirde katabileceklerini belirtmiştir. Bu maoculuğun sınıfsal özünü, yani onların sınıf düşmanlarımız olduğunu anlayamamaktan, sol içinde sayma yanılığısından kaynaklanmaktadır.

Üçüncü olarak, bir diğer görev ise, tüm demokratik güçlerin birliği konusudur. 1 Mayıs katliamında, nisbî de olsa, tüm demokratik güçlerle mitingin ve yürüyüşün düzeni konusunda diyalog yapılmaması bir zaafdır, bir hatadır.

İLKE Dergisi 1 Mayıs olayını, daha yıllar sürecek keskin bir sınıf mücadelesi içinde mevzi bir yenilgi olarak değerlendirmektedir. Bu yenilgi kitleleri uzun erimli bir paniğe sürükleyememiştir. Bunca ölü, yaralı ve tutuklamalara karşı, işçi hareketi kararlı bir geriye çekiliş içinde bulunmuş, yenilginin mevzi olduğunun bilincine vararak, onu mutlaklaştırmamıştır. Bu işçi hareketini yeni 1 Mayıs'lara hazırlayan en önemli potansiyel güç olarak değerlendirilmeyi beklemektedir.

İşçi sınıfımızın ileri sendikal örgütü DİSK'in gelişip güçlenmesine de katkısı olacak böylesi bir çalışma ve görevler bütünlüğünün muhtemel sosyal demokrat bir iktidar karşısında da gücünü koruyacağını güvencesidir.

1 Mayıs 1977 işçi sınıfı tarihimizde önemli bir yer tutacaktır. Yukarıda sıraladığımız nedenlerden ötürü olduğu kadar, işçi kitlelerinin belirli bir dönemecin önünde olduğu gerçeğinin, gerek egemen sınıflar tarafından anlaşılması, gerekse parçalanan Türk-İş'in kişiliksiz, silik siyasetinin açığa çıkmasındandır da...

İşçi hareketinin birliği önümüzdeki dönemde gündeme gelecek ve ileri sendikal örgütün güçlenmesini doğuracak olumlu sonuçlara gidilmesi,

bu yolda adımlar atılması beklenecektir. Konuyla yakın ilişkisi olan işçi sınıfının siyasi hareketinin birliği ise, işçi hareketinin birliğinin sağlanmasına doğrudan bağlı olmamakla birlikte, işçi hareketinin birliği bu sürecin hızlanmasına yol açabilecektir. Doğaldır ki, işçi sınıfı sosyalistlerinin, işçi hareketinin birliğini beklemeye, sorunun aciliyeti açısından tahammülleri yoktur.

İ L K E

2 Mayıs 1977

- DİSK Genel Başkanı, «Saldırganlara karşı mitingin güvenliğini sağlamak hükümetin görevidir» dedi.
- TSİP Genel Başkanı Ahmet Kaçmaz: «Maocu provokatörler yüzlerce kişiye kurşun sıkarak faşistlerin işlerini gördüler. Maocular halkımıza, sosyalizme ve demokrasiye kastetmektedirler. Son kanlı olay, Niksar, Şiran, Erzincan ve İzmir olaylarının bir devamı olup, bütün bu mizansenlerin içinde CIA'nın ve diğer yerli yabancı gizli servislerin bulunduğu anlaşılmaktadır. Halkımız, seçimler öncesinde tezgahlanmak istenen demokrasi düşmanı oyunlara gelmeyecektir. Maocu halk düşmanlarının provokasyonlarını boşa çıkarmak ve tecrit etmek tüm demokrasi güçlerinin görevidir.» dedi.
- Eskişehir Sümerbank Basma Fabrikasında çalışan, TEKSİF'e bağlı 1500 işçi, toplu sözleşme görüşmelerinde anlaşmazlık çıkması nedeniyle greve başladı.
- Mısır Devlet Başkanı Sedat, Zaire'ye yardım göndereceğini ve istilanın püskürtülmesinin Mısır için ölüm kalım meselesi olduğunu söyledi.
- İstanbul Valisi, DİSK yöneticileri ve Belediye Başkanı İsvan hakkında soruşturma açıldığını bildirdi.

3 Mayıs 1977

- Alman işadamlarının Türkiye ile ilgili raporunda, Türk kalkınma planının hazırlanmasına Almanya'nın da katılımı gerektiği öne sürüldü.
- Fransız Genel-İş Konfederasyonu, 1 Mayıs törenine yapılan saldırıyı kınadı.
- TSİP Genel Başkanı Ahmet Kaçmaz, 1 Mayıs'ta ölenler için büyük bir cenaze töreni yapılmasını önererek, bütün yurttaki tüm çalışanları yarım gün iş bırakmaya çağırdı.
- İspanya'da maden işçileri, 1 Mayıs gösterilerine polis tarafından girilen kanlı bastırma hareketini protesto için greve gittiler.
- TÖB-DER Genel Başkanı Gazioğlu, 1 Mayıs'ta Taksim Alanında emperyalizmin ve faşizmin uşakları tarafından pusu kurulduğunu, ancak bu tür saldırıların bağımsızlık, demokrasi, barış ve özgürlük mücadelesini durduramayacağını söyledi.

4 Mayıs 1977

- DİSK Genel Başkanı Türkler, 1 Mayıs için, «Ben maocuların dahi isteyerek yaptıkları bir olay olarak görmüyorum» dedi.
- Milli Birlik Grubu; «1 Mayıs olaylarını önceden bildiren MİT raporu açıklanmalı.»
- Vehbi Koç: «1 Mayıs olaylarının özel sektör yatırımlarına çok etkisi olmuştur. Bu gibi olaylar yatırımları etkilemektedir. Turizme olan tesirleri de var.» dedi.
- Türkiye'ye yapılacak hibe şeklindeki Amerikan askeri yardımı komisyondan geçti.
- Türkiye Uluslararası Para Fonundan 21 milyon dolar borç istedi.
- İran'da Şah yönetimine karşı olan 5 kişi kurşuna dizildi.
- FKÖ Sendikalar Birliği ve FİDEF 1 Mayıs'a yapılan saldırıyı kınadı.
- Dünya Barış Konseyi, ulusal kurtuluş hareketlerinin desteklenmesini istedi.

5 Mayıs 1977

- Ecevit, «İç olaylarda Amerika'nın etkisi olduğu kuşkusu yayılırsa Washington ile ilişkilerimiz zedelenir» dedi.
- ABD Senatosu Türkiye'ye 175 milyon dolarlık askeri kredi açılmasını kabul etti.

6 Mayıs 1977

- Polonya Dışişleri Bakanı Emil Wojtoszek, resmi bir ziyaret için Türkiye'ye geldi.
- SBKP resmi organı Pravda gazetesi, ABD'nin yabancı ülkelerdeki askeri üslerinin, bu ülkelerin güvenliği için bir tehdit olduğunu belirtti.
- Bursa cezaevinde ayaklanan 900 mahkum, revir ve kantini tahrip edip, resmi belgeleri yaktılar.

7 Mayıs 1977

- Carter, ABD istihbarat örgütlerinin yeniden düzenlenmesini istedi.
- Komandolar, Tarih Üzüm İşletmelerinde afiş asan CHP'li gençlere ateş açtı. 1 yaralı var.
- Hindistan Kongre Partisi Başkanlığına, İndra Gandhi hükümetinde İçişleri Bakanlığı yapmış olan Kasu Brahamanda Reddy seçildi.

8 Mayıs 1977

- Londra'da yedi batılı kapitalist ülke liderlerinin oluşturduğu zirvede, işsizlik ve enflasyonun önlenmesi için getirilen önerilerle, Carter'ın nükleer silahların yayılmasının engellenmesi yolundaki önerileri görüşüldü.
- Arjantin Dışişleri Bakanı, bir

- suikast girişiminde ağır yaralandı.
- Romanya'nın bağımsızlığının 100. yıldönümünde 19 bin tutuklu serbest bırakıldı.
- Maden-İş, Eskişehir Arçelik fabrikasında grev kararı aldı.
- TSİP Genel Merkezi tarafından yapılan açıklamada, Ecevit'in İzmir konuşmasının 1 Mayıs olaylarına

açıklık getirdiği, MC partilerinin 1 Mayıs olayının asli tertipçileri olduğunun ortaya çıktığı belirtildi. Ayrıca olayda maocuların demokrasi düşmanı politikalarının da gözden kaçırılmaması ve mahkum edilmesi gerektiği bildirildi.

9 Mayıs 1977

- AP Adana İl Başkanı, 5 Haziranda «sandık başı güvenliğini sağlamak için» MHP ile sokakta birleşmeye karar verdiklerini açıkladı.
- Anayasa Mahkemesi, özel sigorta kuruluşlarının SSK'ya bağlanmasını öngören hükmü iptal etti.
- Sovyet Tass Ajansı, Londra'daki patronlar zirvesinde ekonomik

konular üzerinde somut kararlar alınamadığını, nükleer enerji programı konusunda Carter ile diğer liderler arasında anlaşmazlık çıktığını bildirdi.

- PETKİM'in sermayesi 2,5 milyar liraya yükseltildi.
- Alman faşizmine karşı kazanılan zaferin 32. yıldönümü kutlandı.

10 Mayıs 1977

- Anayasa Mahkemesi, Toprak ve Tarım Reformu Yasası'nı biçim yönünden iptal etti.
- Demirel, ABD Başkanı Carter ile görüştü.
- TÖB-DER Genel Başkanı, son bir

ayda 8, MC döneminde ise 17 öğretmen öldürüldüğünü açıkladı.

- TEKSİF üyesi 1600 işçi, Bakırköy Pamuklu Sanayi Müessesesinde greve başladı.

11 Mayıs 1977

- Mülkiye müfettişleri tarafından hazırlanan 1 Mayıs olayları ile ilgili raporlarda «güvenlik tedbirleri» yetersiz bulundu.
- Almanya'da fabrika duvarları, Türkiye'deki seçimlerle ilgili afişlerle donatıldı.
- NATO'nun kadın subayları, Brüksel'de yaptıkları zirve toplantısında «eşit ücret» istediler.
- 1975 yıllarının ünlü teröristi Klein,

şiddet eylemlerini bıraktığını açıklayarak, «Yaptığım işin devrimcilikle ilgisi yok» dedi.

- TASS Ajansı: «İnsan haklarından sözeden batı, aslında uluslararası işbirliği ve çalışma haklarını çeşitli nedenlerle engellemektedir. Bunun başında da ırkçılık ve kadınlara karşı ayırım yapılması olgusu gelmektedir. Önce bunları düzeltsinler.»

12 Mayıs 1977

- Yunanistan'da 1 Mayıs'ta olay çıkaran maocular hapse mahkum oldu.
- İstanbul'da en yüksek vergiyi, 119 milyon lira ile Akbank verdi.
- Sovyetler Birliği, NATO zirvesinde alınan kararları «tehlikeli» olarak niteledi.
- Etopya Devrim Konseyi Başkanı, Moskova dönüşü verdiği demeçte, Sovyetler Birliğinin ülkedeki emperyalist komploların ezilmesi için gerekli bütün yardımları yapacağını açıkladı.
- Finlandiya'da iktidardaki sağ cephe hükümeti çöktü. Başbakan Miettunen istifa etti.
- Varşova'da toplanan Dünya Barış Kurucuları forumunda, Helsinki Konferansında alınan kararların uygulanması konusunda, dünyanın barışsever güçlerinin duyarlı davranmaları gerektiğine işaret edildi.
- Ankara Valiliğince, 5 Şubat 1977 tarihinde düzenlenen «Ekonomik ve Demokratik Haklar» mitinginden sonra kapatılan Sosyalist Gençlik Birliği (SGB), Danıştay'ca yürütmenin durdurulması kararı verilmesi üzerine yeniden açıldı. SGB Genel Sekreteri Mete Alparsar verdiği demeçte: «Sosyalist gençlik hareketinin gelişip güçlenmesini engellemeye yönelik anti-demokratik baskı ve uygulamaların hiçbir sonuç vermeyeceğini, genç sosyalistlerin tüm anti-demokratik baskılardan yılmadıklarını kanıtladıklarını» söyledi.

13 Mayıs 1977

- FİDEF oy kullanmak için yurda dönmek isteyen işçilere güçlük çıkartıldığını belirtti.
- Büyük Alman Bankasının, Şili'deki faşist Pinochet rejimine 50 milyon marklık yardım yapacağı açıklandı.
- İspanya'da 200 bin Bask'lı işçi, «topyekun siyasal af» isteğiyle genel greve gitti. Bu arada polislin açtığı ateşte bir kişi öldü.

14 Mayıs 1977

- İspanya'da gösterilerde bir solcu sendika lideri öldürüldü.
- Maliye Bakanlığı 5 Haziran seçimleri öncesinde, petrol şirketlerine ve bayilerine 250 milyon lira dağıtmayı kararlaştırdı.
- Brezilya'da hükümet, ülkede tüm gösterileri yasakladı.
- Odalar Birliği Başkanı Dıblan: «Bugün Türkiye'de iç tasarruf yetersizliği, sermaye ve kredi darlığı, önemli altyapı noksanlıkları, döviz darboğazı, bürokratik engeller vardır. Müteşebbis kararsızdır. Bütün bunların üzerinde siyasal güvensizlik mevcuttur.»

15 Mayıs 1977

- ÇKP Başkanı Hua Kua Feng'i şiddetle eleştiren Pravda, «Pekin, bir nükleer savaş sırasında Çin'in nüfusunun kalabalık oluşu

nedeniyle ayakta kalacağını hayal ediyor» diye yazdı.

- CENTO Bakanlar Konseyi Toplantısı'nda konuşan ABD ve İngiltere Dışişleri Bakanları, bundan 22 yıl önce bir komünist saldırısı ya da yıkıcı faaliyetlere karşı kurulmuş olan ittifaka, ülkelerinin desteğini sürdürecekleri güvencesini tekrarladılar.
- Japon resmi makamları, Türkiye' den alacaklı olan Japon firmalarının

alacaklarını ödemek amacıyla, T.C. Merkez Bankası'nın Tokyo City Bank nezdindeki hesabına el koydu.

- POL-DER Cumhurbaşkanı'na bir telgraf çekerek, «eylem ve işlemleriyle belli bir siyasi partinin militanlığını yapan ve emniyet örgütünde etkin olan azınlık bir grup, POL-DER üye ve yöneticilerini tahrik ederek suç işlemeye zorlamaktadırlar» dedi.

16 Mayıs 1977

- Merkez Bankası çeklerinin, Japonya ve İsviçre'deki bankalar tarafından «karşılığı olmadığı» gerekçesiyle ödenmediği belgelerle açıklandı.
- Finlandiya'da, Sosyal Demokrat Parti'nin ağırlıkta olduğu, Komünist Parti'sinin de katıldığı beş partiden oluşan bir koalisyon hükümeti kuruldu.
- Vietnam'da birleşmeden sonra ilk kez yapılan «Halk Konseyleri» seçimine katılma oranının çok yüksek olduğu bildirildi. Seçimi hükümet ve yurtsever cephenin gösterdiği adayların kazandığı açıklandı.
- Anayasa Mahkemesi, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası'nda yer alan ve valiler ile İçişleri Bakanına toplantı ve gösteri

yürüyüşlerini belli bir süre erteleme olanağı veren hükümleri iptal etti.

- Varşova'da toplanan Dünya Barış Kurucuları Forumu'nda Türkiye için alınan kararda «1 Mayıs saldırısı» kınandı.
- Sovyetler Birliği, Çin'in tehlikeli düşünceleri ile eylemlerini durdurmak ve açığa çıkarmak amacı ile ortak çabalar gösterilmesi için çağrıda bulundu.
- Grup sözleşmeleri ile işçi ücretlerindeki artışları dondurmak isteyen MESS'e bağlı işyerlerinin 1976 yılında yüzde 77'ye varan kârlar elde ettiği açıklandı.
- İslâm ülkeleri Dışişleri Bakanları Konferansı Trablus'ta başladı. Konferansa Mısır, Sudan ve İran katılmıyor.

17 Mayıs 1977

- Ankara Savcılığı, Danıştay kararlarına uymadığı gerekçesiyle Şaban Karataş hakkında kamu davası açtı.
- Merkez Bankası kasalarında döviz darlığı ortaya çıkınca Ticaret Bakanlığı, Sovyetler Birliği ile bir

anlaşma yaparak, daha önce yapılan dış ticaret anlaşmasının kapsamını 45 milyon liralık yarfıstığı satışıyla genişletti.

- İsrail'de seçimler yapıldı.
- Zambia Hükümeti, Rodezya'ya karşı savaş durumuna geçtiğini açıkladı.

18 Mayıs 1977

- İktisat Fakültesi Profesörü Erdoğan Alkın, gayriresmî ithalatın 1 milyar dolar civarında olduğunu söyledi.
- Amerika'da devrimci gençliği bastırmak amacıyla komando birlikleri kurulduğu açıklandı. Komando birlikleri, Federal Soruşturma Bürosu (FBI) ajanları tarafından eğitiliyor.
- İsrail'de seçimi sağcı Likud Partisi kazandı.
- Bu arada İsrail Komünist Partisi, geçen seçime göre oylarını iki katına çıkartarak, 6 iskemle kazandı.

19 Mayıs 1977

- İsrail'de seçimi kazanan Likud Grubu lideri Beğın, işgal altındaki Arap toprakları için «kurtarılmış bölgeler» dedi. Likud Partisinin koalisyon teklifini İşçi Partisi reddetti.
- Sudan Hükümeti, 90 Sovyet askeri danışmanını sınır dışı etti. Sovyetler Birliği'nin resmi TASS Ajansı; «Sudan son yıllarda Batılı ülkelerden çok fazla yardım almakta, ve bu çevreler Sovyetler Birliği'nin Afrika ülkeleri ile gittikçe artan dostluğundan tedirgin oldular. Sudan Devlet Başkanı Numeyri, bu çevreleri hoşnut etmek için böyle bir girişimde bulundu.» TASS ayrıca, Sudan'ın büyük bir ekonomik bunalımla karşı karşıya bulunduğunu da kaydetti.
- Korutürk, Gençlik ve Spor Bayramı nedeniyle yayınladığı mesajda. «Bugün asker kıışlasındadır. Ve devlet, seçimlerin güvence altında cereyan etmesi için bağımsız yargı organını görevlendirmiştir.» dedi.

20 Mayıs 1977

- Bursa Üniversitesinde düzenlenen seminerde, Bilim Adamları, dış ticaret açığının olağanüstü boyutlara ulaştığını kaydederek, yüksek oranlı bir devalüasyonun kaçınılmaz olduğunu söylediler.
- CHP'li gençleri yaralayan MHP Kocaeli adayı ve Ülkü Ocağı şubesi Başkanı tutuklandı.

21 Mayıs 1977

- 1 Mayıs olaylarından sonra tutuklanan 17 kişinin serbest bırakılması isteniyor.
- Akajans çalışanları pasif direnişe geçtiler.

22 Mayıs 1977

- Ecevit, «halka değil, halkı sömürenlere kemer sıkıracamız» dedi.
- İYÖD Başkanına işkence yapan üç polis hakkında kamu davası açıldı.

- Leyland Olayı yeni Lockheed Skandalına dönüşüyor.
- Demirel Trabzon'da Seçim

Kurulunun kararına rağmen konuşma yaptı.

23 Mayıs 1977

- TÖB-DER Genel Merkezine dinamit atıldı.
- Ecevit'in gezisinde bu kez maocular olay çıkardı.
- TSİP, «5 Haziran Seçimleri Demokrasi Güçlerinin Başarısıyla Noktalanacaktır».

24 Mayıs 1977

- Bozbeyli: «CHP ile koalisyon kurup iktidara gelebiliriz.»
- MC, Japonya'dan ithalatı durdurdu.
- Şaban Karataş, TRT'yi işgalden yargılanmaya başladı.
- BANK-SEN, 76 Şubesinde grev kararı aldı.

25 Mayıs 1977

- Seçim propagandaları güvenlikten yoksun bir ortamda sürüyor.
- Arafat, «Batı Şeria'yı ölünceye kadar savunacağız» dedi.
- İstanbul ve İzmir'de iki banka soyuldu.
- İstanbul Küçükyalı'da 70 gecekondü yıkıldı. 17 kişi tutuklandı.

TÜSTAV

Anti-Faşist Strateji ve Komintern 7 ci Kongresi

Bugünkü dünya komünist hareketinin stratejik kökenlerini objektif bir tarihsel etüd olarak yayınlamağa başlamıştık. Bilindiği gibi, 1919'dan sonra Komintern tarafından geliştirilen dünya komünist hareketinin stratejisi Avrupa'da faşizmin birkaç ülkede iktidara gelmesi ve diğer bazı ülkelerde de faşist hareketin güçlenmesi ile —özellikle Nazi'lerin Almanya'da devleti ele geçirek proleteryanın anayurdu olan tek sosyalist ülkeyi, dolayısıyla tüm dünya sosyalizmini tehdide başlaması ve sadece dünya sosyalizmini değil, aynı zamanda Avrupa ve dünyada barış ve güvenliği, faşizm ve savaş tehlikesiyle karşı karşıya bırakması ile— anti-faşist ve savaş aleyhtarı mücadele, uluslararası komünist ve işçi hareketinin ve tüm halkların genel demokratik mücadelesinin baş gündemi haline gelmişti. Yayınlamakta olduğumuz yazı dizisinde bu stratejik gelişimin özetini iletmeğe devam ediyoruz.

İ L K E

Yazı dizisinin bu bölümünde esas olarak Komintern Yedinci Dünya Kongresi yer alacaktır. Türkiye'de işçi sınıfı sosyalizminin yayın organlarından KİTLE'de de işlenmiş olan Yedinci Kongre bilgilerini, anti-faşist mücadelenin günümüz Türkiye'sinde taşıdığı büyük önem bakımından, burada genişletilerek tekrarlanmasında yarar olacağı kanısındayız.

YEDİNCİ KONGRE HAZIRLIK KOMİTESİ ÇALIŞMALARI

Komintern'in Yedinci Kongresi için seçilen ve 14 Haziran 1934'de gündem taslağını görüşmeye başlayan hazırlık komitesi, geçen yazıda da belirtildiği gibi zamanın seçkin Komünist liderlerinden oluşuyordu. (Giorgi Dimitrov, Maurice Thorez, Marry Pollitt, Dimitry Manuilsky, Otto Kuusinen, Joseph Pya-

tnitsky, Wilhelm Pieck, Fritz Heckert, Bohumir Smeral, Bela Kun, vb.)

Bu toplantıda Dimitry Manuilsky, gelişkin kapitalist ülkelerde proletaryanın sınıf mücadelesinin, temel stratejik görevlerine değindi. Manuilsky, mevcut koşullar altında, birçok ileri kapitalist ülkede proletaryanın acil görevinin proletarya diktatörlüğü olmadığını söyleyerek, somut bir mücadele programının hazırlanmasını isteyen bu programın proletarya diktatörlüğü ve sosyalizm programı olmaması gerektiğini, kitleleri o mücadeleye doğru götürecek bir program niteliğini taşımasını istiyordu.

Anti-faşist mücadele stratejisine en fazla eğilen Komintern liderlerinin başında Dimitrov geliyordu. Dimitrov'un bu konudaki ilk evrensel temel dokümanları, o sırada Komintern Yürütmesi'ne ve SBKP (B) Merkez Komitesi'ne yazdığı bir mektupta, Hazırlık Komitesi'nin 2 Temmuz 1934 tarihli toplantısında yaptığı konuşmada, bu toplantıya sunduğu özet raporda somutlanır. (Dimitrov bu görüşlerini daha da geliştirerek anti-faşist mücadele konusunda Komintern Yedinci Kongresine sunduğu tarihi raporunda dile getirdi)

— Birleşik işçi cephesi için verilecek mücadele, Yedinci Kongre gündeminin ana maddesi olmalıdır.

Dimitrov, Hazırlık Komitesi'nin 2 Temmuz 1924 tarihli sözkonusu toplantısında yaptığı konuşmada ve sunduğu raporda — ve yukarıda sözünü ettiğimiz mektupta — başlıca şu noktaların altını çiziyordu:

— Sosyal demokrasiyi «sosyal faşizm» olarak ilân eden, veya «burjuvazinin başlıca kalesi» sayan tutum yeni baştan ve kökten gözden geçirilmeli ve değiştirilmelidir .

— Reformist parti ve sendika üyelerini anti-faşist mücadeleye kazanmak gerekir ve bu mümkündür.

— Bu amaçla öncelikle devrimci ve reformist sendikaların birlik ve dayanışması sağlanmalıdır.

— Komintern'in yönetim biçiminde değişiklik yapılmalı ve Komintern seksiyonlarının (üye Komünist Partilerin) bağımsızlıkları arttırılmalıdır.

(Leninism and the World Revolutionary Working Class Movement, SSCB Bilimler Akademisi Uluslararası İşçi Sınıfı Hareketi Enstitüsü, Moskova 1971, 1976, sf. 227)

Bu toplantıda Dimitrov, Manuilsky ve Kuusinen, birleşik işçi cephesi sorununun, her zamankinden (geçmiştekinden) daha da büyük bir önem taşıdığını belirterek, bu taktiğin daha da geniş çapta uygulanmasının zorunluluğunu dile getirdiler ve böyle bir cephe programının Komünistlerin nihai amaçlarını değil, fakat bütün işçilerin en belirgin, en acil taleplerini, özellikle ve en başta anti-faşist talepleri taşıması gerektiğini ifade ettiler. Gene, birleşik işçi cephesi, sadece —komünist olan ve olmayan— tüm işçilerin birleşik bir cephesi olarak kalmamalı, aynı zamanda proleter olmayan tüm anti-faşist partileri kesimleri ve unsurları da içerecek şekilde genişletilmeliydi.

SBKP de Dimitrov'un tezlerini destekledi. Dimitrov'un tezleri «cephe birimlerinde, Komünist Partilerinin dar rekabetçilikten kurtulmasını, Komünist Partisi'nin hegemonyasına dair beyanlar yerine Komünist Partisi önderliğinin pratikte, gösterilmesini ve kitlelerin militan insiyatifinin teşvik edilmesini» öngörüyordu.

Hazırlık Komitesi'nin benimsediği bu tezler arasında «birleşik cephenin büyük ölçüde tabandan oluşacağı görüşü» şeklindeki çizginin terkedilmesi ve Sosyal Demokrat liderliğe yöneltilen oportünist ithamlarına son verilmesi noktası da taktik olarak öneriliyordu. Dimitrov, birleşik cephe taktiğinin Sosyal Demokrasiyi yaygınca teşhir etmeyi değil, onu faşist saldırıya karşı kitle mücadelesini örgütlemeye etkili bir güç haline getirmeyi gerektirdiğini söylemekteydi.

Bu tezler Sosyal Demokrat Partilere ve örgütlere karşı farklı bir yaklaşımın zorunluluğunu belirtiyor ve burjuvaziyle uzlaşma politikası gütmeyerek devrimci mücadeleye giren Sosyal Demokrat örgütlerle birliği öneriyor, birleşik işçi sınıfı cephesinin dayatan yeni görev olduğunu vurguluyordu.

Özetle anti-faşist platformda geniş bir birleşik cephe düşüncesi gerek Komintern merkez organlarında, gerekse Kongre Hazırlık Komitesinde giderek güçlenen bir eğilim haline gelmekteydi. Başlangıçta A. Lozovsky, Wilhelm Knorin gibi bazı komünist parti yöneticileri bu görüşlere karşı çıktılarsa da, tartışmalar geliştikçe, bu eğilimler gide-rildi, böylelikle «Birleşik İşçi Cephesi ve Geniş Anti-faşist Halk Cephesi» sloganı ve politikası Komintern merkez organlarının ve büyük komünist partilerin çabalarıyla, uluslararası komünist hareket tarafından benimsendi.

1934 Ekim'inde Maurice Thorez, Fransız Komünist Partisi adına bir halk cephesi formülü getirerek, faşist örgütleri geriletecek, silahsızlandıracak ve kapatacak, ayrıca Fransız halkının acil ekonomik ihtiyaçlarına cevap verecek bir halk cephesinin, bütün proleter ve demokratik güçlerin militen bir ittifakının kurulması çağrısını yaptı. Bazı Komintern yöneticileri bu çağrıyı soğuk karşıladılarsa da, Halk Cephesi sloganı kitleler arasında büyük bir yaygınlık kazandı, Komintern Yürütme Komitesi Başkanlık Kurulu (Prezidyumu) 1934 yılı sonunda bu sloganı desteklediğini açıkladı, 1935'in başlarında pek çok Komünist Partisi, kendi içinde bu slogana karşı çıkan, sekte, dogmatik grupların muhalefetlerini ve dirençlerini kırdı. Bu «sol» doktriner eğilimlerin bir kısmı ikna aracılığıyla, bir kısmı de Partilerden tasfiye yoluyla giderildiler.

KOMİTERN YEDİNCİ KONGRESİ ve DİMİTROV'UN RAPORU

Komintern'in 1935 Temmuz - Ağustos aylarında Moskova'da toplanan Yedinci Kongresi faşizme karşı işçi sınıfının ve tüm demokratik güçlerin ortak bir cephe halinde mücadele etmesini esas kabul eden çok önemli tarihsel kararlarıyla, dünya komünist hareketinin ve işçi sınıfı öncülüğündeki genel demokratik, anti-faşist mücadelenin tarihinde önemli bir yer tutar.

Komintern'in tarihi 7 ci Kongresi 25 Temmuz ile 21 Ağustos tarihleri arasında Moskova'da yapıldı. Görüldüğü gibi bir ay kadar süren bu önemli kongreye 65 Komünist Partisini ve çok sayıda uluslararası militan örgütü temsilen 513 delege katıldı.

Kongre gündeminde, büyük tarihsel ve teorik önem taşıyan esas maddeler ve bunlara ilişkin dört ana rapor yer almaktaydı. Gündemin ikinci maddesini oluşturan faşizm ve anti-faşist mücadele konusundaki ünlü raporunu, Dimitrov, 2 Ağustos'da sundu. Rapor: «Faşizmin Saldırısı ve Komünist Enternasyonal'in Faşizm Karşısında İşçi Sınıfının Birlik Mücadelesindeki Görevleri» başlığını taşıyordu.

Dimitrov, bu tarihsel raporunda uluslararası durumun «dünya komünist hareketi önüne koyduğu acil sorunları» belirtiyor; Komünist partilerinin, —faşizmin saldırısı ve savaş tehdidi karşısında— verecekleri mücadele için net bir programı ve esnek taktikleri ana çizgileriyle özetliyordu.

FAŞİZMİN SINIFSAZ ÖZÜ

Dimitrov hem sözkonusu raporunda, hem de Kongre tartışmaları sonucunda getirdiği nihai görüşlerde faşizmi «uluslararası komünist ve işçi hareketinin en acil, en tehlikeli ve en vahşi düşmanı» olarak nifeliyor, ve faşizme karşı olan bütün güçlerin anti-faşist mücadele yoğunlaştırılmasını öneriyordu.

Kapitalizmin bunalımının şiddetlen-

mesi ve devrimci dalganın emekçi yığınlar arasında hızla yayılması karşısında «egemen burjuvazinin kurtuluşu faşizmde arama eğiliminin güçlendiğini» vurgulayan Dimitrov, «emekçiler üzerinde eşi görülmemiş bir haydutluğun uygulanmak istendiğini ve zorba bir emperyalist savaşın hazırlıklarının yapıldığını» belirtiyordu. (Dimitrov, Eserler, Cilt 10, sf. 27).

Rapor, faşizmin sınıf özünün karakteristiğini özetlemek için Komintern Yürütme Komitesi'nin 13 cü Plenumu'nda yapılan tarife yer veriyordu; yaygınca bilindiği gibi, bu tanım, faşizmi, «finans kapitalin en gerici, en soven, en emperyalist unsurlarının açık terörcü diktatörlüğü» olarak niteler. Dimitrov bu tanımdan yola çıkarak faşizmin sınıf özünü «tekelci sermayenin bir aracı» olarak ifade ediyor ve soruna faşizmin toplumsal doğası üzerindeki tüm tartışmaları sona erdiren bir açıklık getiriyordu. Bilindiği gibi, özellikle sosyal demokratlar faşizmi sınıflar üstü bir güç veya bir küçük burjuva hareketi ya da küçük burjuvazi ile lumpen proletaryanın finans kapital üzerindeki egemenliği olarak tanıtmaktaydılar.

Faşizmin rolünün tekelci sermayenin en gerici kesimlerinin aracı olarak tekrar vurgulayan Dimitrov ayrı ayrı ülkelerde faşizmin gelişimi ve faşist diktatörlüğün aldığı biçimler konusunda klişe yargılar taşınan ve faşizmi bir tek tip rejim gibi görmenin yanlışlığına değinerek şu noktayı dile getiriyordu:

«Faşizmin her ülkedeki özelliklerini, ulusal özgüllüklerini araştırmamız, incelememiz ve izlememiz ve faşizme karşı mücadelenin biçimlerini ve eylem yöntemlerini buna göre belirlememiz gerekir.» (G. Dimitrov, Eserler, C. 10, sf. 136).

Dimitrov Alman faşizminin özellikleri tehlikeli olduğunu söylüyor, onu faşizmin en gerici biçimi, faşist hareketin en canavar kesimi olarak niteliyor ve:

«Alman faşizmi uluslararası karşı devrimin vurucu gücü, emperyalist savaşın baş kundakçısı ve Sovyetler Birliği'ne — tüm dünya emekçilerinin anlayurduna karşı bir haçlı seferinin kışkırtıcısı olarak hareket etmektedir» diyordu. (a.g.e., sf. 29).

BURJUVA DEMOKRASİSİ VE FAŞİZM

Rapor burjuva parlamenter rejim ile faşizm arasındaki farklılığa ve faşizm ile burjuva demokrasisi arasındaki çelişiklere de önemle değiniyordu:

«Faşizmin iktidara gelişi — bir burjuva hükümetinin yerine bir başkasının geldiği basit bir değişiklik değildir, ondan farklı olarak, burjuvazinin sınıf egemenliğinin bir devlet biçiminin — açık terörcü diktatörlüğe terkettiği bir değişikliktir.» (Dimitrov, Eserler, C. 10, sf. 31).

Rapor faşist karşı-devrimin burjuva demokrasisine de saldırdığını, onu yıkıp yerine en vahşi baskı ve sömürüyü kurmak istediğini belirtmekteydi.

Burjuva demokrasisi ile faşizm arasındaki farkı gösteren ve bu noktadan hareketle faşizme karşı mücadelenin stratejisine ve taktiklerine gelen birçok kapitalist ülkede Dimitrov, faşist saldırı koşullarında emekçilerin «proletarya diktatörlüğü ile burjuva demokrasisi arasında değil, burjuva demokrasisi ile faşizm arasında» tercih yapmak durumunda olduklarını hatırlatıyordu. (Dimitrov, Eserler C. 10, sf. 152).

Bu noktada bir parantez açmak istiyoruz: Türkiye ve benzeri ülkelerdeki son derece kısıtlı burjuva demokrasislerini faşizm kabul eden, bu ülkelerde o çok kısıtlı burjuva demokrasisi ile aynı ülkedeki faşizm arasında dahi önemli nitel farklılık olduğunu kabul etmek istemeyen, — ve aynı mantıkla örneğin, bugün Şili, Arjantin, Uruguay vb. gibi Latin Amerika faşist rejimleriyle Venezuela, Meksika, veya 1970 öncesi Şili burjuva demokrasisi arasında nitel

farklılık olmadığı yanlıgısına düşen, gene aynı şekilde, örneğin bugün İran'daki monarşist faşist diktatörlükle Türkiye'deki MC iktidarının ikisini birden faşists sayan, vb., vb. — kimi «sol»-revizyonist eğilimler emperyalizme bağımlı Türkiye ve benzeri az gelişmiş ülkelerin rejiminin sürekli faşizm olduğunu iddia ettikleri için, yani bu gibi ülkelerde burjuva iktidarının her türlüünü faşizm diye nitelendirdikleri, bir başka deyimle tekeli burjuva iktidarını faşizmle özdeşleştirdikleri için, doğal olarak, faşizmin yıkılışını ancak bir devrim meselesi olarak görmekteler. Oysa bir ülkenin rejimi gerçekten faşizm olsa — iktidar bir faşist diktatörlük niteliğinde bulunsa bile — faşizmin yıkılması, her zaman bir devrim sorunu değildir. Proletarya devrimi gerçekleşmeden de birçok ülkede iktidardaki faşizmin halk güçleri tarafından yıkılmasının mümkün olduğunun sayısız örnekleri vardır. Bu önemli farkı, Komintern ve Dimitrov, proletarya diktatörlüğünün kurulması ile faşist rejimin yıkılması arasındaki fark olarak göstermişlerdir. Bazı «sol»-revizyonist eğilimlerin ve karşı-devrimci Maocu grupların faşizm konusunda kavram kargaşası yarattıkları günümüz Türkiye'sinde bu noktanın taşıdığı önem bakımından, Dimitrov'un raporundaki bu noktayı, yanlış anlamalara ve spekülasyonlara yer vermeyecek şekilde, olduğu gibi buraya aktarıyoruz: «Bugün faşist karşı-devrim, en barbar bir sömürü ve baskı rejimini emekçilere dayatmak için burjuva demokrasisine saldırmaktadır. Bazı kapitalist ülkelerde emekçi yığınlar şu anda somut olarak, proletarya diktatörlüğü ile burjuva demokrasisi arasında değil, fakat burjuva demokrasisi ile faşizm arasında tercih yapmak durumundadırlar.»

Demek ki, faşizm tehlikesinin ve tehdidinin sözkonusu olduğu bir koşulda, eğer o ülkede devrimci durum yoksa, işçi sınıfı ve halk güçleri burjuva

demokrasisi ile faşizm arasında tercih yapmak zorundadırlar. Yani böyle bir durumda faşizm, «bir devrim sorunu» değildir.

Faşist bir rejim, o ülkede sosyal devrim olmadan da yıkılabilir. Fakat «sürekli faşizm» tezlerini ileri süren, revizyonistler demokrasiyi «saf demokrasi» olarak mutlaklaştırdıkları için, burjuva demokrasisinin kısıtlı biçimlerini faşizm diye tanıtırılar, ve faşizm'in yıkılmasıyla, burjuvazinin yıkılmasını özdeleştirirler. Böylece kitlelerin acil demokratik hedeflerini önememezler.

Nitekim, raporda da belirtildiği gibi, sözkonusu ülkelerde emekçilerin o anki aşamada esas görevleri sosyalist değil, «anti-faşist ve genel demokratik» karakterdeydi, ancak bu görevlerin yerine getirilmesiyle, —faşizm ve anti-faşist mücadele sorununun çözülmesiyle sosyalizm sorunlarının çözülmesi için yol açılacaktı. Böylece işçi sınıfı partileri demokrasi mücadelesiyle sosyalizm mücadelesinin birliği konusundaki klasik Leninist prensiple somut olarak karşı karşıya bulunmaktaydılar.

Faşizm, burjuva demokrasisine saldırmakla, sadece komünist ve devrimci işçi hareketinin hayati çıkarlarını tehlikeye sokmamış, aynı zamanda, siyasi eğilimlerine bakmaksızın tüm işçi partilerinin ve örgütlerinin ve dolayısıyla demokrasiyenin, barıştan, sosyal ilerlemeden yana olan faşizmden nefret eden ve canavarca baskıya karşı, savaşa karşı mücadele veren tüm emekçilerin çıkarlarını da tehdit etmişti. Böylece proletaryanın köylü yığınlarıyla, şehir küçük burjuvazisi ile zanaatkarlar ve çalışan aydınlarla ve hatta kimi münferit durumda anti-faşist eğilimli bazı burjuva çevreleri ile anti-faşist eylem birliği kurabilmesi için elverişli şartlar oluşmuştu.

BİRLEŞİK İŞÇİ CEPHESİ

Bu objektif koşulları göz önüne alınan Komintern, birleşik işçi cephesinin kurulması politikasını önermişti.

Komintern'in bu politikasına raporunda önemli yer veren Dimitrov bu politikanın maddileşmesi için ön koşulları vurguladı, bu politikanın proletaryanın daha ileri mücadeleleri için taşıdığı önemi belirtti, bu politikaya karşı getirilen görüşleri irdeledi, birleşik cephe-lerin muhteva ve biçimleri üzerinde durdu, birleşik cephe-leri gerçekleştire-bilmenin en başarılı yollarını ele aldı ve birleşik cephe hareketinin gelişim perspektiflerini ve olanaklarını inceledi.

Faşist diktatörlüğün kudurgan ama sabit olmayan bir yönetim olduğunu vurgulayan Dimitrov, bu yargıya neden olarak, faşizmin burjuva kampının çelişkilerini çözemediğini, sınıf mücadelesini önleyemediğini, tam tersine bu mücadeleyi şiddetlendirdiğini, kitlelerin kapitalist sisteme karşı nefretini ve sınıf kinini arttırdığını, onların devrimcileşmesine yardım ettiğini, faşizme karşı proletaryanın birlik cephesi için güçlü bir hızlandırıcı faktör oluşturdu-ğunu gösterdi.

«Ancak işçi sınıfının devrimci faaliyeti» diyordu Dimitrov, «burjuva kam- pı içinde kaçınılmaz olarak doğan ihtilâflardan faşist diktatörlüğü zayıflatıp yıkmak üzere yararlanabilir.» (Eserler, C. 10, sf. 49).

Faşizmin bazı ülkelerde iktidarı ele geçirmesine her şeyden çok sosyal demokrat liderlerin burjuvaziyle sınıf uzlaşmacısı politikalarının yol açtığını belirten Dimitrov, işçi sınıfının «saldıran burjuvazi karşısında hem siyasi, hem de örgütsel bakımdan bölünmüş ve silahsız» kaldığını hatırlatıyor ve Komünist partilerinin kendi açılarından faşizme karşı başkaldırıp sosyal demokrat olmadan kitleleri sürükleyecek veya sosyal demokratları da karşılarına alacak güce sahip bulunmadıklarını» söylüyordu. (a.g.e., sf 61)

İşte bu nedenle faşizme galebe çalmanın ön şartı birleşik cephenin kurulması ve işçi sınıfı birliğinin başarılmasında yatmaktaydı. Proletaryanın hem

ulusal düzeyde hem de dünya çapında-ki eylem birliği «işçi sınıfını sadece savunmada değil aynı zamanda faşizme karşı, sınıf düşmanına karşı girişeceği bir karşı-saldırıda yeterli kılacak güçlü silah» idi. (a.g.e., sf. 53).

Fransa, İspanya ve diğer bazı ülkelerdeki Komünistlerin birleşik işçi cephe-lerin, ortak anti-faşist ve kapsamlı demokratik talepleri gerçekleştirmek üzere, bu sloganları ve programları ön plana çıkararak başarıyla kurulabile-ğini söylüyordu. Çeşitli siyasi eğilimle- rin etkisi altında olan işçilerin hepsi kapitalizme karşı mücadele saflarında henüz toplanmamışlardı, ama onları faşizme karşı ve acil ekonomki, politik taleplerini savunmak için birleştirmek mümkündü. Bu içkarların savnulması birleşik işçi cephe-lerinin başlangıç amaçlarını ve birleşik işçi cephesinin temel muhtevasını oluşturacaktı. Dimitrov birleşik cephe-lerin ülkeden ülkeye değişebileceğini belirterek şunları söy- lüyordu:

«Hiç kuşkusuz, çeşitli ülkelerde birleşik cephe-lerin somut olarak maddileş- mesi çeşitli yol ve biçimlerle olacaktır; bu farklılıklar, ilgili işçi sınıfı örgütle- rinin durumuna ve karakterine, onların uygunluk derecelerine, sözkonusu ülke- deki somut duruma ve uluslararası işçi hareketinde meydana gelen değişimle- re bağlıdır.» (a.g.e., sf. 39).

ANTI-FAŞİST MÜCADELE VE SOSYAL DEMOKRASİ

Birleşik işçi cephesinin ulusal ve u- luslararası düzeyde kurulması büyük ölçüde Komünist ve sosyal demokrat partilerin karşılıklı ilişkilerine bağlıydı. Devrimci mücadelesinde bu konuya sık sık eğilmiş olan Dimitrov hem raporun- da, hem de kongre sonundaki kapanış konuşmasında önemli bir yer verdi. Sos- yal demokratların burjuvazi ile sınıf uzlaşmacısı politikasını hatırlatan Dimitrov, bu durumun işçi sınıfına yeni ızdı- raplar getirdiğini söyledi. Faşizmin sal-

dırısının sadece sınıf uzlaşmacılığını güçleştirmekle kalmayıp aynı zamanda sosyal konumunu güçlendirdiğini ve bu grupların devrimci sınıf mücadelesinde yer almağa başladıklarını belirtti. Bu durum sosyal demokratlarla her düzeyde, fabrika, kent, ulus ve uluslararası düzeyde birleşik cephe oluşturmayı kolaylaştıran bir faktördü.

Sadece faşizmin iktidara geldiği veya güçlü bir tehlike olduğu ülkelerde değil, aynı zamanda sosyal demokratların tek başlarına veya sosyalistlerle birlikte hükümeti oluşturdukları Danimarka, Norveç, İsveç, Çekoslovakya ve Belçika gibi ülkelerde de birleşik işçi cephelerini oluşturmak mümkündür. Dimitrov bu ülkelerde komünistlerin iktidardaki sosyal demokrat partilerinin programını ve sosyal demokrat bankalarının seçim kampanyalarında öne sürdükleri vaatleri çeşitli talepler açısından — sosyal demokrat partilerle birleşik bir eyleme girmek üzere— çıkış noktası olarak almalarını öneriyordu; daha sonra sosyal demokrat partilerle ortak eylem halinde çeşitli kampanyalar başlatmak ve bir seri diğer talep adına bir birleşik cephe oluşturmak mümkündür. Hatta bazı ülkelerde, sol kanat sosyal demokratları ile işçi sınıfının bir birliğine varmak ve tek bir parti çatısı altında birleşmek bile mümkündür, fakat böyle bir politik parti birliğinin olabilmesi için Marksist-Leninist temel şarttı.

FAŞİZME KARŞI SENDİKALARIN, GENÇLİĞİN VE KADINLARIN BİRLİĞİ

Raporun önemli bölümlerinden birisini de sendikal birlik sorunu oluşturmaktaydı. Dimitrov, birleşik işçi cephesinin kurulma ve güçlendirilme sürecinde sendikal birliğin önemini vurguladı, sendikal birliğin nasıl başarılabileceğini formülleştirdi. Fransa, Avusturya Finlandiya ve diğer ülkelerdeki Ko-

münist Partilerinin deneyleri, böyle bir birliğin mümkün olduğunu kanıtlamıştı. Çünkü faşizmin ve gericiliğin saldırısı işçileri kendi sendikaları etrafında daha çok yakınlaştırmaktaydı, farklı siyasi eğilimlerden olan işçiler bağlı buldukları sendikaların, kendi sınıf çıkarlarını militanca savunmasını istemekteydiler. İşte bu nedenle Komünistler sendikal birlik konusundaki mücadelelerini yoğunlaştırmalı, bunun için başarılı yöntemler ve biçimler bulmalı, gerek ülke gerekse dünya çapında her sanayi kolundaki sendikaları birleştirebilmeliydiler. «Biz sınıf bilincine varmış birleşik sendikalar istiyoruz,» diyordu Dimitrov, «bu olgu sermayenin ve faşizmin saldırısına karşı işçi sınıfının en önemli barikatlarından birisidir. Sendikaların birleşmesi için sadece tek şartımız vardır: onların sermayeye karşı, faşizme karşı savaşmaları ve sendika içi demokrasi için mücadele etmeleri.» (a.g.e., sf. 93).

Dimitrov raporunda gençlik sorunlarına ve gençliğin anti - faşist mücadelesine de eğildi. Gençlik içinde çalışmak gerektiğini, gençliğin anti - faşist birliğini sağlamak zorunluluğunu gösterdi. Bazı partilerin ve Komintern'in yeni yetişmekte olan kuşak içinde başgösteren zaafllara engel olamadığını hatırlattı. Faşizm kimi yerde gençliğin bu zaafllarından yararlanmış ve onları işçi düşmanı bir konuma çekmişti. Artık Komünistler bu hatalarını telâfi etmeli, gençliği kazanmak için kararlı adımlar atmalydılar. Bunun için başlıca amaç birleşik gençlik cephelerini oluşturmak olmalıydı; ama bu cepheler ve biçimleri katı (rijid) tarzda ele alınmamalı, somut ulusal koşullar gözönünde bulundurulmalıydı. Önce faşist olmayan gençlik örgütlerinden işe başlamak gerekiyordu, ayrıca anti - faşist mücadele için yeni örgütler kurulmalıydı. Varolan ve kurulacak olan anti - faşist örgütler faşizmin gençlik üzerindeki zorbalıklarına ve gençliğin askerleştiril-

mesine (militarize edilmesine) karşı ve genç kuşağın ekonomik ve kültürel özelemleri doğrultusunda mücadele vermediler.

FAŞİST ÖRGÜTLERE SIZMAK

Öte yandan, faşist kitle örgütlerine sızmak konusunu da raporunda inceliyordu. Dimitrov faşizmin egemen olduğu ülkelerde Komünistlerin «kitlelerin bulunduğu her yerde bulunmak» zorunda olduklarını vurguluyordu.

«Faşizm işçileri kendi legal örgütlerinden yoksun bırakmıştır. Onları faşist örgütlere girmeğe zorlamıştır; yığınlar oralardadır — kimisi zorla kimisi ise kendi istekleriyle bu örgütlere katılmışlardır. Faşizmin bu kitle örgütleri bizim kitlelerle ilişki kuracağımız legal ve yarı-legal eylem alanlarımız olabilir ve olmalıdır da. Bu örgütler kitlelerin günlük çıkarlarını savunabilmemiz için bizim legal veya yarı - legal çıkış noktamız olmalıdır. Komünistler bu imkânlardan uzak duracaklarına bu örgütlerde yönetim kademelerini ele geçirmek için çalışmalıydılar... Ve böyle bir çalışmanın devrimci işçinin kendisine duyduğu saygıya ve şerefine uygun düşmeyeceği şeklindeki önyargıdan tümüyle kurtulmalıydılar.» (a.g.e., sf. 78)

HALK CEPHESİ POLİTİKASI

Halk Cephesi politikası Dimitrov'un hem raporunda hem de kapanış konuşmasında ayrıntılı ve kapsamlı olarak yer verdiği konulardan birisiydi. Mesele o zamana kadar çoğunlukla ihtiyatlı bir şekilde tartışılmıştı. Bazı Komünist liderler genel demokratik talepleri ön plana çıkarmanın kitlelerde demokratik illüzyonlar yaratacağından endişe etmekteydiler. Örneğin Polonyalı delegeler bu kaygılarını Kongreden önce dile getirmişlerdi. Öte yandan Dimitrov, aynı düşüncelerin «şu veya bu şekilde sadece Polonya Partisinde varolmadığını» biliyordu. (a.g.e., sf. 150)

Dimitrov bu kaygıları «burjuva demokrasisine karşı tavır konusunun ha-

talı ve diyalektik olmayan bir formülasyonu» olarak niteledi (sf. 150). Aynı zamanda demokrasi ve sosyalizm mücadelesi arasındaki organik bağıntı üzerine Leninist görüşün iyi anlaşılmasından ve uygulanmamasından ileri geldiğini söyleyerek «proleteryanın, demokrasi için kararlı ve devrimci bir mücadele vermeden burjuvazi üzerindeki zaferini hazırlayamayacağını» belirten Lenin'in sözlerini hatırlattı.

Faşizm işçi sınıfının uzun yıllar süren ısrarlı mücadeleleri sonucunda elde ettiği mevzilere saldırırken burjuva demokrasisinin son kalıntıları da yok olurken, bu koşullarda, Komünistler bu hakların, bu mevzilerin korunması ve genişletilmesi için kararlı bir mücadele vermeliydiler. Bu mücadele, sadece burjuva demokrasisi, faşist terörist diktatörlüğe nazaran «ehven-i şer» olduğu için değil, fakat esas olarak, burjuva demokrasisini savunup genişletmek en gerici burjuva güçlerinin konumunu zayıflatacağı ve işçi sınıfı ile tüm emekçilere birleşik eylem imkânlarını açacağı için zorunlu idi.

Faşizmin kendi terörist diktatörlüğünü kurduğu veya faşist tehlikenin bulunduğu ülkelerde proletarya diktatörlüğü için mücadele etmeğe hazır olmayan ama faşistlerin ayaklar altına aldığı ve yokettiği geleneksel demokratik özgürlükleri savunmak isteyen geniş bir toplumsal tabakalar dizisi bulunmaktaydı. İşçi sınıfı, birleşik bir proleter cephesi temeli üzerinde bu tabakaların anti-faşist eylem birliğini veya birleşik işçi cephesinden bağımsız olarak geniş bir anti-faşist cepheyi kurabilirdi ve kurmalıydı. Böyle bir cephe işçi sınıfının yanısıra, «Sanayice gelişmiş ülkelerde bile nüfusun çoğunluğunu meydana getiren emekçi köylüler ve şehir küçük burjuvazisinin ana kitlesiyle birlikte» oluşturulabilirdi. (a.g.e., sf. 63)

Tüm anti - faşist güçleri bu mücadelede birleştirebilmek için her ülkenin Komünist Partisi, Halk Cephesi programlarında, halkın tüm emekçilerin ve

demokratik tabakaların en genel ekonomik ve politik taleplerini dile getirmeliydi.

«Anti faşist halk cephesinin inşasında temel ve en belirleyici şey, bu tabakaların ve özellikle emekçi köylülerin taleplerini savunmada devrimci proletaryanın göstereceği kararlı eylemdir; bu talepler proletaryanın temel çıkarlarıyla yakından ilişkili olup mücadele sürecinde işçi sınıfının talepleriyle birleşir.» (Dimitrov, C. 10, sf. 64).

Anti-faşist halk cephesinin kurulmasında çok sayıda emekçi köylüyü veya şehir küçük burjuvazisini barındıran örgüt ve partilere nasıl yaklaşılacaktı? Komünistlerin bu örgütlere ve partilere farklı yaklaşım biçimleri olmalıydı; bu yollardan birisi sözkonusu örgütlerin yönetimleriyle anti - faşist eylem konusunda anlaşmak olabilirdi. Bir başka şekilde, sözkonusu örgütlerin taban birimleriyle eylem birliği sağlanabilirdi, veya bu örgütlerin belli fraksiyonları, kendi burjuva yönetimlerine rağmen anti-faşist cepheye kazanılabiliyordu. Güçlü bir köylü hareketinin işçi sınıfı hareketi yanısıra gelişmiş olduğu, köklü işçi örgütlerinin bulunduğu bazı tarım ülkelerinde tüm ulusun militan cephesinin kurulması «birleşik bir proletar cephesinin kurulmasıyla el ele ve atbaşı gitmekteydi,» hatta bazı durumlarda anti-faşist halk cephesi hareketinin birleşik işçi cephesi hareketinden daha hızlı geliştiği görülmüştü. (a.g.e., sf. 143)

ANTI-EMPERYALİST CEPHE

Cephe sorunu ile ilgili olarak Dimitrov, sömürge ve bağımlı ülkelerdeki anti-emperyalist cephe konusuna da kısaca değiniyordu. Anti-emperyalist mücadelenin başarılabilmesi için, böyle bir ulusal cephenin kurulmasını şart koşuyor, ama bu cepheleşmenin ülkeden ülkeye çeşitli farklılıklar gösterebileceğini, her ulusal kurtuluş hareketinde proletaryanın ve Komünist Partilerinin

oynadıkları rolün değişik düzeylerde bulunabileceğini gene ulusal kurtuluş hareketindeki güçlerin olgunluk derecelerinin farklı olabileceğini belirtiyordu. Bu farklılıklara bağlı olarak, anti-emperyalist cephe daha dar veya daha geniş olabiliyordu. Fakat her durumda, «anayurdu ve emekçi halkı kurtarmak için gerçek bir mücadeleye götürmeğe hazır olan» tüm anti-emperyalist güçlerin birleştirilmesi esastı ve Komünistler bu ilkeyi gözetmeliydiler.

HALK CEPHESİ HÜKÜMETLERİ

Birleşik işçi cephesinin veya anti-faşist halk cephesinin kuracakları hükümetlere ve ortaya çıkan problemlere Dimitrov özel bir önem vermektedir. Bu konuda geçmiş deneylerde yapılan hatalar vardı. Bunları tekrarlamamak gerekir. Dimitrov bu yeni tip hükümetlerin özel görevleri üzerinde durdu. Bu görevler radikal devrimci talepleri gerçekleştirmek olmalıydı, örneğin üretim üzerinde kontrol, bankacılık üzerinde kontrol, polis örgütünün dağıtılıp yerine silahlı işçi milislerinin kurulması bu radikal değişiklikler arasında yer almalıydı. (a.g.e., sf. 107). Dimitrov bu hükümetlerin görevini, faşizmi önlemek ve tamamen silmek için verilen mücadele ile, demokrasinin restorasyonu ve sosyalizm mücadelesi ile yakından bağlantılı olduğunu söylüyordu.

Böyle bir durumda proletaryanın uğrunda mücadele vereceği demokrasi liberal ve biçimsel bir burjuva demokrasisi olmayıp daha ileri ve daha yüksek bir demokrasiydi; böyle bir demokrasinin sosyal muhtevası güçlü olmalıydı, proletaryanın konumunu güçlendirmeli, haklarını ve imkânlarını geliştirmeli, sosyalist devrimin yolunu açmalıydı. O dönemde başlıca düşmanı, —faşizmi,— safdışı ettikten ve dönemin ana çelişkisi olan «faşist diktatörlük ile burjuva demokrasisi arasındaki çelişkiyi» çözdükten sonra emek ile sermaye arasındaki temel çelişkiyi çö-

meye sıra gelecekti. Böylece işçi sınıfının esas düşmanının, yani tekelci sermayenin yenilgiye uğratılması aynı zamanda burjuvazinin bütün olarak yenilmesi demektir.

Dimitrov, birleşik proleter veya anti-faşist halk cephesi hükümetleri konusunu incelerken bunların bazı ülkelerde proletaryaya devrimine ve sosyalizme doğru geçişin en önemli biçimlerinden birisi olabileceğini» düşünmekteydi. (a.g.e., sf. 107) Dimitrov bunu yaparken Lenin'in «proletaryaya devrimine geçişin veya yaklaşmanın biçimlerini aramak» gerektiği yolundaki tavsiyelerini gözönünde tutmaktaydı. (a.g.e., sf. 107-108)

Dimitrov bu hükümetleri, Lenin'in sözünü ettiği biçimlerden birisi olabileceğini düşünüyor ve bu konuda sektarizm içindeki sol doktrinerlere ve sağ oportünistlere karşı ideolojik mücadele vermek gerektiğini belirtiyordu.

Birleşik işçi cephesi veya anti-faşist halk cephesi hükümetlerini, anti-emperyalist ulusal kurtuluş cephelerini analoji yoluyla inceleyen Dimitrov, bunların proletaryaya diktatörlüğüne geçiş biçimlerini, aşamalarını oluşturabileceğini söylemekteydi.

Faşizme karşı ideolojik mücadelenin önemi de büyüktü. Çünkü faşizm bir kısım kitleleri demogji ve hile yoluyla aldatıyor ve şartlandırıyor. Faşistler her ulusun tarihindeki tüm değerli yanları kendilerine malediyorlar, kendilerini tarihteki kahramanların mirasçısı ve devamı olarak gösteriyorlar, kitleleri azgın bir milliyetçilik, şovenizm ve ırkçılıkla şartlandırıyorlardı. Bu nedenle Komünist Partileri, halkların ulusal çıkarlarına karşı kayıtsız kalamazlardı; bir yandan kendi enternasyonalist konumlarının ve ideolojilerinin propagandasını yaparken, öte yandan gerçek ulusal gücün kendileri olduğunu göstermeliydiler.

Dimitrov, enternasyonalizmin aşırı noktalara savrulup ulus nihilizmine

(inkârcılığına) kadar gitmesine karşı mücadele etmek gerektiğini geniş halk yığınlarının ulusal duygularına karşı doğru bir yaklaşımda bulunmak gerektiğini belirtti ve Lenin'in «Büyük Rusların Ulusal Gururu Üzerine» adlı makalesini hatırlatarak, daha önce cümlesini aktardığımız bu satırları yazdı:

«Biz Komünistler burjuva milliyetçiliğinin her türlüşünün prensipte uzlaşmaz düşmanınız. Ama biz ulus inkarcılığının da takipçisi değiliz ve hiç bir zaman öyle davranmamalıyız. İşçileri ve tüm emekçileri proletaryaya enternasyonalizmi ruhuyla eğitmek görevi her Komünist Partinin en temel görevlerinden biridir. Fakat bu ödevin, kendisine, geniş emekçi yığınların tüm ulusal duygularına sövmek hakkını verdiğini veya böyle bir şeye mecbur kıldığını zanneden kimse, gerçek Bolşevizm'den fazlasıyla uzaklaşmıştır.» (a.g.e., sf. 112)

Dimitrov raporunda savaş konusuna da önemli bir yer ayırmıştı. Gericiliğe ve savaş kışkırtıcılığına, yeni bir dünya savaşına karşı proletaryanın tüm barışsever güçleri yanına alabilmesinin mümkün ve zorunlu olduğunu belirtmekteydi:

«Emperyalist savaşların kapitalist sistemin ürünü olduğu ve tüm savaşların ancak kapitalist sistemin yıkılmasıyla son bulacağı bir gerçektir, ama kitlelerin, kendi militan eylemleriyle emperyalist savaşı önleyebilecekleri de gerçektir.» (a.g.e., sf. 181).

Dimitrov raporunda emperyalist saldırganları geri püskürtecek ve barışı koruyacak güçleri ve faktörleri de gösterdi. Yukarda belirtilen bu güçler arasında Sovyetler Birliği ve onun Kıvız Ordusu, kapitalist ülkelerin proletaryası, sömürge ve yarı sömürge halkları ve «sadece Komünist öncünün değil, aynı zamanda tüm uluslararası işçi sınıfının ve bütün ülkelerin halklarının» savaş aleyhtarları cephesi gösterilmekteydi.

Komünist Partilerinin güçlendirilmesi sorununa da raporda geniş bir yer ayıran Dimitrov, böyle bir güçlenmenin anti-faşist halk cephesinin, birleşik işçi cephesinin veya anti-emperyalist cephelerin başarısının güvencesi olduğunu belirterek, cephe politikalarına karşı sol doktrinlerin, sol oportünistlerin tavır aldıklarını, bu sol sapma unsurlarının kendi sekte, doktriner, dogmatik, katı ve dargörürlü tutumlarıyla yeni durumu ve taktikleri kavrayamayacaklarını, bu konuda kadroları eğitmek gerektiğini dile getiriyordu. Dimitrov'a göre sektarizm artık bir çocukluk hastalığı olmaktan çıkıp, «müzminleşmiş bir haylazlık» halini almıştı ve bu, «safdışı edilmeden proletaryanın birleşik cephesini ve geniş anti-faşist halk cephesini kurmak mümkün değildi.» (a. g.e., sf. 118-119).

Dimitrov'un tarihsel raporunun ana çizgileri kısaca bunlar... (Kitle. s. 115)

YEDİNCİ KONGRE DİMİTROV'UN RAPORUNU BENİMSEYEREK TARİHSEL KARARLAR ALDI

Yedinci Kongre, Dimitrov'un, Komintern'deki yakın yoldaşlarıyla tartışmalar içinde geliştirerek olgunlaştırdığı ve döküman haline getirdiği görüşleri, yani Kongre'ye sunduğu Raporu benimsedi.

Mevcut koşullarda bütün devrimci ve demokratik güçlerin faşizme karşı birliği Yedinci Kongre tarafından Komünistlerin en başta gelen görevi olarak belirtildi. Bu anti-faşist mücadelede işçilerin birleşik cephesi öncü rolü oynamalıydı. Dimitrov'un da raporunda söylediği gibi, faşizm iktidara gelebilirdi çünkü, kapitalist saldırı karşısında işçiler kendilerini bölünmüş bir durumda bulmuşlardı. Bu nedenle Yedinci Kongre, işçi sınıfı içindeki bölünmenin giderilmesini başarının birinci önkoşulu olarak değerlendirdiriyordu. Kongre, faşizm tehlikesini küçümseyen eğilimlere karşı kitlelerin uyarılması gereğine değindikten sonra,

«ancak işçi sınıfının birleşik devrimci mücadelesi tüm emekçilere öncülük ederek» faşizmin ve savaş güçlerinin yolunu kapayabilir, diyordu.

FAŞİZM ve BURJUVA DEMOKRASİSİ

Komüntern Yedinci Kongresi, Dimitrov'un, faşizm ve burjuva demokrasisi arasındaki ayırımını aynen kabul ediyor ve bunu karar metninde geçiriyordu: «Faşizmin iktidarı ele geçirmesi, bir burjuva hükümetinin yerine bir başkasının geldiği sıradan bir değişiklik olmayıp, burjuva sınıf egemenliğinin devlet biçimlerinden birinin (burjuva demokrasisinin) yerini bir başka biçime — açık terörcü diktatörlüğe — bıraktığı bir değişikliktir.»

Bilindiği gibi Dimitrov burjuva demokrasisi ile faşizm arasındaki farkın nitel olduğunu söyler. Bu ayırım Komintern tarafından benimsenmiştir. Yedinci Kongrenin vardığı bu sonuç, burjuva demokrasisi ile faşizm arasında bir çelişkinin varlığını göstermekle, Komünist Partilerine, faşizm tehdidi önündeki, farklı sınıf ve tabakaları ortak düşmana, faşizme, karşı birleştirme taktiğinin objektif temelini vermiştir.

Fransa, İspanya ve diğer bazı ülkelerin Komünist Partilerinin, birleşik işçi cephesi için verdikleri mücadelenin deneyimlerini irdeleyen Yedinci Kongre anti-faşist, demokratik talepler etrafında böyle bir cepheyi oluşturabilmenin mümkün olduğunun kanıtlandığını dile getirdi. Kongre kararları, işçi sınıfının doğrudan ekonomik ve politik çıkarlarının korunmasının ve proletaryanın faşizme karşı savunusunun, tüm kapitalist ülkelerde proletaryanın birleşik cephesinin çıkış noktasını ve ana muhtevasını teşkil ettiğini belirtti.

PROLETARYA DEVRİMİ İÇİN DEĞİL, ANTI-FAŞİST MÜCADELE İÇİN : BİRLEŞİK İŞÇİ CEPHESİ

Böylece Komintern'in o zamana dek güttüğü birleşik işçi cephesi politikası ile Yedinci Kongrenin hemen ön-

cesinde benimsediği ve Kongrede kara- ra bağladığı birleşik işçi cephesi poli- tikasının içeriği arasında fark vardı. Birinci içerik, işçileri sosyalist devrim için birleştirmeye amaçlıyordu, yeni be- nimsenen politika ise, birleşik işçi cep- hesini direkt bir sosyalist devrim için değil, fakat faşizme ve savaşa karşı ge- niş işçi yığınlarını aktif bir sınıf mü- cadelesine kazanmak amacıyla kurma- ğı öngörmekteydi. Böylece Komintern'- in ilk yıllarındaki koşullar altında Le- nin'in getirdiği birleşik işçi cephesi poli- tikasının kapsamı, faşizm ve savaş tehdidi koşullarında genişletilmiş olu- yordu.

Komintern'in VII. Dünya Kongresi, Komintern İcra Komitesi'nin Mart 1933, Ekim 1934 ve Nisan 1935 tarihinde yapı- tığı ve Komünist Partilerle Sosyal De- mokrat Partilerin faşizme, kapitalist saldırganlığa ve savaşa karşı mücade- lede çabalarını birleştirmesi yolundaki çağrılarını onayladı. Kongre tüm Komü- nist Partilerine «hem ulusal, hem de u- luslararası düzeyde bir birleşik cephe- nin kurulmasını sağlamak» görevini yükliyordu. (Komintern VII. Dünya Kongresi Kararları, Moskova 1935 sf. 3) Kongre, Sosyal Demokratlara karşı sek- ter eğilimlerin en kısa zamanda terk- edilmesi, komünist işçileri sosyal de- mokrat işçilerden uzak tutan her türlü eğilimin giderilmesi ve ajitasyon - pro- paganda çalışmalarında sosyal demok- rat işçilere «işçilerin gününbirlik çıkar- ları ve gereksinimleriyle bağıntılı özgül ve somut bir yönün verilmesi» ni tavsi- ye ediyordu. (a.g.e. sf. 4).

Gene kongre kararları bir birleşik proletarya cephesi için verilen mücade- lenin, kapitalist saldırganlığa, faşizme ve yeni bir savaş tehdidinde karşı birleşik halk cephesi (tüm emekçilerin cep- hesi) uğruna verilen mücadeleye, dö- nüştürülmesinin yollarını ve araçlarını dile getiriyordu. Komintern, aynı za- manda, Komünist Partilerinin «kendi saflarını daha çok güçlendirmek ve iş-

çi sınıfının çoğunluğunu komünizme kazanmaya yoğunlaşmak» zorunluluğu- nu belirtmekteydi. (a.g.e. sf. 6)

Komintern, başlıca iki faktörün ka- pitalist ülkelerdeki emekçileri devrimci- leştirdiğini kaydetti. Bunlardan birisi Komünist Partilerinin emekçi yığınlar üzerindeki etki ve prestijini arttırmak için verdikleri mücadele, diğeri ise Sov- yetler Birliği'nde sosyalizmin kazan- maktaki olduğu gözkaşırtıcı başarıla- rın diğer ülkeler emekçileri üzerinde ya- rattığı olumlu etkilerdi. Kapitalist dün- yadaki emekçileri devrimcileştirilen ve militanlaştıran bu faktörün önemi gün- den güne artmaktaydı. Esasen burjuva- zi de bunu görmüş ve saldırısını yoğun- laştırmıştı. Gitgide artan sayıdaki işçi, proletarya arasındaki politik ve sen- dikal bölünmenin zararını görmeğe baş- lamışlar ve Sağ-sosyal demokrat yöne- ticilerinin bölücü tutumlarını kavrayıp, Komünist Partilerinin birleştirici poli- tikasına sempati duymağa yönelmişler- di. Böylece işçi sınıfı içinde birlik doğ- rultusundaki eğilimler gitgide güçlen-mekteydi.

Devrimci güçlerin gerek uluslararası gerekse ulusal planda büyümesi, bur- juvazinin sınıf iktidarını tehlikeye so- kuyordu. Böylelikle finans kapitalin en gerici unsurları, şiddete dayanan (açık terörcü) bir tekelci burjuva diktatör- lük biçimi olan faşizme başvurarak ken- dilerine çıkış yolu aramaktaydılar.

Faşizmin yayılması, diyordu Yedin- ci Kongre kararları, «sadece, Sosyal Demokrat Partilerin burjuvaziyle gü- t- t- üğü sınıf işbirliğinin bölücü politikası sonucu, örgütsüz kalmış olan işçi sını- fının zaafının değil; fakat aynı zama- nda, büyüyen işçi sınıfından korkan, devrimden korkan ve diktatörlüğünü eski burjuva demokrasi yöntemleriyle sürdürmeyen burjuvazinin de zayıflı- ğının» kanıtıdır. (a.g.e., sf. 11)

İŞÇİ SINIFININ EYLEM BİRLİĞİ

Yukarıda da belirtildiği gibi, Kong- re, birleşik işçi cephesi politikasını fa-

sızme ve savaşa karşı, acil demokratik ve ekonomik talepler için önerdiğinden, Kongre kararlarında yapılan birleşik eylem çağrısı «işçi sınıfının büyük çoğunluğu kapitalizmin yıkılması ve proletarya devriminin zaferi için genel bir mücadele platformunda birleşmeden önce, işçi sınıfının bütün kesimlerinin, —hangi örgüte eğilim duyduğuna bakılmaksızın— gerçekleştirecekleri ortak eylem» için yapılan bir çağrı olarak nitelendiriyor, böylelikle yapılan eylem birliği çağrısının proletarya devrimi için olmadığı, ondan önceki, acil bir mücadele görevini öngördüğü ifade edilmiş oluyordu. (a.g.e., sf. 14)

Kongre kararları, Komünist Partilerinin «gerek fabrikalar düzeyinde, gerekse yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeyde, farklı siyasal eğilimli örgütleriyle ortak eylemlerde anlaşmaya vararak yeni bir tarzda birleşik cephe taktiği uygulamalarını» öngördü.

Komünist Partileri, Komintern Kongre kararının rehberliğinde, kendi ülkelerinin özgül durumlarına göre birleşik cephe mücadelesi vereceklerdi. İşçiler başta olmak üzere tüm emekçileri faşizme karşı ve acil demokratik - ekonomik talepleri etrafında birleştirebilmek ve bu birleşik eylemin yolunu açabilmek için için Sosyal Demokrat Partilerin ve reformist sendikacıların liderleriyle uzun ve kısa vadeli anlaşmalara gitmeğe çalışılabilirdi. Burada öngörülen esas nokta işçi sınıfının yığinsal örgütlerinin somut güç ve eylembirliği idi.

Bu eylem birliğinin nasıl yapılacağı ise sözkonusu işçi örgütlerinin yerel özelliklerine ve somut duruma göre değişebilirdi. Önerilen başlıca eylem birliği türleri şöyleydi: farklı eğilimlerdeki işçi örgütlerin münferit talepler için veya ortak bir platformda girişecekleri birleşik eylemler; tek tek fabrikalardaki veya işkollarındaki işçilerin koordinasyon halinde yürütecekleri eylemler; yerel, bölgesel, ulusal ve ulus-

lararası düzeylerdeki birleşik eylemler; ortak ekonomik veya politik mücadele; faşist saldırıya vb. karşı meşru müdafaa eylemleri; örgütsüz emekçileri örgütleyebilmek için fabrikalarda, işçi bölgelerinde veya işsizler arasında, birleşik cephenin partili olmayan sınıf örgütlerinin kurulması, vb., vb..

SOSYAL DEMOKRASİ ve SENDİKALARIN BİRLİĞİ

Kongre aynı zamanda sosyal demokrasi içindeki farklılaşmaya ve Sağ ve sol kanat ayırımına dikkati çekti. İşçi sınıfı içinde bölücü bir politika güderek, birleşik cepheyi sabote ederek işçileri örgütsüz ve birlikten uzak bırakan Sağ Sosyal Demokratların bu tutumlarının ve ihanetlerinin proleter yığımlara teşhir edilmesini isteyen Kongre kararları, «reformist politikaya karşı çıkarak Komünist Partileri ile birleşik cepheyi savunan Sol-Kanat Sosyal Demokrat işçi, yönetici ve örgütlerle işbirliği» yapılmasının önemine değindi. Faşizmin ve faşistlerin sadece Komünistlere değil, aynı zamanda sosyal demokratlara ve onların örgütlerine de saldırmaları, Sosyal Demokrat partiler ve kitle örgütleri içinde sınıf işbirliğinden uzaklaşan Sol-kanat eğilimlerini ve gruplarını doğuruyor ve güçlendiriyordu. Özellikle faşizmin iktidara geldiği ülkelerde işçi sınıfının komünist olsun veya olmasın tüm örgütlerine saldırdığı deneylerle açıkça görülmüşken ve Sosyal Demokrat liderlerinin faşizm karşısında izledikleri uzlaşmacı politikanın acı meyvaları toplanmışken, Sosyal Demokrat örgütler ve unsurlar arasında militan bir anti-faşist mücadele eğilimi ve bu amaçla Komünistlerle işbirliği yapma isteği güç kazanmaktaydı. Özellikle Sosyal Demokratların güçlenen Sol-kanatları arasında gözlenen bu eğilimi Komünistler isabetle değerlendirmeli ve onlarla mümkün olan en yakın ilişkiyi, işbirliğini kurmalıydılar.

Faşizme karşı mücadelede sendikaların birliği ve ortak eylemi büyük bir

yer tutmaktaydı. Kongre kararlarına göre «üretim alanında ve ulusal düzeyde sendikaların birliğini sağlayacak bütün pratik tedbirler getirilmeli» ve «kapitalizmin ve faşizmin saldırısına karşı işçi sınıfının en önemli kalelerinden birisi olarak birleşik sınıf sendikalarının gerek ülke düzeyinde gerekse dünya çapında gerçekleştirilmesi» için mücadele verilmeliydi. (a.g.e., sf. 21)

Yedinci Kongre bütün düzeylerde sendikaların birliği için çağrı yaptı, bu çağrıya sendikal Enternasyonallerin birleştirilmesi de dahildi. Sendikal birliği sağlamak için Komünistler, büyük devrimci sendikaların reformist sendikalarla birliği için çalışma gösterecekler, zevrimci küçük sendikalar ise doğrudan doğruya reformist sendikalara katılacaklardı. Komintern, gene böyle birleşik sendikaların kurulması hâlinde, bu örgütlerin siyasal partilerden örgütsel bağımsızlıklarını tanıyor, ama bu bağımsızlığın «tarafsızlık» anlamına gelmeyeceğini de belirtiyordu. Komünistler, sendikalar içinde proleter sınıf politikası doğrultusunda ve özellikle sendikaları anti-faşist mücadelede aktif kılmak amacıyla çalışmalydılar.

Buna bağlı olarak cephe taktiğinin ve birleşik cephenin gerçekleştiği durumlarda Komünist Partiler anti-faşist ortak bir platform yaratmalı ve bağımsız siyasal ajitasyon ile bağımsız eleştiri serbestliğini koruyarak ortak anti-faşist adaylar göstermeliydi. (Komintern VII. Dünya Kongresi Kararları, sf. 18-19).

Kongre sadece işçi yığınlarını değil, tüm emekçi yığınları tekelci sermayeye ve faşizme karşı mücadeleyi kazanmak gereğine ve kent küçük burjuvazisinin, aydınların, beyaz yakalı emekçilerin cepheye çekilmesi görevine değiniyordu.

BİRLEŞİK İŞÇİ CEPHESİ'NDEN ANTI-FAŞİST HALK CEPHESİ'NE

Böylece anti-faşist halk cephesi vaktiği, emekçi köylüleri, kent küçük

burjuvazisini ve ezilen ulusların emekçi yığınlarını, —birleşik proletarya cephesi temeli üzerindeki— işçi sınıfı önderliği altında birleştirmeyi öngörmekteydi. Birleşik anti-faşist halk cephesinin kurulabilmesi için proletaryanın temel çıkarlarına da uygun düşen tüm özgül emekçi taleplerini öne sürmek ve kitleleri bu anti-faşist, ekonomik - demokratik talepler etrafında birleştirmek gerekliydi. Bu doğrultuda en büyük görev hiç kuşkusuz Komünistlere düşmekteydi. Komünistler, en geniş halk yığınlarını ortak güncel hedefler etrafında ve somut programlar üzerinde biraraya getirecek halk cephelerini kurmakla, anti-faşist, anti-monopolist mücadelenin etkinliğini ve başarısını sağlayacaklardı. Ve gerek birleşik proletarya cephesi, gerekse onun öncülüğündeki anti-faşist halk cephesi, muhalefet sürdürmekle yetinmemeli, aynı karakterdeki hükümetlerin oluşturulmasına çalışmalydılar.

Kongre faşizme karşı bir birleşik proletarya cephesi kurmak ya da anti-faşist halk cephesi hükümeti'ni gerçekleştirmek zorunluluğuna işaret ederek, böyle bir hükümetin bir proletarya diktataryası olmadığını, sadece faşizme ve gericiliğe karşı tedbirler alabileceğini, Komünist Partilerinin böyle hükümetlerin oluşmasını zorlamak, böylesi cephe hükümetlerini var güçleriyle desteklemek ve şayet koşullar elveriyorsa bu gibi hükümetlerde görev almak gereğini belirtti. (VII. Kongre Kararları, sf. 20)

DÜNYA BARIŞI ve SOVYETLER BİRLİĞİ

Yedinci Kongre'nin en önemli konuları arasında barış meselesi yer almaktaydı. Kongre faşizm ile savaş tehlikesinin birbirinden ayrılamayacağını, bu nedenle, halk cephesi politikasını sadece faşizme karşı değil, aynı zamanda savaş tehlikesine karşı da zorunlu olduğunu belirtti. Nazi Almanyası'nın, güçlenmekte ve militaristleşmekte olan

Japon emperyalizimin ve faşist İtalya'nın dünya barışını tehdit ettikleri, bir dünya barışını tehdit ettikleri, bir dünya savaşını hazırlattıkları Kongre'nin en önemli tarihsel tesbitleri arasındaydı. Nitekim aradan dört yıl geçtikten sonra, İkinci Dünya Savaşının başlamasıyla ve bu savaşta Almanya, İtalya, Japonya işbirliği yapınca, Komünistlerin dünya sosyal gelişimini ne denli isabetle yıllarca öncesinden görmüş oldukları daha iyi anlaşıldı. Öte yandan böyle bir savaşın başlıca Sovyetler Birliği'nin ve dünya sosyalizminin varlığını tehdit ettiği de Kongre'de saptandı. İtalyan Komünist Partisi lideri Togliatti, faşist saldırganların SSCB'ne yönelik bir karşı-devrimci haçlı seferlerine hazırlanmakta oldukları, Almanya, İtalya ve Japonya dışındaki diğer metropol ülkelerin emperyalist gericiliğinin de faşist saldırganları bu yönde teşvik ettiklerini dile getirdi.

Bu nedenle, Yedinci Kongre, barış mücadelesinin önemini vurguyla belirterek barış sloganını, Komünist Partilerin ana sloganı olarak ilân etti.

Kongre, barışın Sovyetler Birliğinde sosyalizmin gelişmesinde önemli bir rol oynadığını ve sosyalizmin daha da güçlenmesini garanti altına alacağını belirterek, savaşı, devrimin yolunu açacak bir olgu olarak gören Troçkist görüşleri mahkûm etti.

Yeni koşullarda Sovyetler Birliği büyük bir güç hâline gelmişti ve dünyadaki barış güçlerinin ve barış mücadelesinin başını çekmekteydi. Sovyetler Birliği'ni desteklemek ve enternasyonal dayanışmayı güçlendirmek, Komünist Partilerinin en önemli görevlerindendi.

AVRUPA'DA ANTI-FAŞİST ULUSAL KURTULUŞ SAVAŞLARI OLASILIĞI

Kongre'nin vardığı en önemli sonuçlardan birisi de, ulusal kurtuluş savaşlarının Avrupa'da da mümkün ola-

cağı idi. Çünkü, faşist saldırganlar sadece Sovyetler Birliği'ne değil, aynı zamanda Avrupa'daki birtakım küçük ülkeleri de tehdit etmekteydiler. Faşist rejimlerin bu ülkeleri istila etmeleri durumunda, anti-emperyalist ve anti-faşist ulusal kurtuluş savaşları zorunlu olacaktı. Wilhelm Pieck, Hitler'in Çekoslovakya'yı işgal etmesi hâlinde uluslararası proletaryanın bu ülkeye yardım etmesi gerektiğini, çünkü Nazi emperyalizmine karşı verilecek savaşın haklı bir savaş olacağını dile getirdi.

Lenin'in Birinci Dünya Savaşı sırasında bazı Avrupa ülkelerinde ulusal kurtuluş savaşlarının gerçekleşmesinin mümkün olabileceği yolundaki sözlerini hatırlatan Yedinci Kongre, mevcut koşullarda faşist saldırganların küçük Avrupa ülkelerini istila edebileceklerini belirtti. Böyle bir durumda o ülkelerin Komünist Parti'lerinin kendi ülkelerindeki «burjuvazi»yi beklemeksizin ulusal bağımsızlık için fedakârca mücadeleye gireşerek, ulusal kurtuluş savaşlarını sonuna dek sürdürmeleri ve «kendi burjuvazi»lerinin emperyalist-faşist istilacılarla uzlaşmalarına meydan vermemeleri en büyük zorunluluktu. Muhtemel bir faşist istila altında, işgal edilen ülkelerin Komünist Partileri, ulusal kurtuluş mücadelesi ile emekçilerin sınıf mücadelesini bir bütün halinde bağdaştırmasını bilmeli ve istilaya uğrayan ülkelerin burjuva hükümetlerinin faşist saldırganlara karşı, ülkeyi savunma konusunda gösterecekleri tutumlara ve bu yoldaki kararlılık derecelerine göre, Komünist Partileri esnek bir politika izlemeye hazır olmalıydılar. Şayet sözkonusu burjuva hükümetleri, ulusal savunma için Komünistlerle işbirliği yapacak olurlarsa, bu durumda Komünist Partileri, proletaryayı temsilen böyle bir işbirliğinde işçi sınıfının ve emekçi halkın taleplerini de burjuvaziye dayatmalı, özellikle toplumsal yaşamın bir bütün olarak demokratikleştirilmesini şart koşmalıydı-

lar. Ama muhtemel bir faşist istilaya karşı ülkenin bağımsızlık mücadelesinde Komünist Partileri, kendi ülkelerinin burjuvazisine güvenilemeyeceğini akıldan çıkarmaksızın, böyle bir durumda en büyük görevin proletaryaya ve onun öncü kolu Komünist Partilerine düştüğünü kesinlikle bilmeliydiler.

Bu noktayla bağıntılı olarak, Komünist Partileri muhtemel bir faşist dış saldırıya karşı, en büyük desteğin SSCB olacağı gerçeğinden hareketle bu küçük ülkeler ile SSCB arasındaki işbirliğinin güçlendirmek için kendi ülkelerinde daha şimdiden etkin bir mücadele sürdürmeliydiler. Faşist işgal tehdidi altında bulunan ülkelerin dış politikalarının ana eksenini Sovyetler Birliği ile dostluk ve işbirliği olmalıydı. Bu doğrultuda o ülkelerin Komünist Partileri'ne ve tüm demokratlarına büyük görevler düşmekteydi. Barışı korumak ve kendisini faşist bir saldırıdan korumak isteyen her ülke, Sovyetler Birliği ile yakınlaşmalı ve bağlarını güçlendirmeliydi.

Sadece küçük ülkeler değil, barıştan yana olan büyük kapitalist (emperyalist) ülkelerle Sovyetler Birliği'nin ilişkilerinin geliştirilmesi çok önemliydi. Sovyetler Birliği, faşist emperyalistlerin savaşçı politikalarına karşı çıkan diğer emperyalist güçlerle, bir dünya savaşına karşı, barış ve güvenlik için birlikte davranmağa hazırды.

Komünistler açısından ise, Sovyetler Birliği'ni desteklemek ve bu ülkede sosyalizmin kazanımlarını korumak, SSCB ile tüm ülkelerin işçi sınıfının ve emekçi halklarının uluslararası dayanışmasını güçlendirmek, enternasyonalist görevlerin en başında gelmekteydi.

YEDİNCİ KONGRE'NİN TARİHSEL ÖNEMİ

Komintern'in Yedinci Kongresi, dünya komünist hareketinin faşizme, savaş tehlikesine ve tekelci sermayeye karşı kapitalist ülkelerde genel strate-

ji ve taktiklerinin şekillenmesinde bir dönüm noktası niteliğini taşıyan tarihsel bir forumdur.

Lenin'in sağlığındaki Komintern'in birleşik işçi cephesi politikası yeni tarihsel koşullarda birleşik halk cephesi şeklinde daha geniş emekçi yığınlarını kucaklayacak bir taktiğe Yedinci Kongre'de ulaştırıldı. Günümüzdeki kapitalist ülkelerde gerek faşizme karşı, gerekse tekelci sermayeye karşı Komünist Partilerinin güttükleri cephe politikasının biçimlenmesinde, tarihsel olarak, Yedinci Kongre'nin önemi büyüktür.

1935'deki Yedinci Kongre'den sonra, Avrupa Komünist Partileri bu Kongre'nin kararları, önerileri ve tavsiyeleri ışığında mücadeleyi sürdürdüler. İkinci Dünya Savaşı öncesinde Avrupa'da iki önemli cephe girişimi Fransa ve İspanya'da gerçekleştirildi. Nazi emperyalizmi ve diğer emperyalist - faşist güçler İkinci Dünya Savaşını başlattıktan sonra ise, istila altındaki Avrupa ülkelerinin Komünist Partileri, halk güçlerinin öncüleri olarak kahramanca bir anti-faşist, ulusal kurtuluş savaşı başlattılar. Fransa, İtalya ve Balkan ülkeleri ile Doğu Avrupa ülkelerinde Komünist Partileri öncülüğünde verilen bu devrimci savaşlar, Sovyetler Birliği'nin Nazi emperyalizmine karşı verdiği büyük tarihsel savaşla birleşince, Nazi emperyalizmini yıkacak ana devrimci güçler, ayrı ayrı kollardan faşizme ve savaşa karşı, halkların özgürlüğü ve nihai kurtuluşu için birleşmiş oluyorlardı.

Evet, Sovyetler Birliği'nin 20 milyonu aşkın evladının ölümüne yol açan kahramanca mücadelesi, pekçok Avrupa ülkesindeki Komünist Partilerinin öncülüğündeki yurtsever savaşlarla birleşince, sadece Nazi emperyalizmi ve Avrupa faşizmi yıkılmakla kalmadı, aynı zamanda bir dizi ülkede burjuva iktidarları devrilerek halk demokrasileri kuruldu ve böylece sosyalizm tek ülke

sınırlarını aşarak bir dünya sistemi haline geldi.

Dünya sosyalist sistemi ile uluslararası işçi sınıfı hareketinin Nazi emperyalizmini ve işbirlikçilerinin yenilgiye uğratılması doğrultusunda birleşen güçleri, Çin, Vietnam ve Kore halkları ile Hindistan'ın ulusal bağımsızlık mücadeleleri ile (yani ulusal kurtuluş hareketi ile) birleşince, dünya devrimci süreci İkinci Dünya savaşından büyük bir zaferle çıktı.

İşte bu topyekün zaferin gerçekleştirilmesinde, Yedinci Kongre'de alınan kararların büyük bir rolü olmuştur. Ve yukarıda da belirttiğimiz gibi Yedinci Kongre, sadece kendi zamanının koşulları içinde dünya komünistlerine yol göstermekle kalmamış, daha sonraki dönemlerde de birleşik cephe ve güçbirliği çalışmalarında özellikle kapitalist ülkelerin komünistlerin ışık tutmağa ve anti-faşist, anti-monopolist planda somutlanan Komünist stratejilere de ışık tutmağa devam etmiştir.

TÜSTAV

Belgrad toplantısı nedeniyle TSİP MERKEZ YÜRÜTME KURULU'NUN MC HÜKÛMETİNE MUHTIRASI

Helsinki Konferansının bir devamı sayılan ve Belgrad'ta yapılacak olan toplantıya Türkiye Sosyalist İşçi Partisi tarafından ülkemizdeki Helsinki kararlarına aykırı konuları, uygulamaları işleyen bir muhtıra gönderilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Hükümetine ve Helsinki Konferansına taraf olan ülkelere gönderilen bu muhtırayı İLKE Dergisi bir belge olarak okurlarımıza sunmayı görev sayar.

İ L K E

Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı Nihai Senedi'nde taahhüt edilen prensiplere iştirakçi devletlerin ne ölçüde riayet ettikleri hususunun da görüşüleceği Belgrad Konferansı önce-

sinde, Partimiz İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Avrupa İnsan Haklarını Koruma Sözleşmesi ve Helsinki Nihai Senedi'nce öngörülen temel hususlar ışığındaki görüşlerini Hükümete iletme kararı vermiştir.

TEMEL HAK ve ÖZGÜRLÜKLER SORUNU

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı Nihai Senedi'nin birinci bölümünün temel hak ve özgürlüklere değgin olan 7'nci maddesinin ilk paragrafı şöyledir:

«7. İnsan Haklarına ve düşünce, vicdan, din veya inanç özgürlüğü başta olmak üzere temel özgürlüklere saygı: İştirakçi devletler, ırk, cins, dil ve din ayrımı yapmaksızın, insan haklarına, düşünce, vicdan, din veya inanç özgürlüğü başta olmak üzere, temel özgürlüklere saygı duyarlar...»

Helsinki Nihai Senedinde dile getirilen bu husus, esasen iştirakçi devletlerin taraf oldukları İnsan Hakları

Evrensel Beyannamesi'nde ve Avrupa İnsan Haklarını Koruma Sözleşmesi'nde ayrıntılı olarak gösterildiği için, Helsinki Senedi'nde yeniden tafsilâta mahal görülmemiştir.

Sözkonusu prensipler gözönünde bulundurulduğunda Türkiye'de birçok temel insan hak ve özgürlüklerinin teminatı altında bulunmadığı, gerek çeşitli yasalar bakımından, gerekse siyasi iktidar ve özellikle Milliyetçi Cephe Koalisyonu adını alan Hükümetiniz dönemindeki uygulamalar açısından görülmektedir. Bu konudaki tesbitlerimiz çeşitli kanıtlarıyla aşağıda özetlenmiştir.

Anti-Demokratik Yasalar

Temel insan hak ve özgürlükleri konusunda, demokrasi ve özgürlüklerle bağdaşmayan yasalar mevcuttur. Bunlar arasında, fikir, vicdan, din ve inanç özgürlüğünü, düşünce ve ifade, «müslihane toplanma ve örgütlenme» özgürlüğünü, basın özgürlüğünü kısıtlayan başlıca hususlar Türk Ceza Kanunu'nun 141, 142, 158, 159, 163, 311 ve 312'nci maddelerinde kendisini göstermektedir. Türk Ceza Kanunu'nun bu maddeleri Helsinki Senedinin sözkonusu 7'nci maddesine aykırı olduğu gibi, ona ışık tutan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 18. ve 19'ncü maddelerine ve Avrupa İnsan Haklarını Koruma Sözleşmesi'nin 9. - 10. ve 11'nci maddelerine, bu prensiplerin ruhuna ve biçimine aykırıdır.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin ilgili iki maddesinde şöyle denilmektedir:

MADDE 18 — Her şahsın fikir, vic-

dan ve din hürriyetine hakkı vardır; bu hak din ve kanaat değiştirmek hürriyetini, dinini veya kanaatini tek başına veya topluca, aleni olarak veya özel surette, öğretim, tatbikat ve ibadet ve âyinlerle izhar etmek hürriyetini gerektirir.

MADDE 19 — Her ferdin fikir ve ifade hürriyetine hakkı vardır; bu hak fikirlerinden ötürü rahatsız edilmek, memleket sınırları mevzu bahis olmaksızın malûmat ve fikirleri her vasıta ile aramak, elde etmek ve yaymak hakkını gerektirir.

Keza, gene Helsinki Güvenlik ve İşbirliği Konferansı'nın adı geçen birinci bölüm, 7'nci maddesine ışık tutan ve Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu diğer bir Uluslararası belge de Avrupa İnsan Haklarını Koruma Sözleşmesi'dir. Roma Sözleşmesi diye de bilinen bu belgenin temel hak ve öz-

gürlüklere değgin 9. ve 10'ncu madde-lerinde şu hususlar yeniden vurgulan-mıştır:

MADDE 9: (1) Herkes düşünce, inanç ve din özgürlüğüne sahiptir. Bu hak din ve inanç değıştırme özgürlüğünü, din ve düşüncelerini tek başına veya topluca, açık olarak ya da özel yollarla, öğretim, uygulama, ibadet ve ayinlerle açıklama özgürlüğünü gerektirir.

MADDE 10: (1) Her bireyin düşünme ve düşüncüklerini ifade özgürlüğü vardır. Bu hak, düşüncelerinden ötürü rahatsız edilmemek, ülke sınırları sözkonusu olmaksızın haber ve düşünceleri tüm araçlarla araştırmak, elde etmek ve yaymak hakkını gerektirir. Devletlerin radyo, sinema ve televizyon işletmelerini bir izin rejimine tabi kullmalarına işbu madde engel değildir.

Esasen 9 Temmuz 1961'de Referandumla kabul edilmiş ve halkın üçte ikisi tarafından onaylanmış olan T.C. Anayasası da öz bakımından aynı esaslar ve amaçlar rehberliğinde hazırlanmış iken, bilâhare anti-demokratik bir dönemde, yönetime askerî otorite'nin müdahale ettiği koşullarda, sıkıyönetim altında faşist ve gerici politikacıların da desteğiyle yoğun siyasî baskılar altında bu anayasanın 60 kadar maddesi anti-demokratik yönde değıştırilmiş, böylelikle halk oyuyla kabul edilmiş bu anayasa, halk oylamasına başvurulmadan insan temel hak ve özgürlükleri hususunda temel bir farklılaşmaya tâbi tutulmuş; gerekçe olarak da 1961 Anayasası zamanın Başbakanı Nihat Erim tarafından «lüks» bulunmuştur. Şu anda MC Koalisyonu oluşturan partilerden üçü (AP, CGP ve MHP) bu anti-demokratik anayasa değışikliklerini desteklemişlerdir. Bugün Helsinki Belgesine taraf olan devletlerin hiçbirisinde sözkonusu anti-demokratik yasalar bulunmamaktadır. Türkiye Cum-

huriyeti, ayrıca üyesi bulunduğu Avrupa Konseyi ülkeleri arasında da düşünce, söz ve vicdan hürriyetine aykırı kayıtlar getirmiş tek ülke durumundadır.

Sözkonusu ceza maddeleri vasıtasıyla Türkiye'de, sosyal sistemi, temel ekonomik politikayı ve hatta hükümetleri eleştiren çeşitli muhalif parti yönetici ve üyeleri, düşünürler, gazeteci ve yazarlar, üniversite öğretim üyeleri, sendika ve diğer meslek örgütü yöneticileri yargılanıp cezalandırılmaktadır. Bu maddeler, aydınlar ve muhalif fikirler sahibi tüm yurttaşlar üzerindeki bir siyasal baskı mekanizmasının en etkili unsurları olarak işletilmektedir.

Tüm Türkiye avukatlarının üyesi bulunduğu Barolar Birliği, Türk Ceza Kanunu'nun 141, 142 ve 163'ncü maddelerinin demokrasiyle bağdaşmadığını, bu maddelerin kaldırılması gerektiğini belirtmiştir.

Öte yandan ülkemizin tüm demokratik güçleri toplam üye sayıları milyonları bulan işçi, öğretmen, üniversite öğretim üyesi, yazar, sanatçı, memur, teknik eleman, doktor, öğrenci ve kültür kuruluşları müteaddit defalar bu maddelerin demokrasiye ve «demokratik hukuk devletinin ilkelerine» aykırı olduğunu belirterek, iptal edilmeleri gerektiğini ifade etmişlerdir.

Ayrıca uluslararası demokratik bir tüzel kurum olan Uluslararası Af Örgütü'nün (Amnesty International) 1977 Nisan ayında Türkiye hakkında yayınladığı bir raporda, Türk Ceza Kanunu'nun 141, 142 ve 163'ncü maddelerinin Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 18, 19 ve 20'nci maddelerine ve Avrupa İnsan Haklarını Koruma Sözleşmesi'nin 9, 10 ve 11'nci maddelerine aykırı olduğunu belirtmiştir. (Amnesty International Briefing TURKEY, Briefing Paper No 1, Nisan 1977, Nottingham İngiltere, sf. 4, Keza Türkçesi, Vatan Gazetesi 24.4.1977 sf. 4)

Türk Ceza Kanunu'nun uluslararası demokratik ilkelere aykırı maddeleri ve çoğu zaman bu maddelerin de ötesine geçen anti-demokratik uygulamalar nedeniyle, özellikle MC iktidarı döneminde pek çok dergi ve gazete toplatılmış, birçok yazar ve sorumlu yazı işleri müdürleri adliyeye verilmiş bunlardan bir kısmı ise tutuklanmıştır.

Ayrıca hükümete muhalif eğilimli siyasi partilerin genel başkan ve merkez yöneticileri dahil olmak üzere pek çok kademedeki yöneticileri hakkında aynı ceza maddelerine dayanarak çok sayıda kovuşturma ve dâvâ açılmıştır. Hatta sosyalist eğilimli partilerden Türkiye Emekçi Partisi'nin Genel Başkanı ile Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin Genel Sekreteri taşıdıkları siyasal düşüncelerinden ötürü uzun süre tutuklu bulundurulmuşlardır. Halen Türkiye Sosyalist İşçi Partisi Genel Sekreteri hakkında 13 siyasi davadan istenen cezanın toplamı 178 yıla varırken, aynı partinin Genel Başkanı hakkındaki davalarından savcılık tarafından toplam 28 yıl hapis cezası istenmektedir.

Ve gene örneğin Türkiye'deki tüm mühendis ve mimarların üyesi bulunduğu Türkiye Mimar ve Mühendis Odaları Genel Başkanı yazdığı bir yazıdan dolayı hakkında 63 yıl hapis cezası istemiyle adliyeye verilmiştir. (Cumhuriyet, 8.10.1976) Bunlar çok sayıdaki örneklerden sadece birkaçıdır.

Sadece bazı muhalif parti yöneticilerine ve yazarlara, gazetecilere değil, aynı zamanda bilim adamlarına da yöneliktir. Örneğin İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyelerinden Doç. Dr. Server Tanelli «Uygurluk Tarihi» adlı ders kitabından ötürü komünizm propogandası yaptığı iddiasıyla 142'nci maddeden halen Ağır Ce-

za Mahkemesi'nde yargılanmaktadır. Gene Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi eski dekanlarından Anayasa Profesörü Mümtaz Soysal da, bir açık oturumda yaptığı konuşmada «faşist hükümet» terimini kullandığı iddiasıyla, T.C.K.'nin 159'uncu maddesinden kovuşturmaya uğramıştır. Profesör hakkında kovuşturma açılmasına neden olan faktörün hükümet yanlısı Bayrak adlı gazete sözkonusu açık oturumla ilgili bir haberin ihbar telâkki edilmesi sonucu olduğu gözönünde bulundurulursa muhalif eğilimli siyaset ve bilim adamlarının, yazar, sanatçı ve diğer düşünürlerin ne denli yoğun baskılar altında tutuldukları daha kolay anlaşılır.

Öte yandan, ülkemizde pek çok sanatçı da aynı baskılar altındadırlar. Halen mahkemelerde yargılanmakta olan sanatçıların yanısıra bunlardan bir kısmı hakkında tutuklananlar ve beş yılı aşan cezalara çarptırılanlar bulunmaktadır. Bu uygulamalara yakın tarihli örneklerinden birisi, Anayasa Mahkemesi tarafından 1975 yılı Mayıs ayında Anayasaya aykırı bulunan Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Ankara'da üç ozana verdiği ağır hapis cezaları gösterilebilir. (Cumhuriyet Gazetesi, 4.9.1976 tarihli sayıdaki haber'den)

Türkiye'de bu konuda incelemeler yapan Uluslararası Af Örgütü'nün raporunda konuyla ilgili tesbitlerinde şunlar söylenilmektedir:

«Özellikle gazeteciler 142'nci maddeye muhalefetten aleyhlerinde kovuşturma açılma tehdidi altındadırlar. Birçok gazetecinin aleyhlerinde açılmış çok sayıda dâvâ mevcuttur. Tutuklama tehlikesi altında olan diğer bir kesim ise özellikle gezginci halk şarkıcıları ve halk

ozanlarıdır. Bunlar katıldıkları konserlerden dolayı tutuklanmaları sık sık karşılaşılan bir olaydır.» (Amnesty International Raporu, sf. 6)

Türkiye'de düşünce ve söz özgürlüğü üzerindeki baskılar periyodik yayınların sık sık kovuşturmaya uğramasının, bazı muhalif parti yöneticilerinin çeşitli vesilelerle yaptıkları konuşmalar hakkında dâvâ açılmasının yanı sıra, ülkemizde kitap yayın hayatını da önemli ölçüde etkilemektedir. Her ay çok sayıda kitap toplatılmakta, yazarları, çevirmenleri, yayınevi sorumluları hakkında ağır ceza talepleriyle davalar başlatılmaktadır. Bu uygulamalar ba-

zan yayın ve kitap evlerine, kitap bayilerine toplu polis baskınlarını da içermektedir. Örneğin geçen yıl Temmuz ayında İstanbul'da 22 yayınevi sahibi ve kitapçının polis tarafından gözaltına alındığı ve 2100 adet kitaba el konulduğu hatırlardadır. (Cumhuriyet Gazetesi, 21.1.1977) Bu ve benzeri toplu uygulamalardan başka, gazete haberlerine geçmeyen çok sayıda münferit benzer olay, ülkemizin pek çok ilinde, sık sık tekrarlanmaktadır.

Siyasi tutuklular konusunda araştırma yapan Uluslararası Af Örgütü bunların sayısının takriben 600-700 civarında olduğunu bildirmektedir. (a.g.e., sf. 6)

Devlet Güvenlik Mahkemeleri

Evrensel literatürdeki adı faşizm olan bir rejimin egemen olduğu 12 Mart döneminde ihdas edilen Devlet Güvenlik Mahkemeleri, özellikle Milliyetçi Cephe zamanında en fazla işlev kazanan siyasal baskı mekanizmalarından birisi olarak siyasal iktidarın anti-demokratik politikasına yardımcı olmuştur. Anayasaya aykırı olduğu 1975 Mayıs'ında Anayasa Mahkemesi kararıyla sabit olduğu ve bu konudaki gerekçeli karar 11 Ekim 1975 yılında resmen yayınlandığı halde bu mahkemeler fiilen ilga edildiği 11 Ekim 1977 tarihine kadar pek çok siyasal dâvâya bakmıştır. Türkiye'nin taraf olduğu Roma Sözleşmesinin ilkelerine aykırı düşen, üyelerinin çoğu icra organı tarafından atanan, içinde askerî hâkim ve savcılar da içeren, savunma hakkını kısıtlayan, bir üst mahkemeye itiraz hakkını tanımayan bu kurumlar icra-ı faaliyette buldukları süre zarfında 3244 kişiyi yargılayarak bunlardan 623'ü hakkında ceza vermiş pek çok siyasal tutukluyu cezaevlerinde tutmuştur. Bu davalarдан çok büyük kısmı, Milliyetçi Cephe iktidarı zamanında açılmış veya sonuçlanmıştır. Milliyetçi Cephe topluluğunun anayasaya, uluslararası demok-

ratik antlaşma ve sözleşmelere aykırı olan bu kurumları yeniden ihya etmek için yoğun çabalar gösterdiği, Parlamento'yu bu amaçla olağanüstü toplantıya çağırdığı düşünülürse, hükümet ile sözkonusu kurumlar arasındaki işbirliğinin mahiyeti daha iyi anlaşılmış olur. Bu kurumlar da, MC Hükümetinin altına imza koyduğu Helsinki Senedi'ne aykırı olarak işletilmiş, pek çok siyasal muhalif siyaset ve fikir adamı, gazeteci, yazar, sanatçı, öğretmen, öğrenci, işçi vb. bu mahkemeler tarafından telafisi mümkün olmayacak şekilde mağdur edilmişlerdir. Milliyetçi Cephe hükümeti Başbakanı Demirel vasıtasıyla bu kurumları yeniden kurma niyetlerini hâlen tekrarlamaktadır.

Uluslararası Af Örgütü'nün raporunda bu konuda dile getirdiği şu görüşler dikkat çekicidir:

«Siyasi sebeplerle cezaevlerinde bulunan kişilerin çoğu, «Yıkıcı faaliyetler» adı verilen konularda askeri mahkemelerin yerine ikame edilmek amacıyla 1973'de kurulan Devlet Güvenlik Mahkemeleri tarafından mahkûm edilmişlerdir. Türkiye Barolar Birliği Başkanı Profesör Faruk Erem'in de dahil olduğu Tür-

kiye'deki pekçok hukukçu tarafından şiddetle eleştirilmiş olan bu kurumlar, nazari olarak sağ ve sol sanıkları yargılamak üzere kurulmuşlardı. Ancak uygulamada bu mahkemelerde yalnızca solcuları yargılamak şeklinde faydalanılmıştır. Beşer kişilik hâkimlerden oluşan bu mahkemelerin iki hâkimi askerî makamlar tarafından tayin edilmekte, geri kalan üç sivil yargı ise Yargıtay'ın ancak hükümetçe tesbit edilen bir liste içinden seçtiği kimselerden oluşmaktaydı. Anayasa Mahkemesi, Devlet Güvenlik Mahkemelerini öngören yasayı 1975 Ekim'inde usûl bakımından iptal etmiş ve hükümete yeni bir yasa için bir yıllık vakit tanımıştı; bu süre zarfında sözkonusu mahke-

meler Bay Demirel yeni bir kanun tasarısını parlamentodan geçirme girişimi karşısında, hem parlamentoda içinde hem de dışında büyük bir muhalefetle karşılaşmış ve 11 Ekim 1976'da Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nin varlığı son bulmuştur. Buna rağmen Bay Demirel bu kurumları yeniden kurmaya çalışmak niyetinde olduğunu ilân etmiştir.» (a.g.e., sf. 4)

Gerçekten de Milliyetçi Cephe topluluğu adı verilen koalisyon hükümetinin çeşitli üyeleri ve bizzat Başbakan ülkemizin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerin ruhuna aykırı bir tutumla Devlet Güvenlik Mahkemeleri adlı kurumları ihya etme emellerini sık sık tekrarlamaktadır.

Örgütlenme Özgürlüğü Üzerindeki Anti-Demokratik Kayıtlar

Düşünce özgürlüğü üzerindeki anti-demokratik kayıtlar bulunmasının yanısıra, bu düşüncelere sahip örgütlenmeler de yasaklanmış veya varolanlar da düşünce ve örgütlenme özgürlüğünü anti-demokratik bir biçimde kısıtlayan pek çok yasanın baskısı altına alınmıştır. Oysa Helsinki Senedi'nin ilgili maddesine ışık tutan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin örgütlenmeye değgin 20'nci maddesi ile gene aynı paraleldeki Avrupa İnsan Haklarını Koruma Sözleşmesi'nin 11'nci maddesi demokratik bir devlette örgütlenme özgürlüğünün esasını koymaktadır.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi örgütlenme özgürlüğüne değgin madde ve bentleri şöyledir:

MADDE 20 — (1) Her şahıs müslihane toplanma, dernek kurma ve derneklere katılma hürriyetine sahiptir.

MADDE 23 — (4) Her şahsın, menfaatlerini koruması için sendikalar kurmağa ve bunlara katılmağa

hakkı vardır.

Aynı Beyanname ışığında hazırlanan Roma Sözleşmesi'nin örgütlenme özgürlüğüne ilişkin 11'nci maddesinde ise bu husus bir kez daha vurgulanmıştır.

MADDE 11 — (1) Her şahıs silâhsız ve saldırsız toplanma ve örgüt kurma, başkaları ile birlikte sendikalar oluşturma ve kendi çıkarlarını korumak üzere sendikalara katılma serbestiyetine sahiptir.

Oysa, özellikle 1961 yılında halk oylaması dışında yapılan anayasa ve yasa değişiklikleri ile bu haklar büsbütün kısıtlanmıştır. Derneklerin faaliyetleri anti-demokratik tehditlere tâbi tutulmuş, memurların sendikalaşma hakkı kaldırılmıştır.

Milliyetçi Cephe yönetimindeki siyasi iktidar bununla da yetinmeyerek, kendi hükümet ettiği dönemde birçok demokratik öğretmen, memur, teknik eleman ve öğrenci örgütünü kapatmıştır. Bu anti-demokratik tasarruf ve uy-

gulamalar Türkiye'de yüzbinlerce öğretmeni temsil eden 630 şube ve yüz otuz beş bin üyeli Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği'nin (TÖB-DER'in), Ankara Valisi'nin emriyle tüm Türkiye sahinında iki kez faaliyetten menedilmesi, keza aynı uygulamanın TÖM-DER ve TÖTED adlı geniş memur ve teknik eleman örgütlerine de yöneltilmesi birçok merkezi ya da yerel gençlik örgütünün, kültür derneğinin kapatılması şeklinde defalarca tekrarlanmıştır. Milliyetçi Cephe topluluğu adı verilen siyasi iktidar koalisyonu, kendisine muhalif eğilimler taşıyan ve çeşitli halk kesimlerini temsil eden geniş yığın örgütlerini sürekli bir baskı ve tehdit altında tutmuş, bu konuda mevcut —ve demokratik kapsamı kısıtlanmış— yasaları bile çiğneyen anti-demokratik tutumlar içinde olmuştur.

Ayrıca işçilerin sendika seçme özgürlükleri de kayıtlara tâbi tutulmuş,

örneğin referandum yoluyla işçilerin tercih ettikleri sendikaları belirlemeleeri, yani sendika seçme özgürlüğü mevzuata aykırı görülmektedir.

Öte yandan, sol eğilimli sendikalar ve bu sendikaların büyük çoğunluğunu bünyesinde barındıran Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu üzerinde çeşitli baskılar uygulanmıştır. Uluslararası Af Örgütü'nün sözkonusu raporunda bu konuda şöyle denilmektedir:

«Sol-kanat sendikacıları ve bazı meslek örgütlerinin, örneğin Türkiye Öğretmenler Derneği'nin (TÖB-DER) üyeleri de siyasi faaliyetlerinden dolayı tutuklananlar arasındadırlar. 1976 Eylülünde İlerici Sendikalar Konfederasyonu'nun (DİSK) yöneticileri ve binlerce üyesi Devlet Güvenlik Mahkemeleri Aleyhine girişilen grevler nedeniyle tutuklanmışlardır. Büyük çoğunluğu birkaç gün sonra serbest bırakılmışlardır.» (a.g.e., sf. 6)

Komünist Düşünce ve Örgütlenme'nin Yasaklanmış Olması

Dernekler ve sendikalarla ilgili diğer bir anti-demokratik husus da bu kuruluşların veya yöneticilerinin kendi siyasi kanaatlerini, örgütsel düşüncelerini açıklamaktan menedilmiş olmalarıdır. Böylelikle sayıları milyonlara varan toplum kesimlerini temsil eden bu örgütlerin ülke siyaseti hakkında herhangi bir düşünce belirtmelerinin yasaklanmış olması demokrasiyle asla bağdaşmayan bir husustur.

141 ve 142'nci maddeler komünist düşünceyi ve siyasi çalışmayı yasaklamaktadır. Bilindiği gibi Faşist Mussolini İtalyası'nın ceza kanunlarından aktarılan bu maddeler siyasi iktidarlar tarafından istenmeyen bir düşünceyi ve örgütlenmeyi yasak altına almaktadır.

Oysa gerek Helsinki Senedine imza koymuş otuz beş devlet arasında,

gerekse Türkiye'nin üyesi bulunduğu Avrupa Konseyi üyeleri arasında komünizmin ve Komünist Partisi'nin yasak olduğu tek ülke Türkiye'dir. Yakın yıllara kadar komünist fikir ve örgütlenmenin yasak bulunduğu dört ülke Portekiz, Yunanistan, İspanya ve Türkiye idi. Portekiz'de 25 Nisan 1974'de faşizm yıkıldıktan, Yunanistan'da ise aynı yıl Ağustos ayında faşist rejime son verildikten sonra bu iki ülkede komünist düşünce ve örgütlenme üzerindeki yasaklar kaldırıldı, sözkonusu faşist rejimlerin sorumluları mahkemelerde yargılandı. Keza İspanya'da da faşizm'den demokrasiye geçildiği yeni süreç, komünist düşünce ve siyasi çalışma üzerindeki yasağa son verdi. Böylece bugün tüm Avrupa ülkeleri arasında bu düşünce ve örgütlenmenin yasak olduğu tek ülke Türkiye kalmıştır. Gene Tür-

kiye'nin komşuları arasında sadece İran'da bu fikir ve örgütlenme özgürlüğünün bulunmadığı, İran'daki rejimin evrensel literatürde monarko-faşist bir devlet diye adlandırıldığı hatırlanırsa, İzlanda'dan İran'a kadar uzanan geniş

alan içindeki tüm ülkelerde sadece Türkiye ve İran'da Komünist düşüncenin ve Komünist Partisi'nin yasak olduğu görülmüş böyle bir vakıa ise, demokrasiye tümüyle zıttır.

İşkence Sorunu

Türkiye'de gözaltına alınan ve hakkındaki itham, siyasi olan ya da olmayan bir çok zanlıya işkence yapıldığı sabit olmuştur. İnsanlıkla bağdaşmayan bu uygulamanın sorumluları icra organının emrindeki kurumlar arasında bulunmaktadır. Sorgu sırasında işkence yapan emniyet görevlileri arasında bugüne değin sadece birkaç kişinin bu suçtan dolayı mahkeme karşısına çıkarıldığı, geri kalan büyük çoğunluğunun ise icra-i sanata devam ettikleri herkesin mälûmudur.

Türkiye kamuoyu, bir cinayet işlediği iddiasıyla iki yurttaşın yakalanıp işkence ile işlemediği bir suçun itirafnamesini imzalamak zorunda bırakılan, fakat maktup olduğu ileri sürülen kayıp kişinin bilahare sağ olduğu ortaya çıkınca herhangi bir kürmün söz konusu olmadığı anlaşılan bir olaya Milliyetçi Cephe Hükümeti zamanında tanık olmuştur.

Bir kısım emniyet mensuplarının siyasi sanıklara işkence yaptıkları, hatta bunların bir kısmının ölümüne yol açtıkları tabip raporlarıyla sabit olmuştur. Milliyetçi Cephe iktidarı zamanında siyasi nedenlerle gözaltına alınan iki gencin poliste işkence sonucu öldürüldüğünün kanıtları kamuoyuna açıklanmıştır. Bunlardan birisi İstanbul Üniversitesi öğrencisi Cahit Şenyüz'dür. Adı geçen öğrenciyi işkence sonucu öldürmekten sanık olarak polis komiseri Bekir Çetiner yargılanmaktadır. Keza, Diyarbakır Tıp Fakültesi öğrencisi siyasi zanlı olarak getirildiği emniyette işkence sonucu öldürülmüştür. Yapılan otopsi sonucunda cesette dayak izlerinin tesbit edildiği tabip ra-

poruyla sabit olmuştur. (Cumhuriyet Gazetesi, 2.12.1976)

Ülkemizde siyasi nedenlerle gözaltına alınanlara işkence yapıldığına dair haberler sık sık gazetelerde yayınlanmaktadır. Bu konudaki bütün örnekleri buraya sıralamak kabil olmadığından, sadece en veciz örneklerden birkaçını buraya aktarmakla yetineceğiz. 17 Mayıs 1977 tarihli günlük gazetelerin bir kısmında yayınlanan haber, Ankara Emniyet Müdürlüğü Siyasi Şube Müdürü ve aynı şubeye mensup 10 polisin bir üniversite öğrencisine işkence yaptıklarının hükümet tabibi raporuyla sabit olduğunu göstermekteydi. Milliyet Gazetesi'nin sözkonusu haberi şöyle denilmektedir:

«Ankara Emniyet Müdürlüğü Birinci Şube Müdürü İbrahim Kızıltan ve 10 polis arkadaşı, Hacettepe Üniversitesi öğrencisi Muzaffer Çelik'e 6 saat işkence etme suçuyla dün Yenimahalle İkinci Asliye Ceza Mahkemesi'nde yargılanmışlardır.

Hacettepe Üniversitesi öğrencisi Muzaffer Çelik, bundan bir süre önce öğrenci yurduna yapılan bir arama sonunda, doktor Turhan Timuçin'in verdiği bir izin raporunun dolabında bulunması nedeniyle Emniyet Müdürlüğü'ne götürülmüş ve iddiaya göre, kendisine 6 saat işkence edilmiştir. Gözaltına alındığının ertesi günü serbest bırakılan Muzaffer Çelik, savcılığa başvurarak kendisine işkence yapıldığını bildirmiş ve ancak savcı, konuyla Yenimahalle Savcısının ilgilenmesi gerektiğini söyleyerek, Çelik'i Ye-

nimahalle Savcılığı'na göndermiştir. Yenimahalle Savcılığı durumu adli tıptan tesbitini istemiş, Çelik işkence gördükten üç gün sonra, adli tıptan 20 günlük rapor almıştır. Raporla Savcılığa yeniden bildirmiştir. Bunun üzerine, Yenimahalle Savcılığı, Birinci Şube Müdürü İbrahim Kızıltan ve haklarında işkence ihbarı bulunan 10 polis hakkında Türk Ceza Kanunu'nun 247. maddesi uyarınca davâ açmıştır.

Adalete intikal eden diğer bir işkence olayı da İstanbul Emniyeti Siyasî Şubesinde işkence gören bir siyasî zannının bilahare adli tabiblikten rapor alarak mahkemeye başvurması olmuştur. (Cumhuriyet Gazetesi, 4.11.1976)

Adli makamlarda dâvası görülmekte olan diğer bir işkence olayı da İstanbul Siyasî Şube polislerinden altısının yargılanması olmuştur. Dâvaya bakan mahkeme suçun niteliğinin Ağır Ceza kapsamına girdiğine hükmederek dâvâ dosyasını Ağır Ceza Mahkemesi'ne göndermiştir. Olayla ilgili olarak yayınlanan gazete haberinin özeti şöyledir:

«İşkence yaptıkları iddiası ile 9. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yargılanan altı siyasî polisin duruşmalarına dün devam edilmiş ve mahkeme suçun niteliğinin Ağır Ceza kapsamına girdiğine, bu nedenle dosyanın Ağır Ceza Mahkemesi'ne götürülmesine karar vermiştir. Duruşmaya 15.15'de başlanmış ve 9. Asliye Ceza Hâkimi, işkence gördüğünü iddia edenlerden, Alp Hamuroğlu'nun ifadesine başvurmuştur.

Hamuroğlu verdiği ifadesinde:

«Geçen yıl 11 Mart günü sokaktan alınarak Emniyete götürüldüm. Ve 15 gün süre ile gözlerim bağlı olarak işkenceye uğratıldım. Bana zorla hazırladıkları bir ifadeyi imzalatmak için falaka, elektrik şoku ve dayak ile işkence yaptılar. İş-

kence yapanlar arasında Uğur Gür'ün de olduğunu, dövüldüğüm sırada, gözlerimi kapatan örtünün, arasından gördüm. Bu arada ailem benim gözaltına alındığımı ve işkence gördüğümü ileri sürerek, Savcılığa dilekçe yazmış; bu başvurunun üzerine doktor muayenesine götürüldüm. Daha sonra Devlet Güvenlik Mahkemelerine sevkedildim. Ancak hâkim önüne bile çıkarılmadan serbest bırakıldım» demiştir.

Bu ifade üzerine hâkim siyasî polis Uğur Gür'den diyeceğini sormuş, siyasî polis Uğur Gür zabıtlara geçen yanıtında:

«Gözleri bağlı iken beni nasıl teşhis ediyor» demiştir. Bunun üzerine duruşma hâkimi, Alp Hamuroğlu'na bu soruyu yöneltmiş, ancak Hamuroğlu verdiği yanıtta, «falaka sırasında dayaktan yerde kıvranırdım arada bir gözümdeki örtü aralanıyordu, oradan görüyordum» demiştir.

Duruşma hâkimi daha sonra, işkenceye uğradıklarını ileri sürenlerin görevsizlik talebi üzerine Savcılığın mütalâasını sormuştur. 9. Asliye Ceza Mahkemesi Savcısı mütalâasını verirken, müdahillerin verdiği ifadelerinde emniyette kaldıkları 15 gün süre içinde, falakaya yatırıldıklarını, elektrik şokuna tuttuklarını ve fena muamele gördüklerini iddia ettikleri, bu iddiaların da doktor raporları ile tesbit edildiğini, belirtmiş ve mütalâasının son bölümünde bu gibi fiillerin Ağır Ceza Suçları kapsamına gireceğini ve TCK'nun 243. maddesine uygun suçlar olduğunu, bu nedenle de davanın Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülmesi gerektiğini bildirmiştir.

Savcının bu talebinden sonra duruşma hâkimi kararı okumuştur. 9. Asliye Ceza Mahkemesi sanıklara isnat edilen suçun TCK'nun 243.

maddesi kapsamına girdiğini ve bu nedenle dosyanın Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmek üzere Cumhuriyet Savcılığı'na iadesine karar vermiştir.» (Cumhuriyet Gazetesi 19.5.1977)

Gene, Adliye'ye intikal eden vakalardan bir diğesinde de, karakolda dayakla adam öldürmek suçundan üç polisin 10 yıla kadar hapislerinin istendiği gazetelerde yer alan haberler arasındadır. (Cumhuriyet Gazetesi 27.5.1977)

«Bir yaralama olayının failini bulabilmek için ilkokul öğrencisi 8 yaşındaki Müjdat Yılmaz'a İkinci Şube Müdürlüğünde işkence yaptığı ve ölümüne sebep olduğu gerekçesiyle polis memuru Mehmet Kahraman tutuklanmıştır.

Emniyet Müdürü Mithat Savaş, polis memuruna ayrıca işten el çektiğini ve olayla ilgili gerekli soruşturmanın da sürdürüldüğünü söylemiştir.

Erzurum'un Kavak mahallesi Aşık Emrah sokakta oturan Mecit Yılmaz'ın 8 yaşındaki oğlu Müjdat Yılmaz bir yaralama olayı ile ilgili olarak aranan ağabeyi Metin Yılmaz'ın yerinin saptanması için, önce Halitpaşa karakolunda, sonra da İkinci Şube Müdürlüğünde gözaltına alınmıştı. Küçük çocuğun yerden yere vurulduğunu, bir gözünün kör edildiğini ve bacaklarının kırıldığını Savcılığa ihbar eden baba Mecit Yılmaz, oğlunun polisler tarafından dövülmek suretiyle öldürüldüğünü öne sürmüştü. Savcılık olaya el koymuş, bu arada Emniyet Müdürlüğü de idari soruşturmaya başlamıştı.

Küçük Müjdat Yılmaz'ın polisin işkencesiyle öldürüldüğü iddiası Erzurum'da büyük tepkiye sebep olmuştu. Olaya adı karışan polis memuru Mehmet Kahraman'ın tutuklanmasından sonra tahkikatın daha da genişletileceği bildirilmiştir.

Tekrar vurgulamak gerekir ki, yurtdışı aktardığımız vakalar sadece adli organlara intikal eden işkence iddialarından —resmi tabip raporuyla tesbit edilmiş— birkaç tanesidir.

Bunun dışında Adliye'ye intikal eden birçok işkence olayı bulunduğu gibi dayak vb. tarzındaki birçok işkence suçu da mağdurlar tarafından Adliye'ye intikal ettirilememektedir. Çünkü birçok polis iz bırakmadan elle veya yumrukla dövme işinde «uzmanlaşmışlardır». Ayrıca işkence yapan polisler, bu izlerin silinmesi için kendilerine vakit kazandıran yasal mevzuata sahiptirler. Şöyle ki;

1961'de referandumla kabul edilen anayasa gereğince her sanık polis tarafından gözaltına alındıktan en geç 24 saat sonra yargıç karşısına çıkarılma hakkına sahipti. Fakat 12 Mart faşist rejiminde yapılan anayasa ve yasa değişiklikleri nedeniyle, bu süre 48 saate çıkarıldı. Ayrıca gene bir yasal değişiklik yapılarak gözaltına alınan sanıkların «toplu suç» adı verilen ithamlar altında bulunması, ya da —şimdi ilga edilmiş bulunan— Devlet Güvenlik Mahkemelerini ilgilendiren bir suç iddiasıyla gözaltına alınmış bulunmaları veya sıkıyönetim durumlarında, sanıklar 15 gün süreyle yargıç karşısına çıkarılmadan gözaltında tutulabilmektedirler. Siyasi olaylarda çoğu kez birkaç kişi halinde polise götürülenlere işkence yapıldığı zaman işte bu yasa maddesinden yararlanılmakta ve sanıklar «toplu suç» iddiasıyla 15 gün süreyle poliste tutulmaktadırlar. Böylece, bu zaman zarfında işkence görmüş olan siyasi sanıkların bazılarında dayak, falaka, sopa vb. izleri kaybolabilmektedir. 15 gün sonunda serbest bırakılardan pek çoğu takibe başvursalar bile bu izler silinmiş bulunduğu rapor alamamaktadırlar. 15 gün sonunda tutuklanarak cezaevlerine gönderilenler ise adli tabibe başvurdıklarında, onların müracaatları bekletilmekte ve tabibe çıkmaları için zaman daha da ge-

ciktirilmektedir. Öte yandan, hükümet tabiblerinden siyasî bakımdan iktidar yanlısı olanlar ise işkence izlerini gördükleri halde bunu kanıtlayan rapor vermemekte, ya da bir kısım adli tabip bu raporu vermekten korkmaktadır. Böylelikle işkence gören birçok sanık, karşılaşmış olduğu insanlık dışı uygulamaları kanıtlamaktan —çeşitli yollarla— mahrum edilmektedir.

Ayrıca Adliyeye intikal eden işkence olaylarında da davalar çok uzun yıllar sürmekte ve böylelikle zaten tutuksuz yargılanan polislerin cezalandırılması mümkün olmamakta, çoğunlukla tanık olarak dinlenen diğer polislerin gerçek dışı beyanlarıyla veya «delil yetersizliği» gibi gerekçelerle davalardan cezalandırıcı bir sonuç alınmamaktadır. Gerek üst polis yetkililerinin işkenceci polisleri korumaları, gerekse yukarıda belirtilen yasal yetersizlikler nedeniyle, pekçok polis görevlisi sanıklara işkence yapmaktan çekinmemektedirler.

Emniyet mensupları özellikle Milîyetçi Cephe iktidarı zamanında artış asan gençlere varıncaya kadar çok sayıda kimseyi dövmeği bir alışkanlık haline getirmişlerdir. Bu gibi olaylara gazetelerde sık sık rastlanmaktadır.

İşkenceler sadece emniyette gözaltında bulunanlara değil, aynı zamanda cezaevlerinde bulunan pek çok kişiye de uygulanmaktadır. Örneğin Adana Cezaevinde 1 Haziran 1977 günü bazı siyasî tutukluların falaka ile dövüldükleri, bunu protesto etmek üzere açlık grevine başlayan diğer 17 siyasî hükümlünün ise hücreye konuldukları gazetelerde yayınlanmıştır. (Cumhuriyet, 6.6.1976) Keza İzmir'de Şirinyer Ceza ve İslahevinde idarenin kanunsuz tutumlarını protesto eden çocukların ve gençlerin kıyasıya dövüldükleri bilinmektedir. (Cumhuriyet Gazetesi, 9.7.1976) Bu olayı kanıtlayan ve bazı çocukların dövüldüklerini gösteren olay anında çekilmiş fotoğraflar günlük gazetelerde de yer almıştı.

Türkiye'de işkenceler konusunda incelemeler yapan Uluslararası Af Örgütü'nün sözkonusu raporunun ilgili bölümünde şöyle denilmektedir:

«Mart 1971 askeri müdahalesini izleyen yıllarda Uluslararası Af Örgütü tutukluların kendi ağzından, son derece ayrıntılı yüzlerce işkence iddiasına muhatap olmuştur. 1972 Ocagında ünlü bir İngiliz Avukatı Mr. Muir Hunter, Uluslararası Af Örgütü'nün görevlisi olarak Türkiye'ye gitmiş, Mayıs 1972'de Türkiye Hapishanelerindeki İşkence İfadeleri ile İlgili Bir Araştırma» adlı bir belge yayınlamıştır. Bu belgede şöyle denilmektedir. «Türkiye hapishanelerinde işkence gaddarlık ve tehdit iddialarının incelenmesinde güçlü bir belirginlik (prima facie) göze çarpmaktadır.» Bu belgeler Türk Hükümetine ve Avrupa Konseyine gönderilmiştir. Mr. Hunter ikinci kez, Kasım 1972'de Türkiye'ye Uluslararası Af Örgütü misyonu başkanı olarak dönmüştür. Delegelerin bir tek tutuklu ile görüşmelerine izin verilmesine rağmen, raporlarında şöyle demektedirler.

«Kanaatimize göre İlkey Demir gerçek bir tanıktık. Hem kendi deneylerinden, hem de diğer tutuklulardan duyduğu şeylerden bu sifata hak kazanmıştır. Söylediklerinin içeriğini gerçek kabul ediyoruz. Başka bir deyişle Türkiye'nin ceza ve tutukevlerinde işkence uygulanmaktadır. 12 Aralık 1972'de Londra'da yayınlanan Sunday Times gazetesi Türkiye'deki işkence iddiaları ile ilgili araştırmasının haberini verirken 'İddiaların ciddiye alınması için bir çok delil açıkça ortadadır' demektedir. Uygulandığı ifade edilen en yaygın işkence yöntemlerinin falaka (ayak tabanlarının dövülmesi) ve elektrik şokudur. Cop sokma (makatlarına) ve cinsel organlarına elektrik verme gibi cin-

sel işkenceler iddialar arasında yaygınlık göstermektedir.

Siyasal muhalefetin tepkileri karşısında zamanın Başbakan'ı Naim Talu 1973 Kasımında, hükümetin işkence iddialarını araştıracağını belirtmiştir. Adalet, İçişleri ve Milli Savunma Bakanlıkları görevlilerinden oluşan ve güvenlik görevlilerinin de dahil edildiği bir heyet tarafından yürütülen soruşturma sonucunda iddiaların boş olduğunun ifade edilmesi şartı olmuştur. Buna karşılık Türkiye'de çıkan Milliyet Gazetesi 21 Mart 1976'da şu haberi vermiştir. «Askerî Yargıtay Genel Kurulu, dört öğrenci hakkında verilen ölüm cezalarını iddiaların işkence altında alınan ifadelere dayandırıldığının açıklık kazanması yüzünden bozmuştur».

1974 Temmuzunda Türkiye'nin Kıbrıs müdahalesini izleyen günlerde, ele geçirilen Kıbrıslı Rum esirlere işkence yapıldığına dair işkence iddiaları Uluslararası Af Örgütüne ulaştırılmıştır. Bu iddialardan biri, serbest bırakıldıktan iki ay sonra Hollandalı bir doktor tarafından muayene edilen bir Kıbrıslı Rum denizci için aynı doktor tarafından verilen raporla saptanmıştır. Raporla röntgen muayenesi sırasında denizcinin iki kafa kemiğinde kırık olduğunun belirlendiği, boynuna demir bir halka geçirildiği ve bu suretle kendisine elektrik akımı verildiği yazılıdır.

Uluslararası Af Örgütü, Türkiye'de siyasi tutuklulara işkence yapıldığına ilişkin ifadelere sürekli muhatap olmaktadır. Örgüt 26 Nisan 1976 tarihinde Başbakan Süleyman Demirel'e yolladığı bir mektupta özellikle Ankara Emniyet Sarayı ve İstanbul Gayrettepe'deki 1. Şube gibi polis merkezlerinde sistemli işkence uyguladığına dair iddiaların araştırılmasını talep etmiştir.

Aynı mektupta belirli işkence iddialarına da yer verilmektedir. Bunlardan bir tanesi, doktor raporu ile sabit olan Hasan Aksu'nun gördüğü işkence ile ilgilidir. Doktor raporunda özetle şöyle denmektedir: «Muayene sonunda Hasan Aksu'nun sağ ayak başparmağının tırnağı kısa bir süre önce çekilmiş çeşitli yerlerinde sigara ile yapıldığı olasılığı kuvvetli olan yanık izleri görülmüştür. Mektupta belirtilen ve Türkiye hapisanelerinde 1976'nın Ocağında uygulandığı söylenen diğer işkence yöntemleri falaka, dayak, tekmeleme ve elektrik uygulamasıdır. Uluslararası Af Örgütü işkence yapıldığı iddia edilenlerin isimlerini de mektupla bildirmiştir.

1 Nisan 1976 tarihli Milliyet Gazetesi, Cumhuriyet Halk Partisi'ne mensup 15 parlamenterin, yeni işkence iddiaları karşısında soruşturma açılması talebini ileri sürdüklerini bildirmektedir. Aynı gazete 6 Haziran 1976'da Çağdaş Avukatlar Derneği Başkanı Halit Çelenk'in Adana Cezaevindeki tutuklulara falaka ile işkence yapıldığını açıkladığından söz etmiştir.

Ankara'da İngilizce yayınlanan «Outlook» dergisi, Komiser Bekir Çetiner'in hukuk öğrencisi Cahit Şenyüz'ü dayakla öldürmek iddiasıyla yargılandığını yazmıştır.

Dağı sonra Türkiye'de yayınlanan Cumhuriyet Gazetesi, 9 - 10 Haziran 1977'de İstanbul polisi tarafından gözaltına alınan Paşa Güven adlı öğrencinin 8 Haziranda gözaltına alınmasından iki gün sonra Beyoğlu İlykardım Hastahanesine kaldırıldığını dayak sonunda travma belirtileri görüldüğünün saptandığını incelediği de aynı yazıda belirtilmektedir. Uluslararası Af Örgütü kendisinden soruşturma sununun açıklanmasını bir mektupla istemiştir.

Türkiye Üniversitelerinde son iki yıl boyunca meydana gelen olaylarda tutuklanan öğrenciler, işkence iddiaları ileri sürerken 1976 Eylülünde tutuklanan sendikacılar da poliste dövüldüklerini belirtmişlerdir. (Amnesty Int. Rep. sf. 7 - 8, Keza Vatan Gazetesi, 25.4.1977, sf. 4)

Türkiye'deki işkencelere değgin uluslararası belgeler yukarıdaki rapordan da ibaret değildir. Bu belgelerden en sonuncusunu Avrupa Konseyi Asamblesi'nin 1977 Nisan ayı sonunda yapılan oturumunda Hollanda Deleşesi Milletvekili Pieter Dankert Türkiye'deki işkenceler gerçeğini dile getirmiştir. Günlük Cumhuriyet Gazetesi'nin Paris Muhabiri, Fransız gazeteci ve yazarı Bay Dankert'in işkencelerle ilgili sözlerini şöyle özetliyor:

«Dankert, salonda heyecanla izlenen konuşmasında ayrıca şunları söylemiştir.

Sayın Başkan, Türkiye'de yalnız silâhlı çatışma ve cinayetler değil, işkence ve siyasî tutuklular da vardır. Ankara, İstanbul ve Adana'daki merkezlerde ve cezaevlerinde işkence yapılmaktadır. Elimde 140 kadar siyasal tutuklama ve işkence olayından oluşan bir dosya bulunmaktadır. Alman kaynaklarına göre bu rakam 2 - 4000 arasındadır. Batı basınının bu olaylara, Türkiye'deki gelişmelere fazla bir ilgi göstermemiş olması garıptir. Türk basını incelenirse bu konuda fikir edinmek mümkün olacaktır. Kaldı ki siyasal tutuklular ister bir, ister ikibin kişi, işkence görenler ister tek kişi ister yüz kişi olsun bizim için durum aynıdır. İşkencecilerin metotları ile işkence edilenlerin adları da buradaki asamble önünde, 1971 - 1973 döneminde de verdiğimiz bilgilere uymaktadır.» (Cumhuriyet, 29.4.1977)

Bu Genel Kurul Oturumundan önce yapılan Avrupa Konseyi Asamblesi Sosyalist Grup toplantısında konu ile

ilgili haberin özeti bazı büyük tirajlı Türk gazetelerinde şu şekilde yer almıştır:

«STRASBURG — Türkiye'de siyasal tutuklulara işkence yapılması, Avrupa Konseyi'nin dün sabahki gerek sosyalist grup toplantısında gerekse parlamentonun genel oturumunda tartışma konusu yapılmıştır.

Sosyalist grupta konuşan sosyalist milletvekillerinden Piter Dankert ile Fransız Peridier; siyasal tutuklulara işkence yapılmasını kınamışlar ve Uluslararası Af Örgütü raporunda yer alan, ayrıca kendilerine gelen bilgilere dayanarak toplantıya katılan CHP Senatörü (İstanbul) Prof. Besim Üstünel'den bilgi vermesini istemişlerdir. Prof. Üstünel'in bu toplantıda yaptığı konuşmada Türkiye'de iktidar değişmedikçe bu durumların da değişmeyeceğini, Türkiye'de yakında genel seçimler yapılacağını söylediği öğrenilmiştir.» (Cumhuriyet, 28.4.1977)

«Uzun yıllardır Avrupa Konseyi çalışmalarını izleyen gözlemciler göre, 12 Mart döneminden bu yana Türkiye ilk defa Konsey çalışmalarında, hemen hemen her yandan bu derece sert eleştirilmemiştir. Birden bire beliren Suryanilere yapılan baskı, siyasî tutuklular, işkence iddiaları, Kıbrıs'da insan haklarını çiğneme iddiaları çeşitli ülkelerin milletvekilleri tarafından ortaya atılmış ve Türk diplomatlar arasında dahi kaygılara yol açmıştır. Avrupa Konseyi Genel Kurulu, 5 Haziran seçimlerinden sonra insan haklarına saygı göstermeyen bir hükümetin başa gelmesi halinde, Türkiye'ye karşı geniş bir kampanya açma niyetinde olduğunu çeşitli konuşmalarla ortaya koymuştur.» (Milliyet, 30.4.1977)

Oturumda hazır bulunan Türk delegasyonundan CHP İstanbul Senatörü

Besim Üstünel'den bu konuda bilgi istenmesi karşısında, kendisi bunların gerçek olduğunu ifade ederek sorumlunun şimdiki mevcut hükümetin ve faşist eğilimli bir partinin sorumlu olduğunu belirtmiştir. İlgili gazete haberi Üstünel'in bu konuda şu kaydedeğer sözleri söylediğini belirtmektedir:

«Bazı parlamenterler burada Türkiye'de siyasi tutuklulardan söz ettiler. Siyasi görüşlerinden dolayı insanların öldürüldüğü şu günlerde, hapse atılma şanslı bir olay haline girmiştir.»

Siyasi tutuklular ve işkence iddia-

ları hakkında kesin rakamlara sahip değilim. Ancak bu olayların nazi eğilimli bir parti tarafından yürütülüp korunduğunu biliyorsunuz. Benim partime ve lideri Ecevit'e karşı sürdürülen saldırılar, aslında Türkiye'deki demokratik rejime karşı yapılmaktadır. 5 Haziran'da partim kesin bir çoğunlukla hükümete geldiği takdirde, Türkiye'de siyasi tutuklu olmayacağı, fikir serbestisinin sınırının kaldırılacağı ve insan haklarının çiğnenmeyeceği hakkında sizlere güvence verebilirim.» (Milliyet, 30.4.1977)

Silahlı Faşist Saldırı ve Şiddet Olayları

Kendilerine Komando adını veren ve faşist ideolojiyle donanmış olan, silahlı ve aşırı sağcı şiddet grupları Milliyetçi Cephe iktidarı tarafından vurucu güç olarak kullanılmaktadır. Nazi Almanyası'nın SS kitalarını, Mussolini İtalyası'nın Kara Gömleklileri'ni, Franco İspanyasının falanjist gruplarını kendilerine model olarak alan, düzenledikleri yürüyüşlerde adı geçen örgütlerin faşist milislerinin bir zamanlar yaptıkları kaz adımlarıyla yürüyüşlerini ya da sağ kollarını ileri ve yukarı doğru uzatarak selâm verişlerini taklit edecek kadar klasik faşist yöntemlerle eğitilmiş olan Komando'ları, iki yıllık MC iktidarı boyunca öğrenciler, öğretmenler, ilerici eğilimli sayısız yurttaşlara karşı şiddet olayları düzenlemişlerdir. Bu grupların sebep olduğu şiddet eylemlerinde ölenlerin sayısı, Milliyetçi Cephe topluluğunun iktidarda bulunduğu sürede 200'ü aşmış yaralı sayısı ise dört bine yaklaşmıştır Bunlar resmi kayıtlarda gösterilen rakamlardır.

Bu gruplar Milliyetçi Cephe Koalisyonu'nun ortaklarından olan Milliyetçi Hareket Partisi'nin yan örgütüdürler. Nasıl ki SS kitaları Adolf Hitler'e «Führer», Kara gömlekliler Banito Mussoli-

ni'ye «İl Duçe», Faşo'lar Franco'ya «Generalissimo» diye hitap ediyordusalar, Türkiye'deki Komandolar da MHP Genel Başkanı ve Milliyetçi Cephe iktidarının başbakan yardımcısı Alpaslan Türkeş'e benzer bir lakap takarak, onu «Başbuğ» diye adlandırmaktadırlar.

Milliyetçi Hareket Partisi'nin Genel Başkanı ve Başbakan Yardımcısı Türkeş, «Bozkurtlarım» adını verdiği komandolarının, devletin emniyet kuvvetlerine yardım ettiğini ve etmeğe devam edeceklerini açıklamıştı. Keza 1977 Nisan ayı başında Parlamentoda erken seçim kararı alındıktan sonra A. Türkeş bozkurtlarının seçim sandıklarını koruyacaklarını ve seçimlerde emniyet kuvvetlerine yardımcı olacaklarını açıklamıştır. Türkiye kamuoyu 5 Haziran seçim gününde komandoların anti-demokratik bir ortam yaratmak ve demokratik eğilimli bir kısım seçmen yurttaşlar üzerinde terör estirmek anlamına geldiğini pek iyi bilmektedirler.

Nitekim Yüksek Seçim Kurulu da A. Türkeş'in beyanatı üzerine bir bildiri yayınlarak seçimlerde hiç bir kişi ve kuruluşun devletin resmi kuvvetlerinin görevini üstlenmeğe kendini yetkili kılamayacağını belirtmiştir.

450 kişilik Millet Meclisi'nde sadece üç iskemlesi olduğu halde kabinede birisi başbakan yardımcılığı olmak üzere iki bakanlık alan Milliyetçi Hareket Partisi'nin bu anti-demokratik politikası, gerçekte Milliyetçi Cephe Koalisyonu'nun belkemiğini oluşturan ve Başbakan Demirel'in genel başkanı olduğu Adalet Partisi'nin anti-demokratik tutumunun bir sonucudur. Nitekim, seçimlerde komandoların seçim sandıklarında «koruma» görevi altında görevlendirilmesinde, Adalet Partisi ile Milliyetçi Hareket Partisi işbirliği yapmayı kararlaştırmışlar ve bunu da kamuoyuna açıklamışlardır. Bu nedenle Yüksek Seçim Kurulu'nun uyarısı sadece Milliyetçi Hareket Partisi'ne değil, aynı zamanda onu himaye eden ve onunla kanunsuz işbirliği içinde bulunan Adalet Partisi'ne de yöneliktir.

Kendilerine Komando adını veren sağcı şiddet gruplarının resmi makamlarca himaye edildiklerinin en somut kanıtlarından birisi, İzmir'de komandoların bir saldırı eylemi nedeniyle onlardan bir kısmını yakalayarak adli organlara teslim eden bir jandarma yüzbaşısının olaylardan kısa bir süre sonra görev yerinin değiştirilerek bir başka göreve tayin edilmesidir.

Komando adı verilen bu saldırgan ve faşist gruplar birçok saldırılarını polisün gözü önünde yapmakta ve hatta çoğu kez onlardan himaye ve destek görmektedirler.

Nitekim İstanbul Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Halûk Alp da, olayların içinde bulunan birisi olarak bu gerçeği açıklamış ve sağcı grupların polisten himaye gördüklerini belirtmiştir. (Cumhuriyet, 5.11.1976)

Böylelikle, sözkonusu sağcı grupların silahlı ve kanlı saldırıları zamanla ülkenin dört bir köşesine yayılmış ortaokullara varıncaya dek genişlemiştir.

Faşist eğilimli ve iyi eğitilmiş bu terör gruplarının saldırıları sadece siyasi iktidara karşı olan öğretmen, öğrenci, aydın, işçi vb. gibi toplum ke-

simlerini, bu kesimlerin çeşitli üyelerini veya örgütlerini değil aynı zamanda muhalif siyasi partileri de hedef almaktadır. Sosyalist ya da sosyal demokrat eğilimli siyasal kuruluşların pek çok yerel örgüt binası ve yöneticisi Türkiye'nin dört bir yanında saldırıya uğramaktadır. Bu saldırılar ana muhalefet partisi durumunda bulunan ve Parlamentoda en fazla iskemleye sahip olan sosyal demokrat eğilimli Cumhuriyet Halk Partisi'ne kadar uzanmaktadır.

Örneğin, 5.6.1976'da CHP'li milletvekillerinin bulunduğu bir gruba oradaki komandolar ateş açmışlar taş, sopa ve silâhlarla saldırmışlardır. Bu parlamentolar, CHP Genel Başkanı Ecevit'in konuşacağı bir mitingin hazırlıklarını yapmak üzere orada bulunuyorlardı. Ve saldırganların ele başının oradaki Ülkü Ocağı başkanı olduğu ve bir CHP'liyi bizzat yaraladığı tesbit edildi. (Cumhuriyet Gazetesi, 6.6.1976)

17.9.1976'da Kadırlı Ülkü Ocakları üyesi ve eski başkanı olan şahıs bir CHP üyesini tabancayla öldürmüştür. (Cumhuriyet, 18.9.1976)

12.12.1976 tarihinde Pasinler İlçesinde komandoların saldırısına uğrayan CHP Genel Sekreteri taşla yaralanmıştır. (Cumhuriyet, 13.12.1976)

Bunlar son iki yıl içindeki binlerce faşist terör olayından sadece birkaç tanesidir.

Milliyetçi Hareket Partisi'nin yandaşları olan Türkiye'nin her yanında özellikle son iki yılda resmi himaye altında hızla örgütlenen bu komandolar, 1977 Genel Seçimleri için yapılan kampanyalarda da saldırılarını sürdürmüşlerdir. Ana muhalefet partisi olan Cumhuriyet Halk Partisi'nin genel başkanı Ecevit'in seçim kampanyası sırasında Nıksar, Şiran ve Erzincan'da bizzat seçim konvoyuna saldırmışlar ve Ecevit'in içinde bulunduğu otobüse yayılım ateşi açmışlardır.

Bu silahlı saldırı bütün yurt çapında büyük bir demokratik tepkiyle kar-

şılandığı gibi, konu Avrupa Konseyi Genel Kurulu'na da getirilerek, uluslararası plana yansıtılmıştır. Bu husustaki ilgili gazete haberinde özetle şöyle denilmektedir:

«STRASBOURG — Avrupa Konseyi Genel Kurul toplantısında dün akşam bir konuşma yapan Hollandalı sosyalist milletvekili Pieter Dankert, CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'e yapılan saldırılara dikkati çekmiştir.

Dankert «Türkiye'deki yasal bir partiye mensup komandoların Meclis'teki siyasal bir partinin liderini öldürmeye teşebbüs ettiklerini» söyledikten sonra şunları eklemiştir:

«Girişimlerinde başarıya ulaşmamış olmaları bizim için de, Ecevit için de isabetli olmuştur. Ancak Genel Seçimlerin tarihi olan 5 Hazirana kadar Türkiye'de silâhlı çatışmalar devam edecektir.» (Cumhuriyet, 29.4.1977)

Aynı toplantıda Asamble tarafından bilgisine başvuru olan CHP İstanbul Senatörü Prof. Dr. Besim Üstünel'in gerek işkencelerle, gerekse faşist şiddet eylemleriyle ilgili olarak söylediği sözlerin özetini yukarıda aktarmıştık. Üstünel'in konuşmasını veren gazete haberinin giriş kısmında:

«... CHP İstanbul Senatörü Besim Üstünel dün genel kurulda alkışlarla karşılanan konuşmasında, öldürme kampanyasının faşist eğilimli bir parti tarafından yürütüldüğünü, hükümetin de bundan sorumlu olduğunu belirterek...»

şeklinde bir ibare yer almaktadır. (Milliyet, 30.4.1977)

Sayın Senatör burada «FAŞİST EĞİLİMLİ» olarak nitelediği siyasal partinin adını vermemiş olmakla birlikte, Milliyetçi Hareket Partisi'ni kastettiği herkes tarafından anlaşılmış ve bilinmiştir.

Esasen, Avrupa ve Türkiye kamuoyunun da pek iyi bildiği gibi sözkö-

nusu partinin yurt dışı faaliyetleri bizzat Federal Almanya resmi sözcüleri tarafından da şikâyet konusu edilmiştir.

Hatta Milliyetçi Cephe koalisyonunun İçişleri Bakanı bile bakanlıkça hazırlanan bir raporunda «aşırı sağdan gelen şiddet eylemlerinden» ve bu «şiddet örgütlerinden» söz etmiş, bu konu bizzat hükümet ortaklarından Milliyetçi Hareket Partisi ile Bakan'ın mensup bulunduğu Milli Selâmet Partisi arasında ihtialafa yol açmıştır.

Gene aynı İçişleri Bakanı, erken seçim kararı alınmadan önce Meclis'de yaptığı bir konuşmada bu ortamda seçim güvenliğinin sağlanamayacağını belirtmiştir.

İki yıl boyunca kendilerine Komando adını veren örgütlü grupların sürekli ve ısrarlı olarak himaye ve teşvik görmesi hususu o raddeye varmıştır ki, adli makamlarca bir suçtan dolayı aranan bu komando örgütünün 2'nci Başkanı basında yapılan bir açık oturuma bile katılmak cesaretini bulabilmiştir. (Cumhuriyet Gazetesi, 11.11.1976)

İstanbul Barosu bu örgütlü ve planlı faşist saldırılar hakkında bir araştırma komisyonu kurmuş ve elde ettiği sonuçları, Baro Yönetim Kurulu'nun görüşü olarak kamuoyuna açıklamıştır. İstanbul Barosunun sözkonusu şiddet olayları hakkında, incelemeler yaptığı tesbitleri dile getiren bu önemli belge incelenmesi ve dikkate alınması gereken bir belgedir.

«İstanbul Barosu Araştırma Kurulu raporunda, birkaç yıldır yurdumuzda kaygı ile izlenen olayların, 1 Mayıs günü doruk noktasına, toplu kıyımla ulaştığı ve gerçekten (vahim) suçlar olduklarına işaret edilerek, 'Bu saldırılarla yurttaşın seçimlerde tercihini özgürce kullanabilme hakkı arasında bağlantı bulunduğu, saldırıların yaygınlaşması ve tirmanışının oyunu kullanmaktan alıkoyabileceği veya istem-

lerine uymayan yönde oy kullanabileceğine ilişkin düşüncelerin ciddiyet kazanmaları bu ağır duruma yeni boyutlar eklemiştir.'

Raporda devamla bu suçların işlenmesi, hiç değilse bir ölçüde azaltılması yolunda gerekli güvenlik önlemlerinin yetersizliği ve hatta ters yönde sonuç verecek özellikler taşıdığı saptandığı belirtilerek, özetle şu noktalara işaret edilmiştir:

■ Öğretim Kurumları ülkücü (komando) adı verilen yasa dışı saldırgan grupların zorbalığı altında görevlerini yapamaz duruma gelmişlerdir. Bu saldırgan gruplar silâhli, zincirli, sopalı saldırılarını ders salonlarına yöneltmekte, forum yapacakları, toplantıları olduğu zamanlar, nedenler ileri sürerek kendilerinden yana olmayan öğrencileri ve öğretim görevlilerini ders salonlarından çıkartmakta, direnenler olursa saldırıya girerek ölüm ve yaralama olaylarına yolaçmaktadırlar. Bu tür olaylardan sonra da öğretim kurumları yöneticiler tarafından belirli sürelerle kapatılmaktadır.

■ Saldırgan gruplar galiz küfürler etmek, kol bükme omuz vurmak, tehdit gibi yöntemlerle düşüncelerinden hoşlanmadıkları öğretim üyelerinin derslere girmelerini önlemektedirler.

■ Öğretim Kurumlarında komando adlı saldırgan gruplar zorbalık yöntemleri ile baskı ve terör havası yaratmakta, kendilerinden yana olmayan öğrencileri okullara (hatta kayıtlarını bile yaptırmak için idare binalarına) sokmamaktadırlar.

■ Zorbalık eylemleri öğrenci yurtlarında da sürdürülmektedir. Atatürk Öğrenci Sitesi ile Kadıköy Atatürk Eğitim Enstitüsü'nde yöneticilerin ülkücü ya da ülkücü yanlısı olmaları, özgür düşüncelerinden vazgeçmeyen çok sayıda öğrenci-

nin toplu halde yurtlardan çıkartılmalarına ve öğrenim olanaklarından yoksun kalmalarına yolaçmıştır.

■ Üniversitede, yüksek okullarda ve öğrenci yurtlarında görevlendirilen toplum polisi çoğu kez olaylara ya seyirci kalmakta ya da öyleyici kolluk önlemlerini almamaktadır. Bunun dışında bazı kolluk görevlilerinin tekil olaylarda öğrencilerle birlikte öğretim üyelerine bile saldırdığı gözlenmiştir. Örneğin, 25 Ocak 1977 günü İstanbul Teknik Üniversitesi'nde çıkan olaylarda öğretim üyeleri polis tarafından dövülmüştür.

■ Güvenlik kuvvetlerinin saldırganları yakalamaması, suç kanıtlarını toplamaması adli soruşturmaların sonuçsuz kalmasına yol açmaktadır.

■ Zorba güçlerin saldırıları, kendiliğinden, rastlantısal ve yerel nitelikler taşımamaktadır. Saldırgan grupların belirli merkezlerden, siyasal güçlere dayanılarak sistemli bir biçimde yönetildiği konusunda kesin bir kaniye varılmıştır.

■ Saldırıların amacı, cepheleşen siyasi bir görüşün tüm ülkeye egemen kılınması ve bu çabayı engelleyen anayasal düzenin hukuka bağlı devlet ve çoğulcu demokrasi ilkelerinin tüm olarak ortadan kaldırılmasıdır. Cepheleşen görüşe karşı direnenlere yaşama hakkı da içinde olmak üzere, öğrenim ve öğretim özgürlükleri, bilim ve sanat özgürlüğü, düşünce özgürlüğü gibi insanın, insan olması gereği sahip olduğu ve uluslararası sözleşmelerle güvence altına alınan haklar tanınmamak istenmektedir.

■ Bir merkezden idare edildikleri kanısına varılan saldırılarla yaratılan dirlik ve düzenden yoksun ortam, yürürlükteki Anayasanın demokratik niteliklerini ve kurumlarını resmen ortadan kaldırmanın

gerekçesi olarak kullanılmak istenmektedir. 'Parlamentonun üstünde Anayasa Mahkemesi, hükümetin üstünde Danıştay bulunduğu sürece bu ülke yönetilmez' düşüncesini başka türlü yorumlamak olanağı yoktur.

■ Yüksek öğrenim kurumlarında ve giderek tüm öğrenim kurumlarında can güvenliğini ortadan kaldıran grupların sayısal açıdan son derece önemsiz olduğu kesinlikle saptanmıştır. Bunların etkisiz duruma getirilmesi güvenlik kuvvetleri için bir sorun oluşturmaz. Ne var ki, sayısal açıdan önemsiz silâhlı grupların siyasal güçlere dayanması, güvenlik kuvvetlerinin gereği gibi görevlerini yapmasını engellemekte ve bu silâhlı grupların etkisizleştirilmesini önlemektedir. Bunların etkisizleştirilmeleri dayandıkları siyasal güçlerin ellerindeki iktidar olanaklarını bırakmalarına bağlı bulunmaktadır. Demokrasie karşı bir cepheye bağlı olmayan ve yürürlükteki Anayasa çerçevesinde demokratik yöntemlerle ülkenin yönetilmesi, sorunun yeterli ve tek çözüm yoludur.» (Cumhuriyet, 19.5.1977)

Bütün Türkiye kamuoyu tarafından pek iyi bilinen bütün bu gerçekleri, Uluslararası Af Örgütü'nün raporu şu sözlerle özetlemektedir:

«Türkiye'de hayatın en dikkat çekici yanlarından biri, siyasal cinayetlerin çokluğudur. Londra'da çıkan Financial Times'in muhabiri Demirel'in sağcı dört partiden oluşan koalisyon hükümetini kurmasından beri yaklaşık 130 öğrencinin

öldürüldüğünü bildirmiştir. Reuter Ajansı ise solcu bir öğrencinin polis tarafından dayak sonucu öldürülmesi haberini verdikten sonra 'bu ölümler birlikte bir yıldır süren ve çoğunluğu üniversite çevrelerinde cereyan eden siyasal çatışmalarda ölen siyasal cinayet kurbanlarının sayısı 71'i bulmuştur' demektedir. Sol bir partinin üyesi ve aynı zamanda bir mühendis odasının çıkardığı derginin yazı işleri müdürü olan bir kişinin cesedi İstanbul yakınlarında bir ormanda bulunmuştur. Olay yenidir. Doktor raporlarına göre yazı işleri müdürü öldürülmeden önce işkenceye uğramıştır. Cinayetin siyasal amaçlı olduğu ifade edilmiştir.

Olayın neo-faşist Milliyetçi Hareket Partisi'nin müttefiki olan sağcı komando grupları tarafından işlenen cinayetler olması kuvvetli bir olasılıktır. Söz konusu cinayetlerde ölenlerin çoğunluğu solcu öğrencilerdir. Yabancı gazetelerde, ölümlerin sağcı ve solcu öğrenciler arasındaki çatışmalar sonucu olduğu bildirilmekle birlikte, yalnızca son zamanlarda solcuların sağ eğilimli eylemcileri öldürdüğüne dair bazı açıklamalar vardır. Hükümet ve polisten şiddet olaylarını sona erdirmek veya cinayetleri engelleme konusunda gerçek bir çaba gelmemektedir. Bazı tutuklamalar olmuştur, ancak Uluslararası Af Örgütü'nün elinde polisin ciddi bir çalışma yaptığını ilişkin inandırıcı bilgi yoktur.» (sf. 9, Keza Vatan Gazetesi, 26.4.1977, sf. 4)

TÜSTAY

Devlet Memurları Üzerindeki Anti-Demokratik Uygulamalar

Milliyetçi Cephe Hükümeti zamanında, siyasal iktidara muhalif eğilimli devletin memurları üzerinde sü-

rekli anti-demokratik baskılar ve yandaş dışı uygulamalar yapılmıştır. Özellikle sol eğilimli olan çok sayıda me-

mur görevden alınmış ya da görev yerleri değiştirilmiştir.

Bu uygulamalara en fazla muhata-
p olan memur kesimi öğretmenlerdir.
Türkiye'nin 130 bin üyeli öğretmen ör-
gütü TÖB-DER'in yaptığı ve belgelediği
resmi açıklamaya göre, Milliyetçi
Cephe hükümeti zamanında 5700'den
fazla öğretmenin sadece siyasal neden-
lerden ötürü görev yerleri değiştiril-
miş, bu öğretmenler uzak illere ilçelere
ve köylere gönderilmişlerdir.

TÖB-DER'in yaptığı resmi açıklamalara
göre son beş yıl içinde, Millî
Eğitim Bakanlığı'nın örgüt üyesi öğretmenler
hakkındaki haksız tasarruflarından ötürü
3006 öğretmen Danıştay'a başvurmuştur.
Bu davaların 2266'sının 15 Mayıs 1975 ile
20 Mayıs 1977 tarihleri arasında açıldığı
gözönünde bulundurulursa, Milliyetçi
Cephe hükümetinin öğretmenler üzerindeki
baskısının derecesi daha iyi anlaşılır.
Öte yandan gene TÖB-DER, son üç yıl içinde
17 üyesinin siyasal nedenlerle hayatlarını
kaybettiklerini, şu anda 16 öğretmen üyenin
siyasal nedenlerle cezaevinde tutuklu
bulunduğu, gene örgüt üyesi 261 öğretmenin
siyasal nedenlerle öğretmenlik görevlerine
Bakanlık tarafından son verildiği aynı
örgüt tarafından resmi belgelerle açıklanmıştır.

Siyasi iktidarın, düşünsel olarak kendisine
muhalif eğilim taşıyan öğretmenlere baskısına
son bir örnek olarak en büyük muhalefet partisinin
senatör seçimleri için adaylığını koyan bir
yüksek okul öğretmenin başkent Ankara'da
görevinden alınarak uzak bir ilde tayin
edilmesidir. Bu öğretmen hakkında daha önce
de böyle bir karar alındığı fakat bu kararın
Danıştay'ca durdurulduğu, Bakanlığın
siyasal nedenlerle bu yeni tayini gerçekleştirdiği
bildirilmektedir. (Cumhuriyet, 18.5.1977,
sf. 9) Bu olay binlerce örnekten sadece
bir tanesidir.

Öğretmenler ve diğer devlet memurları
üzerindeki siyasal baskılar öylesine artmıştır,
o denli keyfi uygulamalara

varmıştır ki, örneğin bir lise müdürü,
ramazan ayında oruç tutmadıkları ve sigara
içtikleri gerekçesiyle iki öğretmen hakkında
soruşturma açabilmekte (Cumhuriyet, 23.9.1976)
ya da bir başka yerde vali, yasal bildiri dağıtan
10 öğretmeni birden işten el çek-
tirebilmektedir. (Cumhuriyet, 9.9.1976)

Türkiye öğretmenlerinin örgütü TÖB-DER
Genel Merkezi bütün bu baskı ve kısımlar
hakkında gerekli verilerle Cumhurbaşkanı'na
başvurmuşsa da (Cumhuriyet, 8.8.1976),
bir sonuç alınmamıştır.

Devlet memurları üzerinde siyasal amaçlı
bu uygulamalar zaman zaman toplu kısımlara
kadar varmıştır. Örneğin İş ve İşçi Bulma
Kurum'unda 66 memurun topluca böyle bir
uygulamaya mâruz bırakıldığı bilinmektedir.
(Cumhuriyet, 15.8.1977)

Siyasi iktidar kendi politikasını daha iyi
uygulayabilmek için İçişleri Bakanlığı'na
bağlı emniyet müdürleri arasında toplu nakil
ve tayinleri yapmaktan çekinmemiştir.
Örneğin ülkemin 67 ilinin 52'sindeki emniyet
müdürlerinin ve bir kısım müdür yardımcılarının
görev yerleri topluca değiştirilmiştir.
(Cumhuriyet, 14.8.1977) Bu büyük operasyon,
Milliyetçi Cephe hükümetinin, polis örgütünü
yeni baştan düzenleyerek kendi politikasına
tümüyle uyumlu hale getirdiğinin kanıtlarından
birisidir.

Keza anti-demokratik emirlere uymayan ya da
Pol-Der adlı derneğe üye olan polislerin de
baskı altında tutuldukları, uzak kent ve kasabalara
sürgün edildikleri gene bizzat sözkonusu dernek
yöneticileri tarafından müteaddit defalar
açıklanmıştır.

Bu konuda en çarpıcı örneklerden birisi MHP yöneticilerinden birisinin radyoda
yaptığı bir seçim konuşmasında görülmüştür.
Hatip, iktidara geldikleri takdirde devlet dairelerinde gizli bir polis servisi kurarak memurları kontrol
edeceklerini söylemiştir. (Politika, 24.5.1977) Bu uygulama Hitler'in

Gestapo'ya verdiği görevlerden farklı değildir.

Türkiye'de, iktidara muhalif olanlara karşı uygulanan siyasi baskıların bir parçası olan devlet memurları üzerindeki bu anti-demokratik tasarruflar

da, keza Türkiye Cumhuriyeti'nin imzalamış olduğu Helsinki Senedi'ne ve ona ışık tutan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ile Avrupa İnsan Haklarını Koruma Sözleşmesi'ne aykırıdır.

II

SEYAHAT ve HABERLEŞME ÖZGÜRLÜĞÜ ÜZERİNDEKİ KISITLAMALAR

Ülkemizdeki anti-demokratik uygulamalardan birisi de siyasal nedenlerle yurt dışı seyahatlerinin üzerinde yapılan kısıtlamalardır.

Siyasi iktidara muhalif düşünceler taşıyan özellikle solcu eğilimli olarak bilinen bir kısım politikacı ve yazara yurt dışına çıkış izni verilmemektedir. İçişleri Bakanlığı'na bağlı olan emniyet müdürlüklerinin yetkisindeki pasaport izni böylelikle siyasal nedenlerle kayıda tâbi tutulmakta ve böylece seyahat özgürlüğü politik amaçlarla kısıtlanarak siyasal iktidarın bir kısım yurttaşlar üzerindeki bir baskı unsuru olarak kullanılmaktadır.

Zaman zaman gazetelerde de yayınlanan bu gibi olaylara iki örnek olarak İstanbul Barosu yönetim kurulu üyelerinden Avukat Turgut Kazan'a ve Ankara'da münteşir Yürüyüş dergisi yazarlarından Yalçın Küçük'e İçişleri Bakanlığı'na pasaport verilmediği gösterilebilir.

Bazı durumlarda düşüncelerinden ötürü yargılanan yazarların veya politikacıların yurt dışına çıkmalarının Mahkeme kararıyla yasaklandığı görülmektedir. Özellikle yukarıda sözü geçen TCK'nun 141 ve 142'nci maddelerinden yargılanan kimi sanıkların yurt dışına çıkmaları mahkeme kararlarıyla önlenmektedir.

Siyasal amaçlarla yurt dışına seyahat özgürlüğünün kısıtlanması Helsinki Senedi'nin özüne ve ona ışık tutan Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 13'üncü maddesine aykırıdır. Söz konusu mad-

dede şöyle denilmektedir:

MADDE 13 — (1) Herkes herhangi bir Devlet arazisi dahilinde serbestçe gidip gelmek ve memleketine tekrar dönmek hakkını haizdir.

MADDE 13 — (2) Herkes, kendi memleketi de dahil olmak üzere, her memleketi terketmek ve memleketine tekrar dönmek hakkını haizdir.

Türkiye'de pasaport müsaadesinin nasıl bir siyasal baskı mekanizması olarak kullanıldığının yakın yıllardaki en acı, en insanlık-dışı örneği, İstanbul Teknik Üniversitesi Öğrenci Birliği eski başkanlarından, İnşaat Y. Mühendisi Harun Karadeniz'e yapılan anti-demokratik ve insanlık düşmanı uygulamadır.

Harun Karadeniz 12 Mart'ın sıkıyönetim koşulları altında bir ithamla sıkıyönetim mahkemelerinde yargılanmış ve bir süre tutuklu kalmış daha sonra tahliye olmuştu. Çekmekte olduğu hastalık nedeniyle tedavi gören Karadeniz'in elinde bu hastalığın Türkiye'de tedavisinin mümkün olamayacağını Türkiye'nin tıbbi teknik olanaklarının bu hastalığı tedaviye yetmeyeceğini, bu nedenle kendisinin yurt dışında tıp bilimi bakımından daha gelişmiş bir ülkede tedavi olması gerektiğini belirten resmi bir hastane raporu bulunduğu halde uzun yıllar kendisine siyasal nedenlerle, pasaport verilmemiştir. H. Karadeniz geniş demokratik kamuoyunun çabaları sonucunda neden sonra pasaport alabilmişse de, tedavi için gittiği

İngiltere'de kendisine yapılan konsül-tasyon sonucunda «tedavide çok gecikildiği, artık yapılacak hiçbir şey olmadığı» söylenmiştir. Nitekim siyasal iktidarların bile ölüme mahkûm etmiş olduğu Harun Karadeniz birkaç ay sonra ölmüştür. Bu olay Türkiye'nin demokrasi tarihinin en acı olaylarından birisi olduğu gibi insan haklarının nasıl da amansız bir baskı altında tutulduğunun en karakteristik örneklerinden birisidir.

Öte yandan, Avrupa Konseyi'ne üye olmayan ve vizeye tâbi bazı Avrupa ülkelerinden, özellikle sosyalist ülkelerden Türkiye'ye gelmek isteyen bazı sendikacılara —Komünist Parti üyesi oldukları gerekçesiyle— vize verilmediği haberleri zaman zaman gazetelerde yer almaktadır. Bu husus da Helsinki Belgesi'ne tümüyle aykırıdır. Çünkü Helsinki ilkeleri sosyal sistemi ayrı olan ülkeler arasında ekonomik, teknik, bilimsel ve kültürel işbirliğini öngörmektedir. Sosyalist ülkeler ile Türkiye arasında Ankara hükümetinin koyduğu belli kısıtlamalar, bu ilkeler doğrultusunda Helsinki ruhuna aykırı düşmektedir.

Öte yandan yurdumuza gelen bazı

yabancı sanatçılara politik amaçlı baskılar uygulanmaktadır. Örneğin, Avrupa ülkelerinden meşru pasaport almış üç Şili'li sanatçı, Türkiye'ye geldiklerinden bir süre sonra sınır dışı edilmişlerdir. (Cumhuriyet, 18.11.1976)

Gene meşru Avrupa pasaportu taşıyan ve Zimbabve'deki (Rodezya'daki) ırkçı azınlık rejimine karşı politik mücadele veren ZANU isimli örgütün Türkiye'ye gelen temsilcileri de aynı şekilde hükümet makamları tarafından yurtdışına çıkarılmışlardır.

Türkiye'de yabancı uyruklu yurttaşlar ve özellikle yabancı öğrenciler üzerinde baskılar vardır. Bu öğrenciler arasında en fazla baskı İran'lı öğrencilere uygulanmaktadır. İran'ın SAVAK adlı dünyaca meşhur kanlı örgütünün ajanları da Türkiye'deki İranlı öğrenciler üzerinde bir başka baskı unsurudur. Bu öğrencilerin bir kısmı zaman zaman sudan gerekçelerle sınır dışı edilmektedirler.

Bu son örneklerde göstermektedir ki, bugünkü Milliyetçi Cephe partileri adı verilen koalisyon, Şili gibi, İran gibi, Rodezya ırkçı-beyaz azınlık rejimi gibi faşist ve despotik rejimler paralelinde davranmaktadır.

Haberleşme Özgürlüğü Üzerindeki Siyasal Kontrol

Türkiye'de haberleşme özgürlüğü çeşitli yollardan ihlâl edilmektedir. Özellikle siyasal eğilimli amaçlarla mektupların açıldığı, telefonlar dinlendiği kamuoyunda bilinmektedir.

1971 yılında İstanbul 1 No'lu Sıkıyönetim Mahkemesi'nde yargılanan eski bir siyasal polis şefi, kendisinin İstanbul siyasal polis müdürü olduğu sıralarda saatte 35 bin mektubu açıp inceleyebilecek teknik olanaklara sahip olduklarını ve mektupların kontrol edildiğini söylemişti.

Aynı sıkıyönetim mahkemelerinde görülen bir kısım siyasal dâvalarda savcılar sanıkların daha önceki yıllarda yazmış olduğu ve o sıralarda siyasal po-

lisin postaneden çıkarttıkları fotokopiler, mahkeme heyetlerine delil olarak sunulmuşlardı. Örneğin İstanbul Sıkıyönetim Mahkemelerinde gözükün düzmece dâvalardan «TKP Davası» diye adlandırılan dâvadaki deliller dosyasının hemen hemen tamamını arada ismi geçen sanıkların daha önceki yıllarda birbirlerine yazmış oldukları mektupların siyasal polis zamanında postada tesbit edilmiş fotokopileri oluşturmaktaydı.

Mektupların postada gizli polis tarafından kontrol edilmiş konusunda TBMM zabıtlarına geçmiş bir kaynak göstermekle yetineceğiz.

Millet Meclisi'nin 27.2.1975 tarihli

kapalı oturumunda, aynı zamanda avukat olan ve sıkıyönetim mahkemelerinde bazı sanıkların avukatlığını yapmış olan Siirt Milletvekili İdris Arıkan sunuları söylüyordu:

«1971 yılından sonra Diyarbakır ve Siirt illerinde ilân edilen sıkıyönetim sebebiyle kurulan sıkıyönetim mahkemelerinde muhakemesi yapılan bazı sanıkların müdafiliğini, avukat olarak o zaman yapmışım ve o zamanlar müşahade ettim ki Milli Emniyetin vermiş olduğu raporlara istinaden, hukuk ilkeleri, şahıs hak ve hürriyetleri ayaklar altına alınmakta, çiğnenmektedir. Muhterem arkadaşlar, bir avukat olarak şu müşahademi arz ediyorum; o duruşmalarda aynen şu durumlarla karşılaşmışımdır.

Dosyada Milli Emniyetin beyaz bir kâğıda yazılmış bir ibâresi var. Diyor ki: «Bu şahsın, Irak'da falan falanla ilişkisi olduğu tesbit edilmiştir, bu adama şu adama şu tarihte şu mektup gelmiştir, bu adam şu tarihte şu mektubu göndermiştir ve Irak'da bulunan bazı kişiler yardım vaadinde bulunmuştur» diye mücerret bazı beyanlar yer almaktaydı o raporlarda ve altlarında sadece kuru bir mühür yatan o belgelere istinaden, şahıs hak ve hürriyetleri kısıtlanmış, cezalar verilmiştir. Biz avukat olarak o zamanlar sayın mahkeme heyetine diyorduk ki, 'Peki bu sanık hakkında, sanıkla ilgisi olduğu iddia edilen bu mektuplar nereden ele geçirilmiş? Ne zaman yakalanmış? Kimin evinde tutulmuş? Bu sanığın evinde yapılan aramada böyle bir şey ele geçmiş mi?' diye sordumuzda, sıkıyönetim savcılarını bize şu cevabı veriyorlardı, diyorlardı ki; «Bu konuda tahkikat istemek, Milli Emniyetin istihbarat çalışmalarını öğrenmeye mâtuf kısıtlı bir beyandır, bu nedenle bunu araştırmaya lüzum yoktur' diyorlardı» (TBMM

Tutanak Dergisi, 27.3.1975 Perşembe, sf. 13)

Görüldüğü gibi Türkiye'de siyasal nedenlerle gizli polis servisi sadece mektupları postadan açıp fotokopisini almakla yetinmiyor, onları aynı zamanda savcılar aracılığıyla suç isnadı için de kullanıyor ve bu kanunsuzluk gösterildiğinde demokratik hakları savunan kimseler, gizli polis servisinin haber alma yöntemlerini öğrenmekle suçlanıyorlar.

Gene 12 Mart rejimi sırasında sıkıyönetim mahkemelerinde bazı davalarda telefonların dinlenmesiyle tesbit edilmiş bantlar ya da evlere alıcı koymak suretiyle elde edilmiş olduğu söylenen konuşma bantları savcılıklar tarafından mahkemeye delil olarak sunulmuştu

Ayrıca eski Başbakan ve Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Bülent Ecevit'in kullandığı ve devlete ait olmayan telefonlardan birisinin ücretinin uzun süre Milli İstihbarat Teşkilâtı tarafından ödendiği açıklanmış ve o sıralarda kamuoyunda «İkinci Watergate Skandalı» olarak nitelenmişti.

Haberleşme özgürlüğünün kısıtlanması uluslararası planda bazı yabancı gazetecilerin Türkiye'deki yasal haber toplama faaliyetlerini de gölgeleyecek uygulamalara varmaktadır.

Örneğin Türkiye'de dökümanter bir film hazırlamak üzere gelen İsveç Televizyonundan bir ekibin hazırladığı filmlerin büyük çoğunluğuna resmi makamlar tarafından el konmuş ve kendileri sınır dışı edilmişlerdir. Daha sonra, yanlarında götürbildikleri film parçalarıyla dökümanter bir film kordelesi hazırlayan İsveç televizyoncuları, bu filmi «Türkiye'yi Tehdit Eden Faşizm» adıyla İsveç televizyonunda üç kez yayınlamışlardır. Olayla ilgili özet haber şöyledir:

«Bilindiği gibi, Türkiye'de film çekmekte olan İsveç TV temsilcilerinin filmlerinin büyük bir bölümüne el konulmuş ve ancak çok az bir bö-

lümü yurt dışına çıkarılabilmisti. Bu durumdan önce çekilip yurt dışına çıkarılabilen bölümlerden oluşan film büyük ilgi ile karşılanmıştır. Film yapımcıları, polis tarafından el konulan filmler arasında, CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit ile İsveç TV'si için yapılmış bir özel mülakat ve TBMM'nin bir kavgalı oturumu bölümlerinin de bulunduğunu açıklamışlardır. Sınır dışı edilen İsveç TV'sinin ünlü röportajcısı Holmvisst programının başında bir açıklama yapmış, Hel-

sinki anlaşmasına bizzat imza atan Başbakan Demirel'in anlaşma hükümlerine aykırı bir tutumla kendilerini sınır dışı ettirdiğini belirtmiş, ancak, buna rağmen Türk dostu kalmaya devam edeceğini açıklamıştır.» (Cumhuriyet, 30.4.1977)

İsveç Televizyon muhabirinin belirttiği gibi bu ve benzeri uygulamalar Helsinki Nihai Senedi'ne ve ona ışık tutan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ile Avrupa İnsan Haklarını Koruma Sözleşmesine aykırıdır.

III

DEMOKRATİK VE KÜLTÜREL HAKLAR SORUNU

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı Nihai Senedindeki en önemli maddelerden birisi de birinci bölüm yedinci maddenin son paragrafı ile 8.'ci maddede dile getirilmiştir. Şöyle ki:

7 — ... Topraklarında ulusal azınlıklar bulunan iştirakçi devletler, bu azınlıklara da insanların kanun önünde eşitlik hakkını tanırlar; insan haklarından ve temel özgürlüklerden gerçekten yararlanma imkânı verirler ve bu şekilde, azınlıkların yasal çıkarlarını korurlar.

8 — Halkların haklarının eşitliği ve halkların kendi kaderini tayin hakkı:

Halkların haklarının eşitliği ve halkların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesi ışığında bütün halklar, tamamen hür olarak, istedikleri şekilde hiçbir dış baskı olmadan iç ve dış siyasi statülerini belirlemek ve arzuladıkları biçimde siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmelerini düzenlemek hakkına her zaman sahiptirler..

Keza aynı belgenin IV cü bölümünde şöyle denilmektedir:

«Ulusal azınlıklar veya bölgesel kültürler:

İştirakçi devletler ulusal azınlıkların veya bölgesel kültürlerin, kendi

aralarında kültürün çeşitli alanlarında katkıda bulunabileceklerini kabul ederler. Kendi topraklarında böyle azınlıklar veya kültürlerin varolması halinde vatandaşların kanuni çıkarlarını gözönünde bulundurarak bu katkıyı kolaylaştırmaya karar vermişlerdir.»

Türkiye'de bu temel ilkeler ihlal edilmektedir:

a — Birincisi, Siyasi Partiler Kanunu'nun 89'ncü maddesinde, siyasi partilerin Türkiye'de yaşayan herkesi Türk kabul etmeleri zorunluluğu getirilmekte ve Türk kültüründen başka bir dilin ve kültürün geliştirilmesini savunmak yasaklanmaktadır. Nitekim bu maddeye dayanarak Türkiye İşçi Partisi 1971'de kapatılmıştır.

648 sayılı Siyasi Partiler Kanunu 89. Maddesinde şöyle denilmektedir:

«Siyasi partiler, Türkiye Cumhuriyeti Ülkesi üzerinde millî veya dinî kültür farklılıklarına yahut dil farklılığına dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri süremezler. Siyasal partiler, Türk dilinden ve kültüründen gayri dil ve kültürleri korumak veya geliştirmek veyahut yaymak yoluyla Türkiye Cumhuriyeti Ülkesi üzerinde azınlıklar yaratarak

millet bütünlüğünün bozulması amacını güdemezler.»

Görüldüğü gibi bu maddeler Hel-sinki Belgesine aykırıdır.

b — İkinci olarak, Türkiye'de Tür-kiye Cumhuriyeti vatandaşı olup da kö-

ken olarak Türk olmayan vatandaşlar üzerinde ırkçı ve şoven baskılar uygu-lanmakta, bu konudaki mevcut anti-de-mokratik yasaları da çiğneyecek şekil-de insanlık dışı uygulamalar sürmekte-dir.

Amnesty Raporu ve Kürtler

Şimdi, Uluslararası Af Örgütünün Türkiye hakkında hazırladığı raporun 9'uncu bölümüne dikkat çekmek isteriz. «Kürtler» başlığını taşıyan 9'uncu bölü-münde şöyle denilmektedir:

«Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunu izleyen 1925 Kürt ayaklanma-sından beri Kürtler asimile edilmek için çeşitli baskılara maruz bırakı-lagelmişlerdir. Resmî makamlar ta-rafından Kürtçe konuşan vatandaş olarak nitelendirdikleri ve varlık-ları resmen kabul edilmediği için Türkiye'deki Kürtler'in sayısı konu-sunda elde kesin rakam yoktur. «Kürt»ler adlı, «azınlık hakları grubu»nun raporunda «Türkiye'de yaşayan Kürtler'in sayısının üç mil-yondan sekiz milyona kadar değişe-bileceği» yazılıdır. Raporda, en aşa-ğı rakamlar kabul edilse bile bu-nun çeşitli ülkeler içinde yaşayan en büyük Kürt azınlığının Türki-ye'de bulunduğu anlamına geldiği de ifade edilmektedir. 1924'te çık-a-rılan bir yasaya göre resmî yazış-malarda Türkçe'den başka bir dil kullanılması yasaklanmıştır. 1964'te çıkan Siyasal Partiler Yasası, et-nik esasına dayalı parti kurulma-sını engellemektedir.

1970 yılında Kürtler üzerindeki kültürel baskılara karşı mücadele için kurulan Devrimci Doğu Kültür Ocakları Nisan 1971'de ilân edilen sıkıyönetimle birlikte yasaklanmıştır. Bu kapatmadan önce bile DDKO yöneticileri tutuklanıp «ayrılıkçılık»la suçlanmışlardır. Ayrılıkçılık Türk Anayasasının 57. maddesine

göre yasaklanmıştır. Türkiye İşçi Partisi 1971'in 20 Haziranında, Ana-yasa Mahkemesi tarafından karar-larında Kürtlere yapılan baskıları kınayan bölümlere yer verdiği için kapatılmıştır. Daha sonra TİP yö-neticileri «ayrılıkçı siyaset güttük-leri» gerekçesiyle 15 yıla kadar ha-pis cezasına çarptırılmışlardır. DDKO yöneticileri 1972 Aralıkta 10 - 25 yıl arasında hapse mahkûm olurken 1971 - 73 dönemindeki sıkı-yönetim boyunca çeşitli Kürt aydın ve eylemcileri çeşitli iddialarla tu-tuklanmışlardır.

1974 Genel Affı ile 146. maddeden hüküm giymişler dışında tüm tu-tuklular tahliye edildiği halde Kürt separatistleri üzerinde koğuşurma-lar devam etmektedir.

Son dönemlerde değişen hükümet-ler bakımından Türkiye'deki Kürt-ler'in durumu temelden hiçbir de-ğişikliğe uğramamakla birlikte, baskı zamanlarında Kürtler'e karşı baskılar da artma gözlenmektedir.» (a.g.e. sf. 9 - 10, Keza, Vatan Gazetesi, 26.4.1977, sf. 4)

Keza aynı raporun tutuklularla il-gili 4. bölümünde özellikle Diyarbakır Cezaevi'nde birçok «Kürt separatist»nin tutuklu bulunduğu belirtilmektedir. (a.g.e. sf. 6)

Doğu Anadolu'da Kürtler üzerinde-ki şoven ve ırkçı, insanlık dışı uygula-maların büyük çoğunluğunun gazetele-re bile yansıtılması yetkililer tarafından çeşitli şekillerde önlenmekte, ya da ga-zetelerin yerel muhabirleri bu konuda korku altında bulunmaktadırlar. Ayrıca

gazete merkezlerine ancak en önemlileri yansıtılan böyle olaylara ancak ilericu basın kısmen yer verebilmektedir.

Bu husus zaman zaman Doğu'lu bazı milletvekilleri tarafından parlamentoya yansıtılırsa da, bir sonuç alınmaz. Buna en son örneklerden birisi olarak Hakkari Milletvekili Mikail İlçin'in Doğu Anadolu'da halk üzerindeki insanlık dışı, kanunsuz uygulamalar hakkında geçen yıl biri Başbakanlığa verdiği ve Başkale olayını dile getiren önergesinin diğeri ise Doğu'daki insanlık dışı uygulamalar konusunda Meclis Araştırması isteyen önergenin gündeme dahi alınmaması gösterilebilir.

Bu konuyla ilgili özet haber şöyledir:

«Mikail İlçin, birkaç gün önce verdiği ve Başbakanın cevaplandırmasını istediği soru önergesinde de 9 Ağustos günü Başkale ilçesinin güvenlik köyünde jandarmaların halka ateş açması ile ilgili olarak ne gibi adli ve idari işlemlerin yapılmış olduğunu sormuştu.

CHP Hakkari Milletvekili İlçin, Çukurca'daki seyyar jandarma Bölük Komutanı'nın 9 Ağustos günü köyü askerlerle basarak koyun sürüsünü sınıra doğru sürmeye kalkıştığını, köylünün buna engel olmak istemesi üzerine birliğe emir vererek köylülerin üzerine dört saat süreyle ateş açtığını, köylülerin evlere kapandığını bu kanunsuz ve insanlık dışı hareket sırasında bazı köylülerin ayrıca dövüldüğünü daha sonra da jandarmaların sınıra sürmek istedikleri sürü hakkında zabıt tutulduğunu ve hayvanların sınır dışına kaçırılmak istenirken yakalanmış izlenimi verilerek sürü bedelinin yüzde ellisinin alınmak istendiğini, ayrıca bu şekilde köylüleri korkutarak şikâyet yolunu böyle bir tehditle kapatılmak istendiğini söylemiş, olayın sorumluları hakkında adli ve idari tahkikat yapılmasını istemiştir.» (Kitle Der-

gisi, 27.9.1976, sf. 4)

Hakkari Milletvekili İlçin'in Doğu'daki anti-demokratik ve insanlık dışı uygulamalar hakkında Meclis Soruşturması açılmasını isteyen önergede özetle şöyle denilmekteydi:

«Son iki üç yıl zarfında Doğu ve Güneydoğu illerimizin ve bilhassa hudut kesimine düşen kasaba ve köylerde jandarmanın zulüm ve baskısı artık katlanılmaz boyutlara ulaşmıştır.

Çukurca'nın Ormanlı köyüne jandarmanın yaptığı baskında dayak ve falaka korkusundan dağlara çekilen köylüler 8 günden beri evlerine dönememişlerdir.

Son üç-dört ay zarfında Şemdinli ilçemizde suçsuz vatandaşlara, köy muhtarı da dahil atılan dayak, Yüksekova ilçemizde kaçakçılık bahane edilerek öldürülen vatandaşlarımız, Çukurca ilçesine seyyar jandarmanın bölüğüne emir vererek hedef göstermeksizin sabaha kadar kaza merkezini ateş altında tutmak, adı bir zabıta vakası üzerine Uludere Jandarma Birlik Komandanının kumandasındaki komando birliğinin Uzun Geçit kasabasına yapmış olduğu baskın sırasında yasalara aykırı olarak gece sabahlara kadar evlerinin aranması, karakola götürülen 60 vatandaşın dayaktan geçirilmesi ve en son Başkale ilçemizin Güvenli köyünü basan 30 kişilik jandarma müfrezesinin gece saat 23 sıralarında köylünün üzerine ateş açması, köylünün kapı ve pencereleri kırılmak üzere evlere girilmesi, bölüğe götürülen 2 vatandaşın dayaktan mütevellit hastanelik edilmesi olayları bölgede, jandarmanın yasalardan dışı baskı ve zulmünün somut kanıtlarıdır.

Vuku bulan bu olaylar ayrı ayrı ve zamanında İçişleri Bakanına intikal ettirildiği halde Bakan gerekli tedbirleri almamış ve hadiseler karşı-

sında aczini göstermiştir.» (a.y.)

Bir milletvekilinin yazılı sözlü sorusunun ve önergesinin bile yanıtız bırakıldığı düşünülürse, Doğu'daki yurttaşlarımızın haklarını aramak ve kanunsuzlukları önlemek için başvuracakları bir mercin olmadığı kolayca anlaşılır.

Türkiye'de Doğu Anadolu'da yaşayan ve sayılarının tahminen sekiz milyon olduğu sanılan (bir başka deyimle yaklaşık olarak Türkiye nüfusunun beşte birini oluşturan) topluluk T.C. yurttaşı olmakla birlikte etnik, dil ve kültür gibi temel belirleyici faktörlerin de gösterdiği gibi Türk değildirler. Kendileri Kürt olan, ana dil olarak Kürtçe konuşan ve Kürt kültürüne sahip olan sözkonusu halk topluluğunun yasal planda —Helsinki Belgesinde gösterilen ilgili— hiçbir demokratik hakkı yoktur.

Kendi dillerinden eğitim ve öğrenim yapmak, kendi dillerinden yayın çıkarmak ve kendi dillerini, kültürlerini geliştirmek gibi en basit demokratik hakları bile, Türkiye'deki mevcut yasalarla tümüyle yasaklanmıştır.

Başlı başına bir halk topluluğu olan Kürtlerin, Helsinki Belgesi'nde öngörülen 8. ve 7. maddedeki haklar tanınmadığı gibi, bu yurttaşlar üzerinde sürekli bir baskı, asimilasyon politikası ve şoven tutumlar uygulanmaktadır. Bu gerçeği dile getirerek en doğal demokratik hakları savunanlar bile siyasal iktidarlar tarafından «bölücü», «devlet düşmanı», «vatan haini» v.b. gibi suçlamalarla itham edilerek, yargılanmaktadır. Resmi merkezi politikanın uygulayıcıları durumundaki Doğu'daki devlet yetkilileri çeşitli vesilelerle bu halk üzerine sürekli ve insanlık dışı uygulamalarda bulunmaktadırlar. Bu tutumlar bazan öyle raddelere varmaktadır ki, bizzat iktidar partilerine mensup olan yerel politikacılar bile böylesi uygulamaları protesto etmektedirler. Bunun en son örneklerinden birisi, Güneydoğu Anadolu'daki Silopi ilçesinde

bir jandarma komutanının 24 Aralık 1976'da emir vererek halka yayılım ateşi açtırması sonucunda üç kişinin yaralanması olayında, oradaki CHP AP ve MSP ilçe başkanlarının ortak bir bildiri yayınlayarak bu tutumu protesto etmeleri gösterilebilir. Burada adı geçen üç parti örgütünden ikisinin şimdiki siyasal iktidarı oluşturan koalisyonun iki büyük partisine mensup olmaları dikkat çekicidir.

Hakkari Milletvekili İlçin'in de gösterdiği gibi Doğu'da jandarma birlikleri ve askerî komandolar geniş halk yığınları üzerinde insanlık dışı baskı ve terör uygulamaktadırlar.

Doğu'daki ırkçı şoven uygulamalar zaman zaman Cumhuriyet Senatosu'nda dile getirilmekte, fakat tıpkı Meclis'deki gibi onlar da cevapsız bırakılmakta ya da geçiştirilmektedir. Örneğin İstanbul CHP Senatörü Mehmet Feyyat'ın 1975 yılı Ekim ayında Adalet Bakanlığı'na yönelttiği soru önergesinde şöyle denilmektedir:

«Hakkari - Beytüşşebap ilçesinden Ahmet Adıyaman ile jandarma Komutanı ve C. Savcısı arasında vakı karşılıklı tartışma ile adı geçen şahsın öldürülmesi ve bütün köy halkının perişan bir halde köyü terk etmesine yol açacak biçimde vahim sonucun kamuoyunda yarattığı derin üzüntüyü dile getiren 29.9.1975 günlü gazetelerdeki haberin gerçeğe uygun olup olmadığı? 45 sayılı Yüksek Hakimler Kurulu Kanununun 77'inci maddesine dayanarak çıkarılan C. Savcılarını atama nakli yönetmenliğinde genellikle Doğu Anadolu bölgesini kapsayan 5. ci bölgeye atanan C. savcılarının kıdem ve tecrübelerinin bulunup bulunmadığı Doğu Anadolu'daki bütün ilçelerde görev yapan C. Savcılarının Ağır Ceza Merkezlerinde merhum eski Adalet Bakanı Osman Şevki Çiçekdağ zamanında uygulandığı gibi görev yapıp yapmadıkları?

Orta çağdan beri devam edegelen feodal bünyeyi havi asayişli hamil bir potansiyeli haiz bu nev'i bölgelerde görevlendirilen C. Savcılarında kıdem, nitelik ve tecrübenin aranmamasının nedeni nedir? Bu bölgelerde görevlendirilen C. Savcılarının kişisel mutluluğu ile hizmet gördükleri halkın adaletten nasiplenmelerinden sizce ve Yüksek Savcılar Kurulunca hangisi ön planda tutulmakta ve yekdiğerine tercih edilmekte midir?

Tecrübeli ve yetenekli kamu görevlilerinin bu bölgelerde çalışmaları hususunda ne gibi olanaklar sağlanmakta ve yaşama kolaylığı hususunda tedbirler alınmakta mıdır?

C. Güven Partisi Genel Başkanı Turhan Feyzioğlu 1969 yılında Van ilinde (bütün tecrübesizler ve sabıkalılar, sürgünler Doğu Anadolu bölgesine gönderilmektedir) şeklindeki beyanı doğru mudur? Doğru ise, vatan cephesinin devamı MC hükümetinin bu konudaki görüşü nedir?» (Yeni Ortam, 3.10.1975)

Son yıllarda Doğu'da vukubulan olaylardan basına yansıyanlarından birkaç örneği aşağıda özetlenmiştir:

1975 yılı Eylül ayında Hakkâri'nin Beytüşşebap ilçesinin Tuzluca köyünde bir ağanın Savei ve Jandarma yüzbaşısı ile giriştiği bir tartışma sonucunda silahına davranması ve jandarma tarafından öldürülmesi sonucunda, ağanın oğlu altı jandarmayı öldürür. (Cumhuriyet 29.9.1975) Bunun üzerine jandarma birlikleri halkın üzerine zulüm uygulamaya girişirler. (Cumhuriyet, 10 Ekim 1975) Olayın halkla hiçbir ilgisi bulunmadığı, suçlu durumda bulunan sadece ağanın oğlu ve birkaç adamı olduğu halde, o ve civar köylerdeki geniş bir halk topluluğu üzerinde terör estirilmiş ve yöre halkı korkudan evlerini ve köylerini terk ederek dağlara çekilmişlerdir. Bu konuda Hakkâri Milletvekili Mikâil İlçin ile Mardin Milletvekili

İi Nurettin Yılmaz yaptıkları basın toplantısında özetle şunları söylemişlerdir:

«Olay Tuzluca köyünde vuku bulunmasına rağmen Jirikan asiretine mensup tüm köylerin boşaltılış nedeni yaratılan terör havasındandır. Suçlu, olayın yaratıcısı savcının da iddia ettiği gibi azami 10 kişi olmasına rağmen, 2.000'i aşkın komando askerinin köyleri kuşatmaları bir nev'i işgal havasını yaratmaktadır. Basında çıkan haberlere ve çeşitli müracaatlarımıza rağmen hiçbir yetkilinin jandarmanın bir operasyona geçeceği haberini yalanlamaması, sükût geçmesi ikrar ve kabul anlamına gelir. MC Hükümeti mensuplarının bu dehşet verici haberlere rağmen tüylerinin dahi kıpırdamayışları, günlerdir ses çıkarmamaları, bir gizli emelin tahakkukuna yürekten katıldıkları anlamına gelir.

Dolaşan söylentilere çok sayıda ajan provakatörün halk arasına girip, halkı bir silâhlı çatışmaya teşvik ettiği hayretle öğrenilmiştir. Doğu halkına karşı korkunç ve tüyler ürpertici fikirler taşıdığı herkesçe bilinen ve Başvekil Yardımcısı Mevkiinde bulunan Alpaslan Türkes'in içinde bulunduğu MC Hükümetinin, altı jandarmanın öldürülüşünü bir neden ve kaçırılmaz bir fırsat olarak değerlendirmesinden ve faşizan bir uygulamaya ve hatta Hakkari halkının jenositinden endişe etmekteyiz. Komandolar köylerde iken ve köyleri işgal ederken hiçbir köylünün korkularından köye inmeleri mümkün değilken, komandoların olanak dışı olan bu isteklerinde ısrar etmeleri de manidardır. Terörist havanın bölgeden dağılabilmesi komandoların olayla ilgisi olmayan köyleri boşaltmalarıyla ancak mümkün olabilir kanısındayız.» (Y. Ortam, 10.10.1975)

Bu olayla ilgili olarak yörede estirilen terör nedeniyle çevre halkı uzun

süre korku altında yaşamış, köylerine dönememiş ve kimisi ise temelli olarak o bölgeden ayrılmak orunda kalmışlardır. (Yeni Ortam, 26.10.1975) Çevre köylerdeki halk, köylerine ve evlerine dönebilmek için; köylere yerleşmiş, çevrede mevzilenmiş askeri komando birliklerinin çekilmelerini talep etmişlerdir. (10.10.1975)

Resmî yetkililerin ve jandarma görevlilerinin Doğu'daki halk üzerinde kanunsuz, anti-demokratik ve insanlık dışı uygulamalar arasında jandarma dayığı ve işkence de önemli bir yer tutmaktadır. Gaziantep Milletvekili İbrahim Hortoğlu, fotoğraflarla kanıtladığı bir işkence olayı hakkında İçişleri Bakanlığına soru yöneltmiştir:

«CHP Gaziantep Milletvekili İbrahim Hortoğlu, İçişleri Bakanının yazılı olarak cevaplandırmasını istediği önergesine, konu ile ilgili olarak bir de fotoğraf eklemiştir. Arkası dönük ve çıplak bir vatandaşın, sırtında ve kaba etlerinde dövülme ve yerde sürüklenme belirtilerinin apaçık görüldüğü fotoğrafla ilgili olarak, İçişleri Bakanına şu soru yöneltilmektedir:

«Gaziantep'in, Killis İlçesi Musabeyli nahiyesi Fericek köyünden Şiho Demir, gece saat 24.00 sıralarında Ispanak Karakol Komutanı Başçavuş R. Özşahin ve emrindeki jandarmalar tarafından evinden alınarak hunharca dövülmüştür. Bu durum insan haysiyetine hak ve hürriyetlere, hukuk devletine aykırı bir davranıştır. Çeşitli işkenceler yapılarak jeep arkasına bağlanarak yerlede sürüklenmiş olan Şiho Demir ayrıca falakaya yatırılarak öldü diye dağ başında terkedilmiştir.

Gaziantep Killis ilçesi Ispanak Jandarma Karakol Komutanının kanunsuz hareketleri ilçe halkı tarafından nefretle karşılanmıştır. 19 Kasım ve 20 Kasım perşembe günü başlayan bu olaydan sonra ilçe hal-

kının galeyana içinde olduğu aldığım haberden anlaşılmaktadır. Kanunsuz ve tamamen keyfi bu olayı meydana getiren jandarma çavuşu Rıfat Şahin ve emrindeki jandarmalar hakkında hukuk devletine yakışır bir şekilde tahkikat yapmayı düşünüp düşünmediğinizi, sonucun ne olduğunu açıklar mısınız?» (Cumhuriyet, 27.11.1975)

Aşağıda belirtilen bir başka haber de emniyet kuvvetlerinin Doğu Anadolu'daki halk üzerindeki baskılarını ve «Kürt düşmanlığını» gösteren bir başka örnektir:

«Öte yandan Bitlis'te bir köy halkı, jandarma ve polisin, bir katilin yakalanması gerekçesine dayandırdığı terör havasına dayanamayıp, topluca Valiye şikâyete gitmişlerdir. Köylüler, kendilerine «Siz Kürtsünüz, adam olamazsınız» diye hakaret eden polisler hakkında da tutanak yapmışlardır.

Bitlis'ten, Yeni Ortam Ankara Bürosuna ulaşan haberlere göre, Bölükü yazı köyünde bir süre önce işlenen bir cinayetin katilini yakalamak için, jandarma ve polis işbirliği halinde köye sürekli baskınlar düzenlenmeye başlamışlardır. Bu baskınlar sırasında, köyün çevresini saran jandarma ve polisler, tüm halka, «katilin kim olduğunu söyletmek» gerekçesiyle dayak atmışlar, kadınların dahi üzerlerini aramışlardır. Polisler bu arada, köylülere, «Siz Kürtsünüz, adam olmazsınız» diye hakaret edip, küfretmişlerdir. Tüm bunları bir tutanak haline getiren köylüler topluca Valiye şikâyetinde bulunmak üzere Bitlis'e hareket etmişlerdir. Polisler, uzun süre yürüyüşü engellemek işmişlerse de başaramamışlardır. Köylüler, Valiye yaptıkları şikâyetlerin ötesinde, Saveriğe da başvurmuşlar, ayrıca Cumhurbaşkanı, Başbakan ve parti liderlerine de birer mektup yazmışlardır.

Sikayetlerden henüz bir sonuç alınamamıştır.» (Yeni Ortam 26.5.975)

Burada görüldüğü gibi polislerin köylülere «Siz Kürtsünüz, adam olmazsınız» şeklinde sarfettikleri sözler, gerçekte oradaki devlet görevlilerinin Kürt olmayı bir hakaret konusu sanan ırkçı, şoven, asimilasyoncu ve Kürt-düşmanı genel anlayışlarını temsil etmektedir.

Doğu Anadolu'da Kürtlere karşı bu ırkçı ve şoven anlayış 21 ilin CHP'li parlamenterlerinden kurulan bir komisyon yurttaşlar arasında «Türk, Kürt, Arap, Laz ve din, dil, ırk ve mezhep ayırımı»na göre farklı muamele yapılmasını «sapık ve ırkçı düşünce» olarak nitelendirmişler ve «devletin Doğu ve Güneydoğu'da komandoya dipçik ve mayın tarlasına dayanan politikası»na karşı çıkmışlardır (Politika Gazetesi, 17 Ocak 1976)

Sözkonusu parlamenterler bu toplantıda sadece Doğu'daki ırkçı-kafatasçı ve insanlık dışı uygulamaları eleştirmekle kalmamışlar, aynı zamanda devletin izleyegeldiği «komanda-dipçik-mayın» politikasının diğer bir yanının da Doğu Anadolu'nun geri bırakılmışlığı olduğunu dile getirmişlerdir.

Gerçekten özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu'ya karşı süregelen bu ırkçı ve baskıcı anlayış nedeniyle, bu bölgenin halkı son derece geri ilişkiler, büyük bir yoksulluk içindedir. Basit bir örnek verilecek olursa bu bölgede köylerin yarısı okulsuzdur. TÖB-DER'in yaptığı bir araştırmaya göre, örneğin Marmara bölgesinde okullaşma oranı % 97, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da ise % 50'nin altındadır. (Cumhuriyet, 10.11.1975)

Salt bu basit gösterge bile güdülen egemen politikanın ırkçı-milliyetçi karakterini göstermeğe yeter.

Nitekim 27.3.1975'de Doğu Anadolu'nun dört ilinde sıkıyönetim ilân etme kararı alan hükümetin bu kararının TBMM'nde tartışıldığı 27 Mart 1975 tarihli kapalı oturumda konuşan bazı milletvekilleri de Doğu'daki yurttaşla-

ra «imkân eşitliği, hak eşitliği, yasa eşitliği verilmediğini» ifade etmişlerdir. (TBMM Tutanak Dergisi, 27.3.1977 Perşembe, sf. 18)

Siyasi iktidarların bu konuda gütmüş oldukları politika Kürtleri inkâr etmek ve onları her bakımdan ezme-tir. Kürtleri Türk sayan bir anlayış gerçekte Turancılığın yani ırkçılığın bir sonucudur. Nitekim Turancı görüşleriyle bilinen ve bu konuda kovuşturmaya bile uğramış olan bugünkü Başbakan yardımcısı ve Milliyetçi Hareket Partisi genel başkanı Alpaslan Türkeş Kürtlerin aşlında Türk olduğu yolundaki ırkçı tezleri savunanların başında gelmektedir. Türkeş için Kürtler yoktur, 900 yıl boyunca da böyle bir sorun yaratılmaması —ona göre— sunidir. 8-10 adet birtakım yabancı devletlerin kışkırtmasıdır. (Milliyet, 24.5.1977)

İşte bu zihniyetin Başbakan yardımcılığına yükseldiği bir ülkede, İnsan Hakları Evrensel Beyanname'sinin, Roma Sözleşmesi'nin ve Helsinki Nihal Senedi'nin ilgili maddelerinin geçerli olmayacağı, siyasi iktidarların bu prensiplere uymayacağı açıktır.

Yurttaşlar arasında dil, din, mezhep farkı gözetilerek farklı muamele yapılmasının resmi politika haline getirilmesinin en somut kanıtlarından birisi Milli Eğitim Bakanlığı'nın hazırladığı ders kitaplarında görülmüştür. Bu kitaplarda Alevi olan yurttaşlardan nasıl hakaretle sözedildiği tüm kamuoyunca bilinmektedir.

Türkiye'nin, Helsinki Belgesine, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesine ve Avrupa İnsan Haklarını Koruma Sözleşmesi'ne bağlı gerçek demokratik güçleri, ülkemizde Kürtler üzerinde yarım yüzyılı aşkın zamandır uygulanan her türlü anti-demokratik baskı ve insanlık dışı uygulamanın karşısındadırlar.

Fakat ne yazık ki, hâlen ana muhalefet partisi durumunda bulunan ve 5 Haziran 1977'deki genel seçimlerde iktidara geleceği tahmin edilen sosyal

demokrat eğilimli CHP dahil olmak üzere, AP, MSP, CGP ve MHP adlı şimdiki koalisyon partileri ile gene muhalefetteki Demokratik Parti ve Türkiye Birlik Partisi adlı siyasal kuruluşlar, yani parlamentoda varolan tüm siyasal partiler sözkonusu uluslararası ilkelere uymak doğrultusunda en küçük bir eğilim dahi göstermemektedirler. Anti-demokratik Milliyetçi Cephe koalisyo-

nu yerine demokratik eğilimli bir hükümet kurulsâ bile bu ilkelere uymadığı taktirde, sözkonusu sorun önümüzdeki dönemde Türkiye'nin en önemli siyasal ve sosyal sorunlarından birisi olarak varlığını sürdürecektir. Bu konuda T.C. politikasını değiştirmeli ve altına imza koyduğu uluslararası antlaşmalara riayet etmelidir.

IV

KIBRIS SORUNU

Türkiye'nin Kıbrıs politikası da ülkemizdeki siyasal iktidarların çiğnediği Helsinki ilkelerinden birisidir. Türk müdahalesi Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını ve toprak bütünlüğünü ihlal etmiştir. Türkiye hükümetleri bu konuda alınmış Birleşmiş Milletler kararlarını uygulamayarak sadece Helsinki Senedi'nin birinci bölümünün ilk sekiz maddesini ihlal etmekle kalmayıp aynı zamanda Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin ve Avrupa İnsan Haklarını Koruma Sözleşmesi'nin de ilgili maddelerini ve BM kararlarını çiğnemeğe devam etmektedirler. Nitekim Türkiye'nin Kıbrıs Cumhuriyeti'ne karşı Helsinki Antlaşması'nı çiğnediği yolundaki görüş Avrupa kamuoyunda yaygın bir kanaattir. *The Guardian* gazetesi de 1976 yılı Ağustos başında yayınladığı bir makalede Türkiye'nin Helsinki Antlaşmasının hükümlerini çiğnediğini yazmıştır. (Keza bk. Cumhuriyet, 4.8.1976)

Helsinki Senedi'ne imza koyan iştirakçi devletler tarafından olduğu kadar Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından da kapsamlı olarak bilinen

ve Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komisyonu'nun Kıbrıs üzerine hazırladığı raporda da bir kısım insani yanları dile getirilen bu sorunun ayrıntılarına burada girmeyeceğiz. Sadece şu noktayı belirtmek isteriz ki, bu metni hazırlayan Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, Türkiye Cumhuriyeti hükümetinden Kıbrıs'da barışçıl ve adil bir çözüme giden yolda, evvel emirde, Kıbrıs Cumhuriyetine karşı 1974 yılında girişilmiş olan müdahalenin kaldırılmasını, Türkiye'nin askeri birliklerinin tümüyle çekilmesini, göçmenlerin karşılıklı olarak kendi evlerine dönmelerini, yani Birleşmiş Milletler kararlarının uygulanmasını ve Kıbrıs sorununun uluslararası bir konferansta ele alınarak adadaki Türk ve Rum cemaatlerinin haklarını eşit olarak güvence altına alacak barışçıl bir statünün getirilmesini talep eder. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, uluslararası sorunların barışçıl yoldan çözülmesini, Türkiye, Yunanistan ve Kıbrıs Cumhuriyetleri arasında saldırmazlık paktının imzalanmasını savunur ve detant ilkelerini benimser.

Türkiye ve Uluslararası Antlaşmalar

Türkiye Cumhuriyeti, Birleşmiş Milletlere ve Avrupa Konseyi'ne üye bir devlettir. Türkiye bu nedenle Birleşmiş

Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'ni ve Avrupa İnsan Haklarını Koruma Sözleşmesi'ni ve nihayet

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı Nihai Senedi'ni imzalamıştır. Fakat Türkiye, Uluslararası Yurttaşlık Hakları Antlaşması ile bu antlaşmanın Opsiyon Protokolünü, ayrıca Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Antlaşması'nı henüz imzalamadığı gibi, Avrupa İnsan Haklarını Koruma Sözleşmesi'nin 46'cı maddesine göre kurulmuş Avrupa İnsan Hakları Adalet Divanı'na yurttaşların bireysel

olarak başvurmasını öngören 25'inci maddesini Türkiye Cumhuriyeti yurttaşlarına tanımamaktadır.

Böylelikle Türkiye Cumhuriyeti'nin, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ile Avrupa İnsan Haklarını Koruma Sözleşmesi'nin öngördüğü ek belgeleri imzalamaktan kaçınması, yukarıda adı geçen temel belgelerin özüne uygun olmayan çeşitli tutumların uluslararası düzeydeki en önemli kanıtıdır.

Sonuç

Ülkemizde en önemli hususları dile getirdiğimiz bu gerçekler göstermektedir ki, Türkiye Cumhuriyeti hükümetleri, bizzat kendisinin taraf olduğu uluslararası antlaşma ve sözleşmelerin, bazı temel ve vazgeçilmez hükümlerine riayet etmemektedir. Bu husus, özellikle Milliyetçi Cephe topluluğu adı verilen Koalisyon hükümetinin 25 ayı aşan icraatı boyunca daha da yoğunluk kazanmıştır.

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi Türkiye Cumhuriyeti hükümetini, taraf ol-

duğu sözkonusu uluslararası antlaşma ve sözleşmelerin adı geçen hükümlerine uymağa çağırırken, aynı zamanda bugüne kadar henüz imzalamamış olduğu Uluslararası Yurttaşlık Haklar Antlaşmasının Opsiyon Protokolünü imzalamaya ve ayrıca taraf olduğu Avrupa İnsan Haklarını Koruma Sözleşmesi'ndeki 25'ci madde'de öngörüldüğü şekilde Avrupa İnsan Hakları Adalet Divanı'na bireysel olarak başvurma hakkını Türkiye Cumhuriyeti yurttaşlarına tanımağa çağırır.

TÜSTAV